

SN
supernova

KLIFORD SIMAK

LUTKA SUDBINE

Kliford Simak Lutka sudbine

**Cliford Simak
DESTINY DOLL
1971**

PUTEVI KOJI VODE KA PROPASTI

Iz noći u noć sam sedeo pored vatre i pitao se zašto smo ovde, zašto nismo milionima milja odavde, na putu kroz galaksiju. I postalo mi je jasno da je Sara ta koja me vuče nazad duž tih milja. Video sam njeno lice, osvetljeno plamenom, sa onim čuperkom koji joj je večito padao u oči, sa crtom umora od puta na obrazu, kako me postojano gleda.

Ponekad bih izvukao lutku iz džepa i gledao u to lice, u to užasno, izmučeno lice, možda da bih odagnao ono drugo lice koje me je gledalo sa druge strane vatre, možda u iracionalnoj nadi da će se te drvene usne razdvojiti i dati mi odgovor. Jer, opet iracionalno, lutka je bila deo svega, deo onih nemogućnosti koje su izgleda zatvarale krug nad putevima koji vode u propast...

I

Mesto je bilo belo. Bilo je nečeg puritanskog, nečeg rezervisanog u toj belini. Kao da je grad bio uzvišen u svojim mislima i kao da život koji mu se približavao nije predstavljao ništa za njega.

Pa ipak, rekao sam sebi, drveće se nadvijalo nad gradom. Znao sam da sam zbog drveća pomislio da se spuštamo u selo, još mnogo ranije kada smo krenuli dole ka sletnom polju, nošeni jakim sletnim signalom koji smo uhvatili daleko u svemiru. Tada sam rekao sebi da je to selo možda čak i slično onome koje sam davno video na Zemlji, u Novoj Engleskoj, što je bilo ugnježдено u dolini i okruženo brežuljcima okupanim u plamenu jeseni. Bio sam iznenađen i pomalo i zahvalan, što nalazimo takvo tiho i mirno mesto. Sasvim sigurno, stvorenja koja su napravila takvo selo morala su biti miroljubiva, a ne kao narodi sa bizarnim i neljudskim običajima koji su se tako često mogli naći u svemiru.

Ali to nije bilo selo, štaviše, bilo je daleko od pojma sela toliko da se jedva može zamisliti. Drveće koje se nadvijalo nad čudnom belinom nateralo me je da mislim da je u pitanju selo. Ali ko je mogao očekivati da će se drveće uzdići iznad grada, grada koji je bio toliko visok da bi svako morao maksimalno da iskrivi vrat kako bi pogledom dosegaо najviše tornjeve?

Grad se podizao kao lanac planina koje iznenada počinju da streme ka nebu, bez ikakvih obronaka, iz nivoa ravnice. Izrastaju iz sletnog polja svojom masivnom strukturom kao visoke tribine oko igrališta. Gledan iz svemira, grad je bleštao belilom. Ali sada više nije sijao. Bio je mekan kao baršun, sličan premazu na skupom porculanu.

Grad je bio beo. I sletno polje bilo je belo. Nebo je bilo toliko slabo plavo da je i ono bilo skoro belo. Sve je bilo belo osim drveća koje je nadvisivalo grad visine planina.

Vrat mi je bio ukočen od pogledanja na grad i drveće i kada sam konačno spustio pogled, shvatio sam da je bilo i drugih brodova na polju. Dosta brodova. Više nego što bi se moglo očekivati i na većem i zaposlenijem sletnom polju u galaksiji. Brodovi svih veličina i oblika, i svi su bili beli. Shvatio sam zašto ih ranije nisam primetio. Njihova belina služila je kao kamuflaža, stapajući se sa belinom sletnog polja. Ova prokleta planeta je sva specijalno bela, pomislio sam. Sa mekim sjajem porculana. Grad, brodovi, polje... kao da su bili isklesani od jedne velike stene.

Nije bilo ničeg što se miče. Nikog nije bilo da nas sretne. Kao da je sve bilo mrtvo. Odnekud, pojavio se nalet vetra. Jedan sam izolovan nalet zalepršao je u mojoj jakni. Primetio sam nešto čudno. Nije bilo prašine koju je vetar mogao da oduva, nije bilo otpadaka ni papirića koji bi se kovitlali okolo. Zagrebao sam po površini sletnog polja ali pod noktom nije bilo tragova. Materijal, ili bilo šta da je, nije imao na sebi ni trunku prašine. Kao da je bio čist i uglancan najdalje, pre jednog sata. Iza sebe čuo sam grebanje čizama. To je bila Sara Foster koja je silazila niz merdevine i nosila se sa svojom puškom o ramenu. Njihala se neujednačeno i udarala u merdevine kretnjom koja je navodila na pomisao da će se zaplesti između prečki.

Pružio sam ruke i pomogao joj da siđe. Ona se okrenula oko sebe čim je stala na tlo i zagledala se u grad. Proučavao sam crte klasične lepote na njenom licu, pramenove kose i pitao se ponovo kako takva lepotica nema onu mekoću u crtama lica koja zaokružava kompletnu lepotu. Podigla je ruku i sklonila pramen koji joj je padao na oči otkada je znam.

— Osećam se kao mrav — rekla je. — To jednostavno stoji i gleda odozgo na nas. Osećaš li oči?

Zatresao sam glavom. Nisam osećao oči.

— Svakog trenutka — rekla je — može da podigne stopalo i zgazi nas.

— Gde su druga dvojica? — upitao sam.

— Tak prikuplja stvari a Džordž osluškuje sa onim glupim izrazom na licu. Kaže da je stigao kući.

— Za ime božije — rekao sam.

— Ti baš ne voliš Džordža — odvratila je.

— Ne radi se o tome, ja mogu da ga zanemarim. Cela ova stvar me nervira. Ne nalazim tu nikakvog smisla.

— Ali on nas je doveo dovede — rekla je.

— Tačno, i nadam se da mu se dopada — rekoh.

Meni se nije dopadalo. Smetalo mi je nešto u veličini, belini i mirnoći ovoga grada. Niko nije dolazio da nas pozdravi ili da nas nešto pita. Nikoga nema. A i to drveće. Nikakvo drveće nema prava da raste tako da nadvisi grad.

Začuo se zveket iznad naših glava. Fratar Tak krenuo je niz merdevine i Džordž Smit takođe, vođen Takom koji mu je pomagao da stavi stopala na prečke.

— Okliznuće se i slomiće vrat — rekao sam ne mareći mnogo i ako padne.

— Sasvim se dobro drži — rekla je Sara — a i Tak će mu pomoći da siđe.

Posmatrao sam fascinirano, dok su se spuštali niz merdevine, kako fratar vodi slepog čoveka postavljajući mu stopala na pravo mesto.

Slepi čovek i čudni fratar, ženski lovac na krupnu divljač u lovu na zlatnu gusku love čoveka koji možda više i nije čovek već prazna legenda. Mora da sam van pameti kada sam preuzeo ovakav posao, rekao sam sebi.

Kada su konačno sišli, Tak je uzeo slepca za ruku i okrenuo ga prema gradu. Sara je bila u pravu što se tiče njegovog osmeha. Smitovo lice je bilo razvučeno u osmeh i izgledalo je nemoguće glupo.

Sara je nežno dodirnula ruku slepog čoveka — Jesi li siguran da je to ovo mesto. Džordž? Sigurno nisi pogrešio?

Izraz lica mu je odavao ekstazu i bilo je zastrašujuće gledati ga.

— Nema greške — zamucio je a piskavi glas je treperio emocijama. — Moj prijatelj je ovde. On je učinio da čujem, a ja ga

vidim. Skoro da mogu da ga dodirnem... — napravio je nespretan pokret kao da nekog želi da dodirne ali nije bilo nikoga. Sve je to bilo samo u njegovoj glavi. Suludo od samog početka.

Sve. Slepí čovek koji je u stanju, kako je tvrdio, da čuje glasove, ne samo jedan glas — da je u stanju da nas odvede hiljade svetlosnih godina iznad galaktičkog centra na teritoriju kojom ni ljudski brod ni čovek nije još prošao. I to na jednu određenu planetu. Proteklih godina i vekova bilo je mnogo ljudi koji su čuli glasove ali do sada ih nije mnogo krenulo za tim da utvrde odakle ih čuju.

— To je grad — rekla je Sara — veliki beli grad i drveće koje je ogromno. Više od grada. Uzdiže se kilometrima. Da li to vidiš?

— Ne. To nije ono što ja vidim. Nema nikakvog grada i nikakvog drveća, — progutao je knedlu. Pokušao je još jednom da kaže šta vidi a onda odustao. Zamahnuo je rukama a lice se napelo da nam umesto njega kaže šta vidi.

— Ne mogu da vam kažem šta vidim — prošaputao je. — Jednostavno, ne mogu da pronađem reči za to. Ne postoje reči za to.

— Nešto dolazi — rekao je fratar pokazujući ka gradu. — Ne mogu da vidim tačno, ali kao nekakav drhtaj, kao da se nešto kreće.

Pogledao sam u pravcu u kome je fratar pokazivao i uhvatio sam taj drhtaj. Ali nije bilo ničeg konkretnog što bi se moglo videti. U podnožju zidova moglo se primetiti nekakvo lepršanje i iskrenje.

Sara je gledala kroz dvogled. Skinula je vrpcau oko vrata i dodala ga meni. Stavio sam ga na oči i polako pomerao dok nisam uhvatio pokret. U početku, izgledalo je kao lagani kovitlac, ali postepeno, kako sam pažljivije gledao, kao da se razdvojio. Konji? Čudio sam se. Besmisleno je bilo očekivati konje ovde, ali ovo mi je baš tako izgledalo. Beli konji trče ka nama. Ukoliko su konji... naravno da će biti beli. Ali bili su ipak konji. Ne kao obični, imali su drugačija kopita i nisu galopirali kao obični konji. Dok su prilazili bliže, mogao sam da primetim i druge detalje. Ukočene uši, raširene nozdrve, lučni vratovi, grive koje su se podizale kao da vetar duva kroz njih ali se nisu micale. Nisu menjali pozu, nisu ni imali kopita, izgledali su kao dečiji konji za ljuljanje. Jurili su na njihaljama.

Potresen, pružio sam dvogled Sari.

— Ovo... — rekao sam, — ovo nećeš verovati.

Uzela je dvogled i osmotrila. Bilo ih je osam i svi su bili jednaki. Nisu se mogli razlikovati. Spustila je dvogled.

— Vrtuljak — rekla je.

— Vrtuljak?

— Naravno — rekla je, — oni mehanički konjići koje imaju po sajmovima i zabavnim parkovima.

— Nikada nisam bio u zabavnom parku — rekao sam zbunjeno. — Ne u toj vrsti zabavnog parka. Ali kada sam bio dete, imao sam konjića za ljuljanje.

Došli su do nas i zaustavili se klizeći. Zatim su nastavili da se u mestu nežno njišu napred-nazad. Jedan od njih progovorio je upotrebivši univerzalni svemirski jezik koji je stvoren još pre dvadeset vekova. Jezik od termina i fraza stotinu različitih jezika. da njime mogu da se koriste sasvim različite kulture.

— Mi biti hobi. Moje je ime Dobin i došli smo da vas povedemo unutra.

Stajao je ne pomerajući nijedan deo tela i samo se njihao. Nevidljivi povetarac njihao mu je grivu. Nekako sam imao utisak da mu reči struje iz ušiju.

— Slatki su — rekla je Sara oduševljeno.

— Mi insistiramo da vi požurite. Svako ima sedlo za sebe i prtljag. Mi imati samo malo vremena — rekao je konjić.

Nije mi se dopadalo ništa od ovoga što se dešavalo.

— Ne volimo da nas požuruju. Ukoliko nemate vremena — pričao sam polako, — možemo da provedemo noć na brodu i da dođemo sutra ujutro.

— Ne! — uzviknuo je frenetično — postoji velika opasnost posle zalaska sunca. Morate biti zaštićeni pre nego što sunce zađe.

— Zašto ga ne poslušamo? — sugerisao je Tak pritežući svoju odoru. — Možemo se ujutro vratiti po prtljag.

— Uzeti prtljag sada — Dobin je rekao — ne biti vremena ujutro.

— Meni se čini da ste u velikom škripcu sa vremenom. Zašto se onda ne pokupite i odete tamo odakle ste došli?

— Kapetane Ros — javila se Sara, — nemam nameru da propešačim ceo ovaj put ako mogu da jašem. Mislim da se ponašate budalasto.

— Možda — odvratio sam ljutito, — ali ne volim da mi neki robot naređuje.

— Mi smo hobi. Mi ne biti roboti. Vi ste ljudski hobi, ne znati šta značiti.

— Vas su napravila ljudska bića slična nama.

— Vi ne znati — rekao je ponovo i ponovo me iznervirao.

— Džordž! — pozvao sam slepog čoveka i kada se okrenuo video sam da njegovo buc masto lice još uvek odaje stanje ekstaze.

— U čemu je stvar kapetane?

— U tvom mislenom razgovoru sa prijateljem, da li je ikada pomenuo hobije?

— Hobije? Oh, mislite marke, skupljanje i tako to?

— Ne, ne mislim to. Mislim na konjiće za ljujanje. Da li ti je ikada to spomenuo?

— Do ovog trenutka — rekao je slepi čovek — nikada nisam čuo o njima.

— Ali imao si igračke kada si bio dete?

Slepac je uzdahnuo.

— Ne tu vrstu igračaka. Ja sam rođen slep. Igračke koje su druga deca imala ja...

— Kapetane — rekla je Sara besno. — Vi ste smešni! Zašto ste toliko sumnjičavi?

— Reći ću ti — odvratio sam besno. — Ta moja sumnjičavost mi je nekoliko puta spasila glavu!

— Prečasna gospo — javio se Dobin, — verujte, velika opasnost preti zalaskom sunca. Ja vas moliti, preklinjati, hitno pođite sa nama i to što pre!

— Tak! — uzviknula je Sara. — Izbaci merdevine i počni da istovaruješ zalihe! Nekih primedbi kapetane? — okrenula se ka meni.

— Gospođice Foster — počeo sam polako. To je vaš brod i vaš novac. Vi plaćate za predstavu.

— Ti se smeješ — počela je da besni — smeješ se sve vreme. Nikada nisi verovao ni u šta što sam ti rekla. Ni u šta.

— Doveo sam vas ovde — rekao sam namršteno — i vratiću vas, to je dogovor. Sve što tražim od vas je da mi ne otežavate posao.

Istog trenutka kad sam to rekao, zažalio sam. Bili smo na stranoj planeti, daleko od kuće i trebalo je da se držimo zajedno a ne da se prepiremo. Za trenutak sam priznao sebi da sam ispao smešan i da je ona možda u pravu, ali sam to brzo odbacio.

Smešan možda na izgled ali ne u suštini. Kada se nalazite na stranoj planeti, morate biti maksimalno pribrani i naoštriti sva čula. Bio sam na mnogim stranim planetama i uvek uspevao da preživim. Sara takođe, ali ona je uvek išla sa dobro opremljenom ekspedicijom a ja sam išao sam.

Tak je otišao do merdevina čim mu je ona to rekla, zadigao svoju odoru da se ne bi sapleo, i dodavao vreće i ostale stvari Sari koja je bila na polovini merdevina, uzimala od njega prtljag i spuštala ga onoliko nežno koliko je mogla stojeći tako. Jedno se za nju moglo tvrditi: nikada nije zazirala od posla. Uvek se nalazila tamo gde treba, radeći pošteno svoj deo posla pa čak i više od toga.

— U redu — rekao sam Dobinu — neka vaši konji za prtljag dotrče ovamo.

— Žao mi je što nemamo ruke — rekao je Dobin — da vam pomognemo. Kada natovarite vaš prtljag na hobije metalne veze će izaći iz njihovih stomaka i vezati čvrsto stvari.

— Genijalno — rekao sam.

— Uvek nastojimo služiti — rekao je učtivo i zanjihao se napred kao da se klanja. Četiri konja su došla i natovarili smo stvari. Tak je sišao sa merdevina kada smo bili gotovi.

Sunce je dodirivalo liniju što je razdvajala vrhove grada od neba. Bilo je nešto žuće od našeg sunca. Verovatno zvezda tipa »K«. Brod to naravno zna. Ima sve podatke. Radi sve što bi čovek trebao da uradi. Prikupi sve podatke a onda ih odštampa. Znao je sve o ovoj planeti, o ovoj zvezdi, o atmosferi, hemiji i svemu ostalom i bio je više nego voljan da pruži informaciju svakome ko bi to poželeo. Ali ja nisam pitao. Mislio sam da se vratim gore po list sa podacima, ali nisam računao na ovu žurbu sa konjčićima. Pomislio sam da nema nikakve razlike jer mogu da se vratim ujutro. Kasnije nisam nikako mogao sebi da oprostim što nisam pokupio listu sa podacima, što sam to propustio.

— Dobine — rekao sam, — u čemu je stvar? Pomenuo si neku opasnost. Čega treba da se plašimo?

— Ja vas ne informisati jer ni ja sam ne uspeh da razumem, ali uveravam vas...

— Oh, zaboravi — rekao sam. Tak je dahtao i mučio se da postavi Smita na jednog od hobija. Sara se već bila popela i sedela uspravno kao slika i prilika devojke na početku velike avanture, a to je naravno bilo sve što je želela. Još jedna velika avantura. Bila je ponosna sa smešnom, drevnom puškom koja joj je visila preko ramena i u odelu koje je odgovaralo velikoj avanturi.

Pogledao sam hitro okolo i nisam primetio nikakav pokret. Senke su ostajale iza nas dok je sunce lagano zamicalo iza zgrada koje su iz bele prelazile u crnu boju. Ali u gradu nije bilo nikakvog svetla.

Gde su? Gde su stanovnici grada i svi oni posetioци koji su došli brodovima koji su izgledali kao nadgrobni kamenovi na sletnom polju? Zašto su svi brodovi bili beli?

— Časni gospodine, — rekao je Dobin — naše vreme ističe.

Postajalo je prohladno i moram priznati da sam bio pomalo uplašen, mada nisam znao zašto. Možda zbog mesta. Možda zbog osećaja da sam u nekakvoj klopci na ovom sletnom polju koje okružava grad. Možda zbog činjenice da nije bilo ničeg živog sem hobija ako se za njih moglo reći da su živi.

Skinuo sam pušku sa ramena i skočio u sedlo.

— Ovde vam nije potrebno oružje — rekao je ne odobravajući Dobin.

Nisam ništa odgovorio, to je do đavola bila moja stvar. Pojurili smo prema gradu. Blesavo jahanje! Sasvim glatko, bez ikakvog trzaja, samo se malo njišući gore-dole. Kao da sam klizio po velikom okeanskom talasu.

Dok smo se približavali, grad nije postajao mnogo veći niti je dobijao detalje. Bili smo mnogo dalje od njega nego što sam mislio a i sletno polje je bilo daleko veće.

— Kapetane! — javio se Tak iza mene. Okrenuo sam se unazad.

— Brod! Nešto rade sa brodom!

Zaista su nešto činili, ma ko da su bili. Nekakav mehanizam sa dugim vratom stajao je iza broda. Izgledao je poput insekta sa masivnim telom i dugim, vitkim vratom sa majušnom glavom na vrhu. Iz usta mu se raspršivala neka magla. Tamo gde bi dodirnula površinu broda, postajao je beo. Baš kao i oni ostali.

Ljutito sam viknuo, posegnuo za uzdama i jako ih trgnuo. Ali kao da sam povukao stenu! Dobin je nastavio pravo dalje.

— Vraćaj se! — zaurkao sam.

— Nema vraćanja, časni gospodine — rekao je Dobin službeno. — Nemamo vremena, moramo da stignemo do grada, na sigurno.

— Ima vremena. Za ime boga! — nanišanio sam laserskom puškom u tlo ispred nas, doviknuo drugima da zažmure i povukao obarač. Blesnulo je snažno, Dobin se propeo i okrenuo i kada sam otvorio oči jurili smo prema brodu.

— Vi, luda bića, značiti smrt za nas — jaukao je Dobin. — Svi ćemo umreti!

Pogledao sam nazad i video da svi ostali konjići trče za nama. Izgleda da je Dobin bio neprikosnoveni voda. Ali nigde nije bilo znaka gde je udario laserski zrak. Čak i sa prvim nivoom kapaciteta koji sam ispalio, morao bi da ostane nekakav trag. Morao bi da ostane neki krater iz koga bi se dizao dim, ali... tamo nije bilo ničega.

Sara je jahala sa jednom rukom preko očiju.

— Jesi li dobro? — upitao sam.

— Ti idiote! Nisi nam dao vremena da zatvorimo oči — spustila je ruku i besno me gledala. I do đavola, bila je u pravu. Onaj insekt koji je sprejom farbao brod hitro je odmicao sa polja. Mora da je imao nekakve točkove ispod sebe ili neki drugi mehanizam jer je išao izuzetno brzo, nestrpljiv da što pre ode odatle.

— Molim gospodine, jednostavno traćimo vreme. Ne možemo ništa da uradimo — molio je Dobin.

— Još jedna reč i pucaću tačno između tvojih ušiju.

Stigli smo do broda i Dobin je prikočio ali ja nisam čekao da se zaustavi. Bio sam na tlu i već sam trčao. Pa ipak, nisam uopšte imao nikakvu ideju šta da radim. Video sam da je brod bio pokriven istim materijalom, mislim zaista pokriven. Nije bilo nikakvog metalnog sjaja izgledao je nefunkcionalno kao model nekog broda. U smanjenoj veličini mogao bi proći kao maketa broda u izlogu neke radnje. Dodirnuo sam materijal. Nisam imao osećaj da je to metal. Udario sam kundakom i zazvonilo je kao zvono.

— U čemu je stvar, kapetane? — upitala je Sara malo potresenim glasom. To je bio njen brod i niko po njenom, nije imao prava da ga dira.

— Smesa nečeg vrlo čvrstog — rekao sam. Kao da su nam zapečatili brod.

— Hoćeš da kažeš da ne možemo unutra?

— Nemam pojma, kad bismo imali hidraulični pištolj...

Iznenada, njena puška je bila skinuta sa ramena i kundak je podigla i nanišanih. Možda je i bila blesava ta njena puška ali je ona znala da savršeno rukuje njome. Zvuk pucnja bio je glasan i hobiji su se zastrašeno propeli. Kada je zrno pogodilo, brod čitavim sletnim poljem se razlila rezonanca zvuka ali na brodu nije bilo nikakvog traga da je zrno udarilo. Belina broda je bila i dalje glatka, nepomućena, nederuta. Podigao sam lasersku pušku a Dobin je rekao.

— Nema koristi, vi budalasti ljudi, ne možete ništa da učinite.

— Mislím da sam ti rekao! — uzviknuo sam ljutito. — Još jedna reć i pućaću ti među uši!

— Nasilje vas neće nigde odvesti — rekao je Dobin. A kada zađe sunce, zateći će vas ovde Velika Smrt.

— Ali brod! — kriknuo sam.

— Brod je zapečaćen. Kao i ostali. Bolje je da je zapečaćen ovako nego dok ste još bili unutra.

Iako sam bio besan, znao sam da je u pravu. Prisetio sam se kako je sletno polje ostalo glatko i neoštećeno od mog pucnja laserom. Ova belina na brodu je od istog materijala. To je bila supstanca čiji su atomi toliko gusto zbijeni da su bili neuništivi.

— Mnogo žalim zbog vas — rekao je Dobin, ali bez sažaljenja u glasu, — ali kada neko jednom dođe na ovu planetu, ne može da ode. Ali nema potrebe za umiranjem, molim vas da uskočite u sedla i da odemo konačno.

Pogledao sam Saru i ona je brzo klimnula glavom. Sve je shvatila, znao sam, iako sam ja to nevoljko prihvatio. Nije bilo svrhe ostajati ovde. Brod je bio zapečaćen i kada dođe jutro, trebalo bi doći i videti šta može da se učini. Od trenutka kada smo se upoznali, Dobin je insistirao na nekoj opasnosti. Nije bilo načina da proverimo da li laže ili ne. Jedino što je bilo razumno ovog trenutka, bio je pokret. Brzo sam skočio u sedlo i, pre nego što sam osetio, Dobin je pojurio.

— Mi izgubiti mnogo vremena, ali možda većom brzinom uspeli stići.

Dobar deo sletnog polja bio je u senci, samo je nebo još uvek bilo svetlo. Preko grada je prolazila slaba, poput dima, maglica. Dobin je rekao da se odavde niko ne vraća, ali to su bile samo njegove reči i više ništa. Možda žele da nas zadrže ovde, pečaćenje broda govori u prilog tome, ali mora da postoji način, rekao sam sebi, i da se ode odavde. Kada za to dođe vreme, uvek postoji način. Grad je polako počeo da dobija oblike. Do sada je bio samo masa koja podseća na litice planine. Kada smo prišli bliže, shvatio sam da su zgrade toliko visoke da je nemoguće pratiti ih okom do vrha.

Nije bilo svetla u gradu, čak ni na prozorima, ukoliko je grad uopšte imao prozore na zgradama.

Niti znaka bilo kakvog kretanja.

Polje se širilo do baze zgrada a onda su one iznenada stremile visoko, gore. Hobiji su žustro skrenuli sa sletnog polja i izgledali su kao krdo koje želi da umakne pretećoj oluji.

Kada se naviknete na ovo jahanje, ne čini se uopšte loše. Video sam da grad ima ulice, ili barem ono što sam mislio da su ulice. Uzani prorezi u ogromnom crnilu poput lomova u laticama. Hobiji su skrenuli u jednu od praznina i mrak se stvorio odjednom oko nas. Ovde nije bilo nikakvog osvetljenja sem sunca kada stoji tačno iznad glave. Sa nivoa ulice jedna rampa je vodila do masivnih vrata. Hobiji su krenuli niz rampu pravo ka otvorenim vratima. Uleteli smo u prostoriju gde je bilo malo svetla koje je dolazilo iz velikih blokova na zidu pred nama. Hobiji su brzo odnijhali do bloka i stali ispred njega. Na jednoj strani sam video gnoma ili nešto što je ličilo na gnoma. Mala humanoidna kreatura koja je okretala brojčanike na tabli, na zidu pored sjajnih blokova.

— Kapetane, gledaj! — povikala je Sara. Ugledao sam u istom trenutku kada i ona. Iznad sjajnih stena pojavila se scena... slabašna i zasenčena scena kao da pokazuje mesto na dnu jasnog kristalnog mora.

Boje su bile zamagljene dubinom vode a konture su bile blistave kao da su izlazile kroz staklastu površinu. Onda su se pomaljali surovi pejzaži sa crvenom svetlošću u daljini i ogromnim žutim cvetovima. Dok sam pokušavao da odgonetnem sve ovo sagledavajući pejzaž, slika se ponovo promenila i video sam svet džungle.

Bio je uronjen u bujnu vegetaciju, prepun živih boja za koje sam znao da potiču iz tropskih cvetova. Iza svega toga moglo se osetiti prisustvo krvoločnih životinja od čega sam se stresao... a onda je i to nestalo... Namesto te slike, pojavila se peščana pustinja osvetljena milionima zvezda koje su pretvarale nebo u srebro. Dine su ličile na zapenušane talase nekog nestvarnog, nepokretnog okeana.

Pustinja nije izgledala kao ostala mesta. Zalepila se za nas i pucala pred mojim licem.

Ispod sebe osetio sam divljačko propinjanje Dobina i frenetično sam posegnuo rukom za jabučicu sedla koje izgleda nije imalo jabučicu, a zatim sam osetio da sam odbačen napred i da se okrećem u vazduhu.

Dočekao sam se na rame i zaustavio se klizeći u pesku, zbunjen i bez daha. Zateturao sam ispravio se i opsovao... ili sam pokušao da opujem, jer nisam imao daha. Kada sam se uspravio, shvatio sam da smo i sami u zemlji koju smo gledali. Sara mi se nalazila sa jedne strane, Tak sa druge a pored njega je puzao Džordž, drhteći kao kuče koje je kroz vrata izbačeno u hladnu neprijateljsku noć. Svuda oko nas prostirala se pustinja, bez traga vegetacije, osvetljena velikim belim mesecom i hiljadama zvezda. Bile su kao lampe u nebu bez oblaka. Džordž je jaukao dok je puzao.

Nestalo je svega. I grada i planete na kojoj je bio grad... bili smo na sasvim drugom mestu. Bio je ovo put koji nije trebalo nikada da preduzmem. Znao sam to sve vreme, još od početka. Ali ako već krenete na takav put, onda morate imati i razlog za verovanje. Iznenada sam se prisetio da u stvari nisam ni imao izbora. Bio sam prinuđen da pristanem kada sam video lepotu svemirskog broda kako stoji na pisti na Zemlji.

II

Zemlja je bila daleko. Tamo je bilo sve što sam stekao... a u svemiru, ja sam bio dobar plen svakom ko bi me našao. Ono što sam učinio nije bilo toliko loše niti se treba samooptuživati, ali bilo je mnogo ljudi koji bi dali sve sa sebe da me uhvate za vrat ukoliko ne nađem utočište Zemlje.

Brod koji sam vozio bio je beda. Uzorak materijala sa otpada (to je upravo bilo to) ali mi nije trebalo drugo. Sve što sam želeo, bilo je da

me on dovede do Zemlje. Kada izađem iz njega, može da se raspadne, jer kada stignem na Zemlju, ostaću tamo. Znao sam da će zemaljska patrola paziti na mene — nije da su Zemljani marili jer, što se Zemlje tiče patrole su bile tu da zadrže neželjene osobe kao što sam ja što dalje. Dakle, solarni sistem između Zemlje i mene i... nadao sam se da su moji proračuni tačni. Išao sam normalnom svemirskom brzinom koju sam mogao dostići tom krtijom a sunčeva gravitacija mi je u velikoj meri pomogla. Kad sam prošao sunce, brod je bio kao slepi miš ali je konačno Zemlja bila predamnom. Isključio sam sva strujna kola i odjedrio pored Venere na udaljenosti od oko sedamsto hiljada kilometara s moje leve strane a zatim — pravac Zemlja.

Patrole me nisu primetile i to je bila čista sreća ali nije bilo ni bog zna šta da se primeti. Nisam imao priliva energije a elektronski mehanizam bio je isključen. Sve što su mogli da uhvate bila je masa metala i to prilično mala. Osim toga, sunce mi je bilo iza leđa i solarna radijacija, bez obzira koliko dobru opremu imali, potpomaže gubitku prijema. Bilo je ludački pokušati, ali u mom lovu na planete već sam mnogo puta rizikovao i više od ovoga.

Postojala je samo jedna svemirska luka na Zemlji. Nije im više trebalo. Saobraćaj nije gust, na Zemlji je ostalo malo ljudi. Svi ostali su u svemiru. Oni koji su ostali bili su beznadežni sentimentalisti koji su smatrali da im je status podignut samim tim što žive na planeti koja je kolevka njihove civilizacije. Oni, i još neki meni slični, bili su jedini stanovnici. Bila je to gomila aristokrata koji su hteli da gaje određeni visoki stil ali mene to nije zanimalo. Nisam ništa hteo da imam sa njima. Povremeno, gomile đaka bi dolazile brodovima na ekskurzije u posetu kolevcu rase i nekoliko teretnjaka bi se spuštali da snabdeju stanovništvo potrepnostima i to je bilo sve.

Doveo sam brod do sletne putanje. Kada sam se spustio, uzeo sam svoje dve vreće i odšetao. Bilo je to sve što sam imao i što sam uspeo da ponesem pre nego što su nas pojurili. Brod se nije raspao. Samo je stajao tamo kao najžalosniji od svih brodova koje ste ikada mogli videti. Stotinak koraka odatle stajala je ona lepota od broda. Sijao se, vitak i tanak. Stremio je ka nebu čekajući nestrpljivo da se vine. Naravno, nije bilo načina da po izgledu saznate šta je unutra, ali bilo je nečeg strahovito privlačnog u njemu. Onaj ko ga je pravio

nije štedeo novac da izgradi najbolje što se moglo izgraditi. Dok sam stajao tako i posmatrao ga, osetio sam kako me prsti svrbe u želji da se dočepam njegovih komandi. Svrbeli su me mnogo gore jer sam pretpostavljao da više neću otići u svemir. Bio sam ubeden da ću ostatak života provesti ovde kako najbolje budem mogao. Ako ponovo krenem u svemir, gotovo je samnom.

Prešao sam preko polja i prošao kroz carinu, ukoliko se to moglo nazvati carinom. Samo vam pokupe podatke, ime, prezime... oni nemaju ništa protiv mene, ni protiv bilo koga. Sve je izgledalo kao najlepša najlakša stvar. Kada sam se malo sredio i raspakovao u svratištu, otišao sam do bara. Bio sam kod treće ili četvrte čaše kada mi je prišao barmen — robot.

— Vi ste kapetan Ros? — upitao je metalno.

Pomislio sam u kakvoj sam sada, do đavola, nevolji. Jedini kontakti koje sam imao bili su oni sa ljudima sa carine i službenikom u svratištu.

— Imam poruku za vas — rekao je robot, pružajući mi je.

Koverat je bio zapečaćen i nije bilo nikakve marke niti oznake. Otvorio sam ga i izvadio kartu. Pročitao sam.

»Kapetanu Majku Rosu,
Hilton svratište

Ukoliko kapetan Ros večeras bude gost kod mene, na večeri, bila bih počašćena. Moj automobil će vas čekati tačno u osam ispred svratišta. Dozvolite kapetane, da budem prva koja će vam poželeli dobrodošlicu na Zemlji.

Sara Foster.«

— Još jednu? — pitao je robot uzimajući praznu čašu.

— Još jednu — rekao sam. Ko je, do đavola, Sara Foster i kako je znala jedan sat nakon mog dolaska da sam ovde? Mogao bih da se raspitam ali izgledalo je kao da nema nikoga koga bih mogao da pitam. Iz nekog, ni meni znanog, razloga nisam ni želeo da pitam. Možda je to bila i klopka: Bilo je ljudi sa Zemlje koji su me dovoljno mrzeli da su želeli da me se reše.

Znali su da sam osposobio ovaj brod ali vrlo malo ih je znalo da njime mogu da stignem do Zemlje. A nijedan od njih nije mogao ni da nagađa da sam ovde. Sedeo sam tako i pio dok konačno nisam odlučio da rizikujem.

Kuća se nalazila na vrhu brežuljka, okružena ogromnim travnjacima, šetalištima, vodoskocima. Bila je izgrađena od cigala pečenih na suncu, sa širokom verandom koja se pružala celom dužinom kuće. Na krovu su ponosno stajali načičkani dimnjaci.

Na vratima sam očekivao robota ali bila je lično tu Sara Foster da me pozdravi. Bila je u zelenoj, svečanoj haljini kojom je brisala pod iza sebe. Kosa joj je bila plamen, pravi plamen sa čuperkom koji je neposlušno padao na čelo.

— Kapetane Ros — pružila mi je ruku, — kako je ljubazno od vas što ste došli. Posle onako kratke poruke...

— Bio sam jako radoznao da vas vidim.

Pod je bio tako ispoliran da se sijao. Masivni lusteri od kristala, belo drvo... sve je odisalo bogatstvom i trulom zemaljskom aristokratijom ali bilo je izuzetno prijatno.

— Ostali su u biblioteci. Hajde da im se pridružimo — provukla je svoju ruku ispod moje dok nismo došli kroz dugački hodnik do prostorije sasvim drugačije... možda je to bila i biblioteka, video sam nekoliko polica sa knjigama, ali bila je to više soba za trofeje. Sa zidova je visilo mnogo glava. Pod je bio prekriven krznima. Neka su imala glave pune iskeženih zuba.

Dva čoveka su sedela u foteljama kraj ogromnog kamina. Kad smo ušli, jedan od njih je ustao. Lice mu je bilo dugo, usko i tamno. Ali izgleda ne toliko tamno koliko njegove misli. Na sebi je imao tamno smeđu sveštenu odoru jednostavno vezanu kanapom a na stopalima obične sandale.

— Dozvolite da vam predstavim fratra Taka — rekla je Sara gledajući me i predstavljajući ujedno mene njemu. On je ispružio koščatu ruku.

— Moje pravo ime je Hubert Džekson ali više mi se sviđa fratar Tak. U svojim lutanjima, kapetane, čuo sam mnogo o vama.

— Jeste li mnogo lutali? — upitao sam ga. Jer, video sam mnogo takvih kao što je bio on i nisu mi se baš svideli.

— Dovoljno — rekao je i nakrivio glavu — i to uvek s jednim ciljem u traganju za istinom.

— Do istine je ponekad vrlo teško doći — rekao sam kao odgovor.

— Kapetane — brzo je rekla Sara, — ovo je Džordž Smit.

Drugi čovek je već ustao i pružio punačku ruku. Imao je izgubljen pogled...

— Kao što ste već verovatno primetili, ja sam potpuno slep. Oprostite što vas nisam primetio kada ste ušli.

Bilo mi je neugodno. Taj čovek nas je prosto ošamario otkrivajući svoju slepoću. Uzeo sam njegovu ruku. Bila je mlitava. Zatim se odmah sručio u fotelju.

— Izvolite ovde — Sara mi je pokazala na fotelju. — Piće će odmah stići, samo recite šta želite...

— Skoč, ako imate.

Sela je naspram mene i konačno smo bili okupljeni oko kamina opkoljeni glavama različitih životinja sa nekoliko planeta.

— Zaboravila sam — rekla je, — vi verovatno nikada niste čuli za mene... mislim, dok niste dobili moju poruku. Ja sam balistički lovac. Upotrebljavam samo balističku pušku. Ona izbacuje zrno uz pomoć eksplozije. To je jedini sportski način lova. Zahteva dosta dobro rukovanje i još bolje nerve. Ukoliko promašite vitalnu tačku, onda ono što lovite ima šansu da ulovi vas.

— Shvatam — rekao sam — Sportska pravila. Samo što uvek vi prvi pucate.

— To i nije uvek tako. Imam blagi osećaj kapetane, — rekla je uzimajući piće koje je u međuvremenu pristiglo, — da vi to ne odobravate.

— Nemam uopšte mišljenje o tome. Ne raspolazem sa dovoljno informacija da bih mogao formirati mišljenje... bilo kakvo.

— Ali i vi ste ubijali živa stvorenja.

— Nekoliko. Ali u tome nije bilo ničeg sportskog. Bili su mi potrebni kao hrana, ili da spasem život. Nisam nikada rizikovao, upotrebljavao sam lasersku pušku.

— U tom slučaju, vi niste sportista.

— Ne, nisam. Recimo da sam... lovac na planete.

Dok sam tako sedeo i pijuckao, pitao sam se zašto me je pozvala. O čemu se, do đavola, radi? Uopšte nisam pripadao ovoj prostoriji, ambijentu, kao, uostalom, ni druga dvojica. Pomisao da ću biti upleten u nešto sa njima ohladila me je. Izgledalo je da mi Sara čita misli.

— Pretpostavljam da se pitate, kapetane, u čemu je stvar?

— Madam — rekao sam, — ta misao mi se vrzma po glavi.

— Da li ste ikada čuli za Lorensa Arlena Viteza?

— Lutalicu? Da, čuo sam za njega. Iz svemirskih legendi. Bilo je i još uvek ih je kao što je on bio. Jednostavno se dogodilo da je nešto podstaklo pripovedača... možda njegovo ime. Dobro zvuči. Kao Ser Lancelot.

— Ali čuli ste...

— Da je on nešto lovio? Naravno, svi su nešto lovili. Ali on je nestao. Muvajte se po nepoznatim predelima pa ćete i vi nestati...

— Ali vi...

— Ja sam završio na vreme. Bio sam prilično siguran u traganju, lovio sam planete. Nisam tražio ni sedam gradova Cibole niti Eldorado.

— Ne volim podsmevanja — javio se fratar Tak.

— Ne podsmevam se. Svemir je pun legendi. Ta koju ste vi pomenuli samo je jedna od mnogih.

Spustio sam čašu na rezbareni stolčić i ustao — Hvala za piće, možda neki drugi put...

— Samo trenutak, molim — rekla je Sara. — Izvinjavam se zbog Taka. Međutim, vi samnom razgovarate. Imam predlog koji će možda i za vas biti atraktivan.

— Ja sam se povukao.

— Da li ste videli brod na sletnom polju, nedaleko od mesta gde ste sleteli?

— Da, video sam. I divio sam mu se. Da li pripada vama?

— Da. Kapetane, treba mi neko ko će upravljati njime.

— Ali zašto baš ja? — pitao sam. — Sasvim sigurno postoje i drugi.

— Na Zemlji? Šta mislite koliko kvalifikovanih svemiraca još ima na Zemlji?

— Pretpostavljam ne mnogo.

— Nijedan. Ili nijedan kome bih poverila brod. Hajde da budemo direktni.

— Otkud znate da sam ja čovek od poverenja. Šta znate o meni uopšte i kako ste saznali kad stižem na Zemlju?

Pogledala je ravno u mene, neznatno se trgnuvši kao da je opalila iz puške.

— Vama mogu verovati — rekla je — jer nemate kuda. U svemiru ste na milost i nemilost. Vaša jedina sigurnost je u svemirskom brodu.

— A kako mislite da odem u svemir? Patrole i slično...

— Kapetane, verujte da ne postoji ništa što može onеспособiti taj brod. Svemu se možemo odupirati. Predstoji nam veoma dug put a osim toga mogu da sredim da niko ne zna da ste otišli sa nama.

— Sve je to veoma interesantno. Da li znate kuda idemo?

— Nemamo pojma kuda idemo — rekla je a ja sam pomislio kako je to stvarno budalaština. Nećete se, valjda, uputiti u svemir a da ne znate ni kuda idete. Mogla je jednostavno da kaže da ne želi da govori o tome.

— Gospodin Smit zna kuda idemo — rekla je Sara.

Okrenuo sam se u njegovom pravcu. Veliko mlitavo telo sklupčano u fotelji, pomerilo se.

— Imam jedan glas u glavu. Kontakt sa nekim. Tamo negde imam prijatelja.

Oh, do đavola, pomislio sam. On ima glas u glavi. Poziv!

— Dozvolite da pogađam. Ovaj sveštenik je doveo gospodina Smita kod vas.

Iznenada se razbesnela. Lice joj je bilo bledo a plave oči su sevale.

— U pravu ste, rekla je, naglašavajući reci. — Ali ne radi se o tome. Vi naravno, ne znate da je Vitezu društvo pravio robot.

— Da — klimuo sam glavom. — Robot po imenu Rosko.

— I znate da je bio telepatski?

— Ne postoji takva stvar.

— Ali ja znam da postoji, imam sve podatke o ovom robotu. Imam i pisma koja je Vitez pisao nekim svojim prijateljima. Možda samo ja imam dokumenta koja se tiču Viteza i onoga što je on tražio. Sve to sam imala pre nego što su se ova gospoda pojavila i iz sasvim različitih izvora rekla mi ove stvari.

— Ali oni su mogli da čuju...

— Ja to nikome živom nisam poverila — reče ona. — To, bi se možda moglo nazvati hobijem, ili nekako tako. Komadići skupljeni sa svih strana bez nade da će biti povezani u celinu. Bila je to tako fascinantna legenda...

— Sve je to u stvari legenda — rekao sam, — Stvarana godinama od strane pripovedača, lažova.

Jedna mala činjenica izvrnuta je i spojena sa drugim, sve dok to nije postalo tako komplikovano da ne postoji ni tračak nade da se ikada sazna šta je činjenica a šta fikcija.

— Ali pisma! I sve specifikacije koje imam za posebnu vrstu robota.

— To bi opet moglo da bude nešto drugo — ukoliko je autentično.

— Nema govora ni o kakvoj sumnji u njihovu autentičnost. Sasvim sam se uverila u to.

— Rekao sam vam da su svi ti čuveni legendarni tipovi, tražili nešto. Neki su verovali da su stvari koje traže tamo negde, ili, što je još bolje, sami su sebe naterali da u to veruju. Tako je bilo nekada u stara vremena a i sada je tako. Toj vrsti tipova uvek je nedostajao izgovor za stalna lutanja. Morali su izmisliti svrhu za svoju nesvrshodnu egzistenciju. Bili su zaljubljeni u svemir i sve te nepoznate svetove — to je bio pravi mamac za njih. Ne postoji pravi razlog zašto bi se potucali okolo i oni su to znali i zato su izmišljali...

— Kapetane, vi ne verujete ni reč od svega ovoga?

— Ni reč?

Što se mene tiče, nije me bilo nimalo briga ako povede ovu dvojicu avanturista u lov na »gusku koja nosi zlatna jaja«, ali je nisam hteo da imam udela u tome, iako, priznajem bio sam u iskušenju prisećajući se broda sa sletne piste. Znao sam da je nemoguće. Zemlja je utočište a meni je jedino to bilo potrebno.

— Ja se vama ne dopadam — javio se fratar Tak, — ali ni vi se meni ne dopadate. Dozvolite da kažem iskreno da mog prijatelja nisam doveo kod gospođice Sare zbog novčanih pobuda niti zbog neke nagrade. Meni ništa od toga ne treba, sve što ja želim jeste istina.

Nisam mu odgovorio. Nisam imao potrebe. Ljude njegovog soja znao sam od ranije.

— Ja ne mogu da vidim — rekao je Smit kao da se obraća nekom posebnom, ko je ko zna gde. — Ja nikada nisam mogao da vidim. Ja ne poznajem oblik, bez obzira što mogu da, ga napipam ili vidim u mašti. Moja mašta ne zna ništa, o bojama, iako mi je rečeno da postoji nešto kao boja. Crveno znači nešto za vas ali za mene nema značenja. Ne postoji način na koji bi neko mogao da opiše boju

čovjeku koji ne vidi. Možete opisati vodu ali kako ta voda zaista izgleda? Viski u čaši sa ledom? Ali kako led izgleda? On je čvrst, gladak i daje osećaj za koji mi je rečeno da se naziva hladno. To je voda koja je pretvorena u kristale i shvatio sam da je belo. Ali šta je kristal? Šta je belo? Od sveta nemam ništa osim prostora koji mi daje i misli drugih ljudi. Kako da znam da je interpretacija mojih misli ispravna ili da mogu da pružim činjenice koje su ispravne? Imam malo od ovog sveta ali zato imam i jedan drugi svet — podigao je ruku pa prstima potapšao glavu — on je ovde, unutra, u mojoj glavi. Ne zamišljen. Dalo mi ga je drugo biće. Ja ne znam gde se to drugo biće nalazi iako znam da je vrlo daleko. Znam da je vrlo daleko i znam u kom pravcu. To je sve što znam.

— Dakle, to je to — rekao sam, gledajući u Saru.

— On treba da nam bude kompas. Krenućemo u pravcu koji on kaže i nastavićemo dok ne kaže da stanemo?

— Tako je. Isto je bilo i sa Vitezovim robotom. Tako govore pisma.

— Telepatski robot?

Klimnula je glavom. Ovo je bilo nemoguće, ovde se dešavalo nešto nepojmljivo.

— Negde je istina — rekao je Tak. — Istina o kojoj ne možemo ni da nagađamo. Voljan sam dati život samo da je dokučim.

— A to je — rekao sam — upravo ono što ćete uraditi. Čak i ako nađete istinu...

— Ako je tamo — rekla je Sara, — neko će je jednom pronaći, zašto to ne bismo bili mi?

Pogledao sam po prostoriji. Mnoge glave su gledale u mene. Glave divljih, fantastičnih stvorenja sa dalekih planeta, neke od njih sam video ranije, za neke sam čuo a bilo je i onih za koje niti sam čuo niti sam ih video, niti znao o njima iz priča svemirskih pijanica koje su pričali po barovima između letova.

Zidovi su bili prepuni. Nije bilo više mesta za druge glave, a slava lova i donošenje tih glava kući je nestajala. Možda ne za Saru Foster ali za druge ljude za koje je imala status lovca dalekih planeta. Upustiti se u najduži lov?

— Niko nikada neće znati da ste otišli u svemir jer će ovde ostati neko vrlo sličan vama — rekla je Sara.

— Vi imate dovoljno novca da kupite odanost svakog čoveka?

Slegnula je ramenima.

— Imam dovoljno novca da kupim bilo šta. Ali, kada budemo daleko u svemiru, kakve veze ima da li će sve biti otkriveno ili ne?

— Nema, ali bih voleo da se vratim brodom, ukoliko se uopšte vratim.

— Što se tiče čoveka koji će ostati na Zemlji umesto mene, šta bi za njega značila jedna fatalna nesreća?

— Ne bismo mogli da se izvučemo s tim. Postoji više načina da se neko identifikuje.

Bio sam stekao utisak da joj je pomalo žao što jedno tako jednostavno rešenje nije moguće.

Nisu mi se sviđali ovi ljudi niti mi se dopadao projekat, ali... svrbelo me je nešto u prstima u vezi sa tim brodom, u vezi sa svemirom. Čovek može umreti na Zemlji, pomislio sam, video sam samo mali deo Zemlje, i to što sam video nije mi se svidelo, ali možda je to stvar koju bi čovek mogao neko vreme da voli a onda polako počeo da mrzi. Lutanje je bilo u mojoj krvi. Svaki duži period kada nisam bio u svemiru, bio sam nervozan. Ima tamo nečega što se zavuče ispod čovekove kože i postane deo njega. Zvezdana usamljenost, tišina, osećaj da si nigde i da si slobodan da kreneš u bilo kom pravcu. Bilo je još nečeg što čovek ne može da opipa ili imenuje. Možda osećaj istine?

— Zamislite cenu — rekla je Sara Foster, — a onda je udvostručite. Neće biti nikakvog cenkanja.

— Ali zašto? Zar novac nema nikakvog značenja za vas?

— Naravno da ima, — rekla je, — ali to što imam mora služiti da dobijem ono što želim. Potrebni ste mi, kapetane Ros. Vi ste uvek bili tamo napolju daleko ispred svih. Može nam biti od velike koristi čovek poput vas.

Robot je ušao. Večera je bila postavljena i on je to najavio.

— Razmisliću — rekao sam.

III

Trebalo je da o tome razmišljam malo duže — rekao sam u sebi stojeći u pustinji okupanoj mesečinom. Nikada ne bih krenuo. Smit je puzao okolo. Njegove bele, slepe oči bleštale su na mesečini dajući mu izgled progonjene mačke. Tak je pokušao da se ispetlja iz odore

koju je nosio i spoticao se o Smita. Pitao sam se šta je bio povod njihovom prijateljstvu. Sigurno ne homoseksualnost jer to ne bi moglo ostati skriveno tokom dugog puta sa Zemlje. Mora da među njima postoji neka vrsta duhovne potrebe koja vodi jednog ka drugom. Smitu je sasvim sigurno bilo drago što ima nekog ko se brine o njemu i zamenjuje oči a i Tak je mogao da posmatra Smitov glas u glavi kao dobru investiciju. Ipak, njihovo prijateljstvo je moralo da sadrži i nešto više od toga.

Možda dva izgubljena slučaja sa uzajamnim slabostima i osloncem kod onog drugog.

U pustinji je bilo svetlo kao po danu. Kada sam pogledao u nebo, video sam da tu svetlost ne daje samo mesec. Ceo svod bleštao je od zvezda. Zvezde nismo mogli da vidimo odmah, u kratkom trenutku pre nego što su nas hobiji ubacili u ovaj svet, ali sada su bile sa nama. Činile su se tako blizu da su dovodile u iskušenje da ih uberete kao jabuke sa drveta.

Sara je bila na nogama i dalje držeći pušku.

— Uspela sam da cev zadržim gore — rekla je.

— Ura za tebe — odvratio sam.

— To je prvo pravilo. Cev uvek drži gore da se ne zapuši. Da to nisam učinila, napunila bi se peskom.

Džordž je još uvek zevao i mucao.

— Šta se dogodilo, Tak? Gde se nalazimo?

— Zaboga, učini nešto! — uzviknuo sam obraćajući se Taku. — Obriši mu nos, digni ga na noge a zatim mu reci šta se desilo.

— Ne mogu da mu objasnim — zarežao je Tak — dok meni to neko ne rastumači!

— Ja ću ti reći. Uhvaćeni smo. Uhvaćeni smo u klopku, moji prijatelji. Oni će se vratiti.

— Naravno da hoće — reče Tak dižući se na noge. — Vратиće se čim svane.

— Sunce sada nije na nebu, Tak?

— Ne. Mesečina je i ima mnogo zvezda.

A ja sam zaglavio, pomislio sam. Nasukan na mestu za koje nisam imao pojma da postoji, sa dva idiota i Dijanom koja je mogla samo da misli kako da drži cev gore. Prava boginja lova. Pogledao sam okolo. Nalazili smo se između dve dine koje su štrcale u nebo. Nije

bilo nikakve vegetacije. Samo pesak. Bilo je pomalo prohladno, ali to će nestati čim izađe sunce. Najgore je bilo što je pred nama stajao vruć dan bez kapi vode.

Na tlu su bili tragovi naših tela i po položaju koji su zauzimala zaključio sam da smo ubačeni sa druge dine. Možda će mi to saznanje u nečemu pomoći, zaključio sam.

Kundakom puške razgrnuo sam pesak.

— Zar misliš da možemo da se vratimo? — upitala je Sara.

— Ne bih se kladio.

— Postoje tu nekakva vrata — rekla je. — Hobiji su nas ubacili kroz njih a kada smo sleteli, nestala su.

— Ubacili su nas u zatvor — rekao sam. — Od početka su nam ovo smerali. Sada treba da vidimo kako da se izvučemo. Ti drži na oku onu dvojicu slonova i pazi da ne naprave neku glupost dok ja malo razgledam okolo.

Mrko me je gledala.

— Imaš li nešto na umu, kapetane? Nešto određeno?

— Ne — odmahnuo sam glavom. — Samo idem da pronjuškam. Možda ću natrpati na malo vode. Voda će nam biti očajno potrebna.

— A ako se izgubiš?

— Pratiću svoje tragove, ukoliko ih vetar ne zamete. Ako išta krene naopako, ispaliću zrak iz lasera a ti mi uzvрати pucnjem.

— Misliš li da će hobiji doći po nas?

— Da li ti tako misliš?

— Mislim da neće. Ali u čemu je stvar? Šta je svrha svega ovoga?

— Otresli su nas se.

— Ali oni su nas doveli na ovu planetu. Da nije bilo tog zraka za sletanje...

— Možda su nameravali da ukradu brod. Ima dosta brodova tamo na sletnom polju. Mora da je zatvoreno dosta drugih ljudi.

— I svi su na ovoj planeti?

— I na drugim planetarna. Može biti. Naš posao je sada da vidimo da li ima ovde neko bolje mesto od ove pustinje na koje bismo mogli da odemo. Nemamo hrane a ni vode — prebacio sam lasersku pušku preko ramena i krenuo.

— Mogu li da učinim još nešto? — upitala je Sara.

— Pazi na ovu dvojicu:

— Imaš mnogo poverenja u tu liniju koju praviš kundakom?

— Ja bih samo voleo da znam gde se nalazim.

— To možda nikada nećemo saznati. Možda smo izbačeni kroz prostor i vreme u nekoj nultoj tački i to gde se sada nalazimo neće značiti...

— Slažem se, ali to je sve što možemo sada da učinimo.

Stopala su mi upadala duboko u pesak i stalno sam klizio napred. Bilo je zaista naporno. Pre nego što sam došao na vrh, zastao sam za trenutak da se odmorim i pogledao niz padinu. Ugledao sam njih troje kako gledaju u mene i iz nekog razloga, koji ni sam ne mogu da objasnim, odjednom su mi bili dragi — sve troje. Ta budala od Smita i smotani Tak i Sara... sa pramenom kose i smešnom puškom. Bili su ljudska bića i računali su na mene. Za njih sam bio neko ko je uzduž i popreko prošao dobar deo svemira i izvlačio se iz svih mogućih nevolja — ja sam bio kapetan a on je uvek taj koji rešava probleme. Jadne budale! Nisam imao pojma kako da se izbacimo. Bio sam zbunjen i utučen kao i oni, ali nisam mogao sebi da dozvolim da im to kažem. Morao sam da nastavim. Podigao sam ruku i mahnuo im trudeći se da to bude ohrabrujuće, ali nisam uspeo u toj nameri. Uzverao sam se na vrh dine i pustinja se prostrla predamnom. U svim pravcima bilo je isto. Sve dine iste, jedna do druge, užasno mnogo peska, sve sam pesak, nigde rastinja a o vodi nisam smeo ni da mislim.

Spustio sam se niz padinu i uzverao uz sledeću dinu. I sa njenog vrha pustinja je izgledala isto. Priznao sam sam sebi da bih mogao tako večno da idem spuštajući se i penjući se uz dine i verovatno ne bi bilo razlike.

Bili smo u situaciji protiv koje nismo mogli ništa. Sve je unapred bilo isplanirano. Sve se desilo strahovito brzo. I ono sa brodom, prokleti grad i kako su nas ubacili ovamo...

Pošao sam uz sledeću dinu i dalje verujući da vode možda negde ima. Voda će nam biti potrebna... a možda natrapam na put do zemlje sa domorocima koji će nam možda pomoći. Iako, zašto bi neko živeo na mestu kao što je ovo? Naravno, nisam ništa ni očekivao. Nije bilo ničeg što bi moglo da nam da neku nadu ali, kada sam stigao do vrha sledeće dine, dovoljno blizu da mogu da vidim preko nje, ugledao sam nešto na njenom vrhu. Ličilo je na kavez za

ptice sa metalnim šipkama. Bilo je ukopano... poput kostura neke džinovske zveri koja je tu trunula.

Hitro sam skinuo lasersku pušku i stavio »na gotovs«. Spustio sam se i počeo da puzim do vrha. Kada sam pogledom prešao preko vrha, video sam ponovo kavez. Sledio sam se.

U pesku je bila brazda a pesak sa strane je polako klizio u nju i ispunjavao je. Očigledno, nije prošlo puno vremena od kako je kavez pao na vrh dine. Pesak je bio svež. Kavez je ličio na brod mada, pomalo čudan. Imao je samo okvir od rešetaka a, ukoliko je to zaista bio brod, onda je nosio sa sobom i nekakav život. Bio je ili ugašen u brodu ili nedaleko odatle. Polako sam pogledom pretraživao padinu dine i ugledao vrlo slabašan trag — nešto kao klizište tobogana. Od vrha dine do senke. Napregao sam oči i posmatrao senku, ali nisam mogao ništa da vidim. Morao sam da priđem bliže. Trudio sam se da proizvodim što manje zvukova. Pesak je klizao i izmicao između stopala šišteći. Možda sa druge strane ima nešto ili neko ko pažljivo osluškuje u nadi da će neko naići. Kada sam ponovo provirio iza vrha dine, još sam bio daleko od traga spuštanja ali ipak se nešto moglo nazirati. Između dina se ponovo začuo zvuk klizanja. Naćulio sam uši a onda primetio pokret u dubini senke. Šuštanje je prestalo, začulo se još jednom, a onda ponovo prestalo. Namestio sam pušku i čekao. Nešto je zajaukalo. Ovaj put sam bio siguran. Nije bilo svrhe čekati dalje.

— Hej, tamo dole! — pozvao sam. Ali, pomislio sam, možda to stvorenje ne poznaje jezik kojim govorim.

— Prijatelj! — bilo je to nešto kao hukanje sove ali ipak sam razumeo.

— Prijatelj — odgovorio sam.

— Pristupi u sigurnosti, ne nosim oružje — čuo sam ga ponovo.

— Ja nosim — rekao sam mračno.

— Nema potrebe, ja sam u klopci i bespomoćan.

— Je li ono tvoj brod tamo?

— Brod?

— Tvoje prevozno sredstvo?

— Upravo tako, raspao se.

— Silazim, ali pazi, jedan pokret i...

— Nema nikakvih pokreta od mene. Ležaću...

Podigao sam se i krenuo onoliko brzo koliko sam mogao. Uporno sam držao pušku uperenu u taj zasenčeni prostor. Kliznuo sam u senku i skupio se. Tada sam ga ugledao. Crnu gomilu koja je mirno ležala.

— U redu. Kreni sada mirno ka meni.

Stvorenje se pridiglo i zadrhtalo a zatim ponovo palo.

— Ja ne mogu kretati.

— Onda leži mirno. — Potrčao sam a stvorenje nije čak ni zadrhtalo. Prišao sam još bliže, pažljivo posmatrajući.

Iz njegove masivne glave pružala se mreža pipaka, ako je to uopšte bila glava. Telo je bilo dugo oko sto dvadeset centimetara i izgledalo je da nema stopala. Sa ovakvim pipcima možda i nema potrebe za rukama ili nogama. Nije imao nikakvu odeću, u pipcima nije bilo oružja.

— U čemu je problem? Šta mogu da učinim za tebe?

Pipci su se podigli i ličili su na korpu prepunu zmija. Promukao glas došao je iz otvora koji su zaokruživali pipci.

— Moje noge su kratke. Ne mogu da hodam, samo upadam u pesak. Kopam samo dublju rupu ispod sebe.

Dva pipka sa očima na vrhovima bila su uperena u mene.

— Ti si velik. Imaš li i snagu?

— Misliš da te ponesem? — upitao sam.

— Samo do mesta gde je čvrsto tlo.

— Ne znam za takvo mesto ovde.

— Ne znaš? Znači ti nisi ovdašnji?

— Nisam. Pomislio sam da si možda ti?

— Sa ovog planeta, gospodine? Nijedan pripadnik moje rase koji drži do sebe i svog poštenja ne bi sebi dozvolio da živi ovde.

Sagnuo sam se da ga bolje vidim.

— A šta je sa brodom? Ukoliko bih te odneo do gore...

— Ne bi pomoglo. Tamo nema ništa.

— Nečeg mora biti. Hrana, voda... — ja sam, to moram priznati bio prilično zainteresovan za vodu.

— Nemam potrebu ni za čim sličnim, jer putujem u mom drugom »ja«. Najobičnija zaštita od otvorenog svemira i malo toplote sasvim su mi dovoljni da živim.

Pitao sam se šta bi trebalo da znači njegovo drugo »ja« ali se nisam usuđivao da ga upitam. Mogao bi da pomisli da sam toliko neobrazovan da nikada nisam čuo za nešto slično. Možda bi pokušao iz čistog sažaljenja da mi mucavo objasni o čemu se radi a ja ga ni tada ne bih shvatio. Uglavnom, morao sam nešto da učinim i da mu pomognem mada nisam znao kako.

Da ga odvedem do ostalih koji su me čekali i nije bilo neko rešenje. Neće mu biti ništa bolje nego što mu je ovde. Mogao bih jednostavno da se okrenem, odem odavde i ostavim ga... Ali njemu je bio potreban neko pristojan, neko ko bi o njemu poveo malo računa.

Kada sam video njegov srušeni brod, prvo što mi je palo na pamet bilo je da tu možda ima malo hrane, vode ili sličnog, međutim, sada sam video da je sve kompletan neuspeh. Ništa od namirnica, a ovom stvorenju nisam mogao da pomognem, kao ni ono nama. Bila bi to samo još jedna nevolja u nizu... nisam mogao da ga uzmem i da brinem o njemu.

— Ne mogu mnogo da učinim za tebe. Nas je četvoro, nemamo hrane ni vode...

— Kako ste dospeli ovamo? — upitao je.

Pokušao sam da mu objasnim kako smo došli ovamo, ali sam na kraju shvatio da samo gubim vreme i da uopšte nije bitno kako smo se ovde našli.

— Ah, tako — rekao je.

— Sada vidiš da ne mogu mnogo da učinim za tebe.

— Ali možeš da me odneseš do mesta gde su tvoji prijatelji sada.

— To mogu da učinim — rekao sam suvo.

— Bilo bi mi drago ako to učiniš. Lepo je biti u društvu sa drugim stvorenjima.

— Uzgred budi rečeno, moje je ime Majk. Ja sam, sa planete zvane Zemlja. Tamo gore u Karinas cignus ruci.

— Majk — rekao je trudeći se da ispravno izgovori moje ime ali tako je huknuo da je ličilo na sve samo ne na »Majk«. — Dobro je lepo se kotrlja na vokalima, ali lokalitet tvoje planete mi je nejasan. Tako nešto nisam do sada čuo. Pozicija moje planete takođe tebi ništa ne znači; a moje je ime komplikovano... tu je upetljana mreža identiteta tako da nema nikakvog značenja za bilo koju rasu sem

moje. Zato, odaberi neko ime za mene. Možeš me zvati kako hoćeš. Kratko i jednostavno, molim.

Bilo je ludo što sam počeo ovo sa imenima. Najluckastije je bilo što nisam ni nameravao, to je došlo iz mene pomalo instinktivno. Bio sam i sam iznenađen kada sam govorio svoje ime. ali sad je bilo gotovo a situacija je bila malo manje zategnuta. Više nismo bili dva stranca koji su natrapali jedan na drugog na svemirskom putu. To je svakome od nas davalo na težini identiteta.

— Kako bi bilo da te zovem »Huk«? — i hteo sam da se udarim istog trenutka. To i nije bilo baš najbolje ime na svetu kojeg sam mogao da se setim, ali on nije imao ništa protiv. Zatalasao je svojim pipcima nekoliko puta. — Dobro je. Odlično za stvorenje kao što sam ja! Zdravo Majk!

— Zdravo Huk! — odvratio sam. Stavio sam pušku preko ramena i nekao uspeo da ga stavim na drugo rame. Bio je teži nego što sam mislio. Telo mu je bilo oblo, tako da, je bilo teško čvrsto ga uhvatiti. Borio sam se za svaki centimetar napretka i bilo je gore nego što sam mislio. Kada sam stigao do vrha, spustio sam Huka što sam nežnije mogao na tlo. i pao od umora.

— Prouzrokuje mnogo nevolja, Majk, — rekao je. — Oduzimam ti snagu.

— Još malo pa ćemo stići — pogledao sam u nebo. Zvezde su mi uzvratile sjajnim pogledima. Tačno iznad nas nalazio se plavi gigant a malo dalje, zamagljena, užarena zvezda... i milioni drugih, kao da ih je neko slagao jednu po jednu želeći da napravi prekrasnu figuru.

— Gde je ovo mesto. Huk? — gde je u Galaksiji.

— U Globularnom svežnju — rekao je — mislio sam da to znaš.

To je i imalo smisla, jer planeta na kojoj smo se nalazili bila je dosta izvan galaktičke ravnice. — Je li tvoj dom ovde negde? — Upitao sam ga.

— Ne — rekao je tonom koji mi je jasno dao do znanja da ne želi da priča o tome. Možda je bio izbeglica, možda je bio prognan, možda je bio lutalica... Huk je rekao da je ovo Globularni svežanj. Verovatno je bilo više takvih svežnjeva, ali da li je uopšte bilo bitno gde se nalazimo, koliko smo od čega udaljeni? Način na koji smo stigli dovde? Ukoliko ne uspemo da nađemo vodu, nećemo se dugo ovde ni zadržati. Hrana je takođe bila kritična ali ne toliko. Pitao sam

se zašto se ne osećam uznemireno više nego što sam bio? Nalazio sam se na mnogim nemogućim mestima i u mnogim sličnim situacijama i uspeva sam da se izvučem. Možda sam zato mislio da sam sposoban da se izvučem iz svake nevolje. Jednostavno sam počeo da mislim da me niko i ništa ne može dokrajčiti. Kada sam bolje razmislio, shvatio sam da ne vredi razbijati glavu brigama. Okrenuo sam glavu i video Huka kako me dodiruje jednim od svojih pipaka po ramenu.

— Hej, pogledaj, nismo sami!

Trgnuo sam se, ispravio i uzeo pušku. Točak nam se primicao baš sa mesta gde se nalazio Hukov brod. Imao je glavu koja je monstruozno sijala na mesečni. Pored toga točka obrisi Hukovog broda izgledali su kao igračka. Nije bilo znaka da je ijedan deo toga bio živ. To je očito htelo da istraži Hukov brod. Meni je izgledalo živo, ne znam zašto. Možda će se sledećeg trenutka jednostavno otkotrljati.

— Biće bolje da klizneš dole u senku — rekao sam Huku — ukoliko budem morao da bežim, moći ću da te pokupim.

— Imam oružje koje ti može zatrebati — iznenada je zatresao Huk pipcima.

— Rekao si da nemaš nikakvo oružje.

— To je bila laž — huknuo je veselo.

— Mogao si da me središ odavno — protestovao sam ljutito.

— Oh, ne, ti si došao kao moj spasilac.

Bio je mala varalica ali simpatičan. Neko me je iznenada pozvao i okrenuo sam se unazad. Sara je stajala na vrhu susedne dine sa dve glave koje su izvirivale sa strana. Stajala je sa svojom glupom puškom pripremljenom »na gotovs« i bio sam nasmrt preplašen da je ne upotrebi.

— Jesi li u redu, kapetane?

— Jesam, sve je O. K.

— Možemo li da ti pomognemo nekako?

— Da. Možete da odvedete mog drugara zajedno u kamp. — Rekao sam kamp zato što mi nijedan drugi naziv nije pao na pamet. Krajičkom usana promrmljao sam Huku: — Prekini sa budalaštinama i klizni dole.

Ponovo sam obratio pažnju na točak. Imao sam utisak da me posmatra.

Čuo sam Huka kako klizi niz padinu a trenutak zatim Sara me je pozvala.

— Šta je ovo? Gde si to pronašao?

— Tak! — doviknuo sam fratru. — Sidi dole i pomози gospođici Foster. Reci Smitu da ostane tamo gde jeste — zamislo sam tu budalu kako pokušava da prati Taka u stopu.

— Ali kapetane... — Sarin glas bio je pomalo žaloban.

— On je izgubljen upravo kao i mi. Ne pripada ovde kao ni mi. Samo ga pokupi i odnesi u kamp. — Ponovo sam pogledao u točak. Počeo je da se okreće, lagano, skoro kraljevski, uzdižući se iznad dina i izvijajući se nad nama sve više i više svakog trenutka.

— Odlazite odavde! — viknuo sam Taku i Sari. Točak se zaustavio tačno iznad nas. Samo njegov mali deo bio je skriven dinom. Mogao sam malo bolje da ga pogledam. To je zaista bio točak. Površina je bila svetlucava i sjajna. U njegovom kretanju bilo je posebne lepote. Dok se lagano penjao uz dinu kupio je pesak ispod sebe. Glava točka lebđela je u sredini. Lebdenje je bilo prava reč za takvo kretanje. Paoci oko glave, ako su to uopšte bili paoci bili su presvučeni najfinijom žicom, ako je to uopšte bila žica, razapetom između njih i ličila je na mrežu. Glava je sličila nekakvoj sferi koja je visila u sredini točka.

Brzo sam pogledao preko ramena i video da su se ostali izgubili. Krenuo sam i sam da klizim niz padinu a zatim pošao uz padinu druge dine. Točak je stajao tamo gde je i bio. Ponovo sam se spustio i uzverao uz sledeću dinu iza koje sam ostavio ostale. Svi su bili tamo.

Pomislio sam da će se možda sve i završiti na ovome. Točak je došao samo da pogleda i valjda je zadovoljan onim što je video.

Video sam Saru kako mi se približava.

— Mislim da ovo stvorenje Huk ima neko rešenje za situaciju u kojoj se nalazimo.

— Ja nisam sasvim siguran ni da li je uopšte razumeo o čemu sam mu govorio — bio sam sasvim zapanjen.

— Postavio mi je nekoliko pitanja i sada oni rade na tome.

— Oni? — opet sam se iznenadio.

— Tak i Smit mu pomažu.

— Džordž je izgleda veoma sposoban. Može da napipa vrata.

— Džordž sposoban? — upitao sam kao naivno.

— Volela bih kada bi prestao da tako govoriš o njemu.

Sada nije bilo vremena da o tome raspravljam i krenuo sam ka mestu gde su se nalazili.

Tak je zbunjeno gledao a Smit je imao uzbuđen izraz lica. Hukovi pipci su bili ispruženi napred a vrhovi su mu drhturili. Pogledao sam u pravcu u kome je i Tak gledao ali sem dina koje su se uzdizale, nisam video ništa drugo.

Stao sam iza njih a Sara je tiho prišla i stala iza mene. Nismo se ni pomakli. Nisam znao šta se dešava, ali šta je da je, nisam hteo da se mešam. Ukoliko mogu da nas izbave odavde, ne želim da smetam. Hukovi pipci su se iznenada mlitavo spustili na tlo. Tak i Smit su se stropoštali jedan preko drugog. Izgledalo je da im nije uspelo.

— Treba nam više snage — rekao je Smit. — Ukoliko svi zajedno...

— Svi zajedno? — upitao sam. — Bojim se da vam ja ne mogu pomoći. Šta uopšte pokušavate?

— Pokušavamo sa vratima — rekao je Huk. — Pokušavamo da ih otvorimo.

— Još uvek su tu — rekao je Džordž.

— Možemo pokušati da otvorimo — rekla je Sara. — To je najmanje što možemo da učinimo.

— Kako? — upitao sam.

— Pokušaj da zamisliš vrata — rekao je Huk — a zatim ih povuci!

— Čime da ih povučem? — upitao sam.

— Svojom svešču — rekao je Tak. — Ovo je vreme, kapetane, kada velika usta i snažni mišići ne mogu mnogo da pomognu.

— Fratre Tak — uzviknula je ledeno Sara, — To je vrlo neumesno.

— To je sve što on ume da radi — odvratio je hladno Tak. — Od kako je stupio na brod, ume samo da viče na nas i da nas gura okolo.

— Brate, ako misliš da je to jedino što radim, kada se izvučemo odavde...

— Tišina vas dvojica! — uzviknula je Sara.

Skupio sam se dole sa njima i mislio kako nikada do sada u životu nisam video toliko gluposti. Bilo je mnogo stranih vrsta koje su pravile razna čuda svojom mentalnom snagom, ali mi, (svi osim jednog); ljudska rasa ipak nije sposobna za to. Ali ako skupiš idiote kao što su Tak i Džordž, svašta može da se desi.

— A sada, molim — rekao je Huk, — probajmo svi zajedno.

Pružio je pipke ispred sebe tako brzo da je izgledalo kao da su pucnuli. Čvrsto su stajali napred i drhturili samo vrhovima. Sam bog zna da sam pokušao da se koncentrišem da vidim vrata ispred nas i... onda sam ih video. Izgledala su avetinjski ali na njima nije bilo ničeg što bih mogao da povučem i da ih otvorim. Ipak sam pokušao i nastavio da pokušavam. Gotovo da sam osetio prste svoje svesti kako uzmiču. Znao sam da nikada nećemo uspeti. Vrata kao da su se malko otvorila, jer snop svetlosti oko njih kao da je postajao širi. Ali nismo mogli dugo da ih držimo jer, trebalo je kliznuti kroz prolaz.

Bio sam užasno umoran, mentalno i fizički. Znao sam da ni drugima nije lakše. Mogli smo pokušavati ponovo i ponovo ali svaki put će biti slabije dok se ne iscrpimo totalno. Zato sam pokušao da se napregnem i dam sve od sebe i kao da sam napipao nešto... počeo sam da guram svom snagom svesti i vrata su počela da se otvaraju, lagano se krećući na nevidljivim šarkama, sve dok nije bilo dovoljno mesta da čovek proturi ruku kroz prorez, ukoliko, u stvari ona postoje. Ali znao sam da ona nisu fizički prisutna, da je to nešto na šta čovek nikada neće moći da položi ruku. Elem, kada su vrata počela da se otvaraju, svi smo bili na nogama i ona su nestala. Okrenuo sam se i video da je točak iznad nas. Išao je ka nama, lako, niz njega se cedila neka tečnost. To nije bio pauk iako je užasno ličio na pauka. Bio je to neki drhtavi oblik niz koji se cedila sluzava tečnost. S druge strane se nalazilo nešto što bi trebalo da bude lice koje je izazivalo užas. Strah je postajao gotovo opipljiv. Ono što smo mislili da je lice proizvodilo je buku koja je sve zaglušavala. Mogli su se razaznati zvuci lešinara koji komadaju kosti kao i mnogo drugih zvukova istog tipa. Stvar je skočila sa ruba točka na dinu, uspravila se i nadvila nad nama sa svom onom odvratnom sluzi koja je kapala po pesku. U haosu zvukova koji je ispunjavao ceo prostor od peska do neba kao da se nalazila reč — kao da sam je osetio ODLAZITE, ODLAZITE, ODLAZITE! Onda je naišlo nešto kao vetar, mada nije

bilo zvuka koji inače vetar proizvodi. Udarilo je snažno i bacilo nas unazad. Ono grozno biće bilo je još tu dok sam polako shvatao da više ne stojim na pesku. Nije bilo dine. Zid. Kao da su se vrata otvorila. Smit je ludački počeo da viče.

— Vratio se! Vratio se! Moj prijatelj je ponovo u mojoj svesti...

— Zaveži! — uzviknuo sam, ali je on nastavio da mrmlja sedeći s glupim izrazom ekstaze na licu. Hitro sam pogledao iza sebe i shvatio da sam u onoj prostoriji gde sam video slike drugih svetova. Najzad u sigurnosti — pomislio sam. Možda imamo vremena da otvorimo vrata ali to više nije bilo potrebno. Kroz masivna ulazna vrata mogao sam da vidim jasnu sunčevu svetlost kako obasjava masivne konture grada. Nije bilo nikakvog traga hobijima, niti onom humanoidu. Namrštio sam se misleći kako neke račune treba da izravnam.

IV

Nalazili smo se u sobi koja je bila skladište, sprat niže od one sa panoima. Jedan gnom raširio je ispred sebe naš prtljag na stolu i pretraživao ga. Hobiji su stajali oko njega bez ikakvog izraza na izrezbarenim licima. Učinilo mi se samo da sam video izraz nezadovoljstva. Niko nije primetio kada smo došli dok nismo ušetali u prostoriju. Onda su se hobiji propeli na njihaljama a gnom je počeo polako da se ispravlja. Gledao je u nas kroz pramenove kose koji su visili. Podsećao me je na engleskog ovčara. Svi smo stajali i gledali. Gnom se polako ispravio i stisnuo ruke.

— Upravo smo nameravali, gospodine, da vas izvučemo!

Pokazao sam puškom na prtljag na podu. Pogledao je u njega i zatresao glavom. — Čista inspekcija — rekao je — Nešto poput carine.

— Sa veoma dobrim izgledima za carinjenje? — upitao sam.

— Ah, ne uopšte. To je jednostavno predostrožnost da se neke stvari ne mogu ovamo doneti. Ovde se ne plaća carina iako, ako ste voljni, jedan mali prilog ne bismo odbili. Osim toga mi vam činimo usluge koje će vam možda zatrebati: sklonište od opasnosti...

Pogledao sam po prostoriji. Skladište je bilo puno paketa sa robom raznih vrsta.

— Pa, čini mi se da vam ne ide loše. Ukoliko mene pitate, mislim da niste ni imali nameru da nas izvučete. Mogli smo ostati zauvek u toj pustinji...

— Kunem se — rekao je, — da smo upravo nameravali da otvorimo vrata. Ali ovi predivni predmeti su nas zainteresovali pa smo sasvim izgubili pojam o vremenu.

— A zašto ste nas uopšte tamo stavili? — upitala je Sara.

— Ah, pa da bismo vas zaštitili od smrtonosnih vibracija. Svaki put kada se brod spusti, to se dešava.

— Zemljotres? Potres planete?

— Ne, ne planete — rekao je gnom — potres čula. Te vibracije napadaju mozak i razaraju sve. Niko i ništa ne može da preživi. To je razlog što smo vas stavili u taj drugi svet.

Mislio sam da je lagao. Ili je bar lagao o svojoj nameri da nas vrati sa tog drugog sveta. Bio je pacov. Ništa ne bi dobio time što bi nas izbavio.

— Slušaj, druškane — obratio sam mu se, — ne verujem ni reči od toga što si mi napričao. Zašto bi spuštanje broda izazivalo takve vibracije.

— Svet je zatvoren — rekao je. — Ovde niko nije dobrodošao. Kada posetioци dolaze, svet će učiniti sve da oni ovde umru, pre nego što napuste grad.

Ukoliko uspeju da pobegnu, domaćini zapečate brod tako da ne mogu da se vrate i obaveste bilo koga o onome što su pronašli.

— Ipak — rekao sam, — postoji jak sletni zrak koji doseže daleko u svemir. Vi ste nas namerno dovukli ovamo a zatim ubacili u taj pustinjski svet pod izgovorom da nas spašavate. Onda ste uzeli sve što smo imali na brodu a sada verovatno razmišljate o tome kako biste se dočepali broda. Nije čudo što su hobiji insistirali da ponesemo sve što možemo. Jedino još da smislite kako da se dočepate broda, je li?

Zatresao je glavom.

— To je samo deo rutine koju sprovodi planeta.

Znao je da sam ga priterao uza zid i sada se povukao. Svi primitivci, bez obzira na kojoj ih planeti nađete, ponašaju se isto.

— Ima jedna stvar koja mi i dalje nije jasna. Kako ste uspeli da se vratite sami? To još nikome do sada nije pošlo za rukom. Ne, bez

naše pomoći.

— A ti i dalje tvrdiš da ste nameravali da nas vratite?

— Kunem se da jesmo. Možete da uzmete sve vaše stvari. Nemamo nameru da zadržimo ništa od njih.

— E, to je lepo — rekao sam. — Počinješ da budeš razuman. Ali postoji još nešto što želimo od tebe.

Trgnuo se.

— Kao na primer?

— Informacije — rekao sam. — O onom čoveku humanoidu, sličnom nama, što podseća na robota.

Pogledao je po prostoriji a ja sam uperio pušku pravo u njega želeći da mu pomognem da se što pre odluči.

— Davno, veoma davno, pre mnogo vremena on je stigao. Bilo je i ranije nekih vaše vrste, šest ili sedam. Otišli su izvan grada i više ih nikada nisam video.

— Niste ih slali u drugi svet?

— Ah, jesam. Sve koji dolaze šaljem tamo. Svaki dolazak izaziva novi talas vibracija. Kada talas prođe, sigurni smo do dolaska novog broda. One koji stignu stavljamo u drugi svet a posle vraćamo napolje.

Možda, priznao sam sam sebi sve ovo može biti istina a možda i nije. Možda samo pokušava da nas »uvrne«. Ali, ako sada i ima neku kombinaciju u glavi, siguran sam da neće smeti da pokuša išta, jer imao sam ga na nišanu.

— Zar niko od onih koji su dolazili nije ostajao u gradu?

— Ne. Uvek su tražili nešto izvan grada.

Gospode, to je tačno, pomislio sam. Svi su bili na tragu nečemu. Koliko je ljudi i pre nas čulo sličan glas koji su morali da prate?

— Da li su ti ikada rekli — upitala je Sara, — šta su to tražili?

— Ne, nikada — žalosno se nasmešio.

— Ali onaj koji je došao sam? Sa robotom?

— Mislite metalni humanoid sličan njemu?

— Ne pravi se lud — prasnuo sam. — Ti dobro znaš šta je robot. Hobiji su roboti.

— Mi ne biti roboti — rekao je Dobin.

— Zaveži! — odrezao sam.

— Da, taj koji je bio ostavio je robota...

— Ostavio je ovde? — upitala je Sara.
— Imam samo jedan deo.
— Možda mozak?
— Prodao sam hobijima koji su divlji. Žarko su želeli to i dobro su mi platili.
— Gde oni žive? — upitao sam.
— Lutaju po celoj planeti.
— Zašto su oni želeli mozak robota? — upitala je Sara.
— Kako bih ja to mogao da znam? To su bića koja su vrlo gruba i divlja. Imaju telo kao hobiji ali noge i ruke kao i vi. Vrlo glasno govore i nerazumljivo.
— Kentauri — rekao sam. — Ima ih tako mnogo u galaksiji, skoro kao humanoida, a osim toga su, kako je ovaj gospodin rekao vrlo nerazumni. Pa ipak, nijednog nisam sreo. Ti si im prodao samo kontejner sa mozgom, a šta je sa ostalim?
— Nisu želeli telo, još uvek ga imam.
Prestao sam da govorim univerzalnim svemirskim jezikom i prebacio sam se na engleski obraćajući se Sari.
— Šta ti misliš? Da pokušamo da pratimo Viteza?
— On bi mogao biti...
— Ukoliko je još uvek živ, verovatno je običan starac. Robot bi se vratio i pratio ga da je živ, bez obzira gde je.
— Kada bismo mogli da pronađemo taj kontejner sa mozgom — rekla je Sara i ubacimo ga u Roskovo telo, možda bi nam dao neku ideju o tome šta je Lorens tražio i možda našao.
— Ali on to nije hteo nikome da kaže, ni gnomu.
— Možda će nama — ustrajala je Sara. — Mi smo njegov narod i ako ima neke lojalnosti, onda se ona odnosi na ljudska bića.
Okrenuo sam se ka gnomu.
— Potrebne su nam zalihe hrane, stvari za put i hobiji koji će sve to da nose.
Počeo je u užasu da trese rukama i glavom.
— Hobije ne možete da dobijete, oni trebaju meni!
— Nisi dozvolio da završim — rekao sam tiho.
— Povešćemo i tebe.
— To ne možete da uradite! — zavrištao je Dobin.

— On mora da ostane i upozorava i sklanja stvorenja koja dolaze od talasa. Gospodine, morate da mislite na to!

— I hoćemo — rekao sam. — Prekinućemo sletni zrak jer ako njega nema, niko neće ni dolaziti.

— To nikako ne možete — zapomagao je gnom..

— Lokacija transmitera je nešto što ne znamo. I drugi pre mene su ga tražili ali nikada nisu uspeli da pronađu.

Stajao je ispod nas sam skrhan. Kao da je tlo propalo ispod njega pa ne može nigde da se skloni.

— To i ima nekog smisla jer me je zbunjivalo sve vreme — rekla je Sara. — Ko god da je izgradio ovaj grad, instalirao je i zrak, a naš jadni prijatelj sasvim sigurno bi mogao to da učini. On jednostavno živi svojim divljim životom, ovde u gradu i skuplja otpatke koje može da skupi.

Trebalo je o tome da mislim, znao sam i sam, ali bio sam toliko besan što su nas ubacili u onaj pustinjaski svet, a još bešniji na gnoma koji je preturao po našim stvarima. Da je napravio samo jedan pogrešan korak, pokosio bih ga.

— Reci nam tačno — rekla je Sara. — Ko si ti? Tvoj narod nije izgradio ovaj grad?

— Nemate pravo to da pitate! — zavrištao je a lice mu je bilo izobličeno besom. — Dovoljno je loše i bez vaših pitanja.

— Imamo pravo da pitamo šta se dešava. Dajem ti pet sekundi!

Nije iskoristio ni pet. Noge su mu popustile i seo je na pod. Uhvatio se kao da ga boli stomak i zajaukao.

— Reći ću vam, nemojte pucati, ali to je sramota, sramota... — pogledao me je očima koje su preklinjale. — Ne mogu slagati, jer ovde je neko ko bi znao da lažem...

— Ko je to? — upitao sam?

— To sam ja — rekao je Huk.

— Šta ti imaš? Ugrađeni detektor laži?

— To je jedna od mojih mnogobrojnih sposobnosti. Ne pitaj me kako postizem jer ti ne mogu reći.

— Možda bismo u ovim vremenima mi humanoidi mogli da se držimo zajedno jer i imamo nešto zajedničko.

— Ti i ja nemamo ništa, apsolutno ništa zajedničko — odrezao sam.

— Postaješ suviše grub prema njemu — dodala je Sara.

— To je tek početak. Nameravam da čujem priču do kraja. Imaš li razloga, druškane, da se protiviš dalje?

Dobro me je pogledao a zatim zatresao glavom.

— Moj ponos je u prašini. Sećanja mojih predaka su osramoćena. To je bilo tako davno, mi smo umišljali tako dugo da smo sami počeli da verujemo u to da smo podigli ovaj čudesni grad. I da niste došli ovamo, ja bih umro u toplom ubeđenju da smo mi bili ti koji su ga izgradili. Ja sam poslednji od svoje vrste i ne postoji niko ko bi mario za to. Dužnosti koje ja izvršavam biće predate hobijima i kada i njima prođe vreme, naći će nekoga ko će obavljati te dužnosti.

— Hoćeš li mi na kraju reći o čemu se ovde radi? — upitao sam.

— Vi ste, gospodine, bili veoma grubo prema nama. Ubacili smo vas u drugi svet i spasli vam život a vi tvrdite da nismo hteli da vas spašavamo. Razbesneli ste se kada ste videli da iz najprostije radoznalosti ispitujem vaš prtljag — rekao je Dobin. — Pretite oružjem i ponašate se divljački.

— Ovo je bilo sasvim dovoljno od tebe. Neću dozvoliti da jedan robot tako razgovara samnom.

— Mi ne biti roboti, mi biti hobiji.

Ponovo se vratio na tu glupu frazu. Da nisam bio toliko besan, počeo bih da se smejem. Posegnuo sam dole, uhvatio gnoma i podigao ga. On se bespomoćno koprcao.

— Sada mi je dosta svega! Daćeš nam sve što smo tražili. Ukoliko nećeš, slomićemo ti vrat.

— Pazi! — viknula je Sara a ja sam se trgao u stranu i video kako nas hobiji napadaju njišući se unapred, preteći podignutih njihaljki. Odbacio sam gnoma, ne gledajući gde pada, i dohvatio pušku.

Setio sam se kako laserski zrak nije ostavio ni najmanjeg traga na sletnom polju i pomislio kako su možda i hobiji izgrađeni od istog materijala, ta izgledalo je tako. Onda se nešto desilo. Huk se iznenada ispružio napred a onda sevnuo nekom maglicom, kao da je električni transformator. Svaka stvar u prostoriji kao da se pomerila, a onda je sve bilo gotovo.

Hobiji su bili naslagani jedan preko drugog ka udaljenom uglu prostorije. Nisam video da se pokreću. Jednostavno su bili tamo prebačeni, kao bez stvarnog kretanja kroz prostor.

— Oni će vrlo brzo doći sebi — rekao je Huk kao da se izvinjava. — Oprostite zbog iznenađenja ali morao sam brzo da reagujem. Gnom se polako pridizao sa izrazom predaje na licu. Izgubio je svaku želju za napadom.

— Krećemo čim pokupimo potrebne stvari i hobije — rekao sam.

V

Grad se uzdizao visoko u nebo, unedogled. Zaista je izazivao strahopoštovanje. Išli smo trotoarom, ukoliko se tako mogla nazvati jednoobrazna ploča koja se prostirala između zgrada, kao da je sva iz jednog dela. Prostirala se daleko napred i izgledalo je kao da joj nema kraja, kao ni gradu. Čovek je imao osećaj da se odavde nikada ne može izvući, da je u klopci, da izlaza nema.

— Kapetane, — rekla je Sara šetajući kraj mene, — ne odobravam vaše ponašanje u pojedinim situacijama.

Znao sam da je njeno nezadovoljstvo tinjalo danima u njoj, još od kako smo sleteli a možda i ranije, ali nisam hteo da se gnjavim da joj odgovaram ili obrazlažem.

Video sam da nas Smit i Tak slede. Jahali su dva hobija a ostali hobiji su bili natovareni kontejnerima sa hranom i vodom. Huk je išao iza njih kao ovčarski pas i baš kao pravi pas s vremena na vreme ih zaobilazio sa strane. Njegovo telo je bilo blizu tla i sa svake strane imao je nekoliko tuceta nogu. Bio sam siguran da dok je on tamo, hobiji neće pokušati nikakvu svinjariju. Bili su nasmrt preplašeni.

— Ti jednostavno samo srljaš napred — nastavila je Sara kad je shvatila da neću da odgovorim.

— Ti govoriš o gnomu. Ja nemam nameru da se raspravljam s njim. Hteo je da nas namagarči.

— Rekao je da je hteo da nas vrati sa tog drugog sveta — nastavljala je Sara — i sklona sam da mu verujem. Bilo je ovde i drugih stvorenja koje je sklanjao a posle ih puštao da idu dalje.

— U tom slučaju — rekao sam, — molim te da uračunaš onu gomilu prtljaga koji je naslagao u skladištu.

— Možda je ukrao nešto od onog što su imali — priznala je Sara, — a možda je odlazio van grada i skupio stvari neke ekspedicije koja je propala.

Znao sam da je to bilo moguće. Sve je bilo moguće, ali nisam bio siguran da je tačno. Rekao je da smo mi bili prvi koji smo uspjeli da izađemo iz drugog sveta bez njegove pomoći, ali to je možda bila i laž da bismo se osećali pametnim i nadmoćnim zato što smo uspjeli. Uostalom, nismo mi sami izašli nego smo jednostavno bili izbačeni a to znači da je i neko drugi mogao da bude izbačen kao i mi. Što se tiče robe koju smo našli kod gnoma, nikako mi nije bilo jasno čemu je tu služila. Cela planeta ličila mi je na klopku. Bilo je vrlo malo šansi da dođe do razmene sa nekim iz svemira. Očigledno se gnom bavio lokalnom trampom. Prodao je mozak Roskoa plemenu kentaura ali lokalna trgovina tog tipa je mogla biti jako unosna.

— Kad smo već kod gnoma — rekla je Sara, — prvo si pretio da ćeš ga povesti sa nama a onda si ga ipak ostavio. Od kako smo krenuli sa ovom predstavom, jednostavno sam osećala da ne možeš da držiš oko na njemu sve vreme.

— Ne mogu da podnesem njegovo balavljenje i plakanje a kada sam video koliko je srećan što ga ne vodim odustao sam sasvim. Zato se i nije bunio kada smo uzeli sve što nam treba.

Išli smo ćutke ali sam znao da je još uvek kivna na mene. Htela je da mi da do znanja da je sasvim nezadovoljna mnome, svom žestinom temperamenta koji je posedovala, ali nije imala uspeha u tome.

— Ne sviđa mi se ni ovaj tvoj Huk, neko čudno stvorenje.

— Spasao nam je glave kada su hobiji krenuli na nas — rekao sam.
— Pretpostavljam da si besna zato što ne znaš čime raspolaže što se tiče oružja i kako je uspeo da ih sredi. Ja sam totalno ravnodušan. Zahvalan sam mu i dobro je što je sa nama. Možda će nam zatrebati još koji put.

— To je poniženje za sve nas — ciknula je. — Ne podnosiš Taka, hobije, a jedva da si civilizovan pema meni i ne dopadaju mi se ljudi koji druge oslovljavaju sa »druškane«.

Duboko sam udahnuo i počeo da brojim do deset ali nisam stigao ni do osam.

— Gospođice Foster, setite se onog novca koji ste na Zemlji prebacili na moje ime. E, sve što želim jeste da pošteno zaradim taj novac i učiniću to bez obzira šta vi imate da kažete. Ne moram da vam se dopadam niti moram da čujem sve što govorite. Ja sam

jednostavno na dužnosti i želim da je obavim časno. Ovde sam prvi pretpostavljeni svima jer ste me vi postavili tu. Ne možete ni slovca da prozborite dok se ne vratimo na Zemlju... ukoliko se ikada vratimo!

Nisam imao pojma šta će uraditi a nije me se ni ticalo previše. Ova svađa se zakuvavala još odavno, još dok smo napuštali Zemljino tlo. Trebalo je to završiti već jednom ili ćemo svi otići do đavola. Iako, istinu govoreći shvatao sam da smo već na pola puta do đavola. Bilo je nečeg vezanog za ovu planetu što je čoveka teralo da se oseća nelagodno, nešto potajno opasno, neka stvar koju ne možete opipati baš zbog straha od tog dodira. Kako uopšte da odemo odavde kada nam je brod zapečaćen? Pomislio sam da će me Sara mlatnuti svojom puškom, početi da prosipa drvlje i kamenje po meni ali... ništa od toga. Samo je nastavila da korača pored mene. Onda je rekla tiho — Eto, pokazalo se kakav si ti prljavi kućin sin — i bila je u pravu. Ljudi su mi govorili i mnogo gore stvari pa sam preživio.

Išli smo niz ulicu nešto duže od šest časova ali to ovde ništa nije značilo. Niste mogli nikako da odredite vreme. Motrio sam pomno okolinu ali nisam imao pojma za čim tragam. Grad je izgledao napušteno, možda previše tiho i nevino da ne bi bilo sumnjivo. Nešto kao da je preklinjalo da ostanete ovde i živite. Ulice su bile uzane kao i one koje su ulazile u njih. Zgrade su se podizale ravno gore iz bele površine, visoko, visoko. S vremena na vreme mogli su se videti mostići i rampe koji su vodili do masivnih vrata poneke zgrade nekoliko spratova visokih. Neko je nekada izgradio ovaj grad, upotrebljavao ga neko vreme a onda napustio ne trudeći se čak ni da zatvori vrata. Naišli smo na jedno drvo, jedno od onih ogromnih koje smo videli sa sletnog polja. Čuo se iznenada žaloban zvuk. Dolazio je od Smita koji se lagano njihao u sedlu. Izgledao je kao zadovoljna beba.

— Hajde reci to što želiš — progovorila je Sara čitajući mi misli.

— Neću, ali ako ne zaveže ja ću ga učutkati zauvek! — odbrusio sam.

— To je samo izraz sreće — rekao je Tak. — Zaista, kapetane, ne možete imati ništa protiv malo sreće. Izgleda da se približavamo stvorenju koje je razgovaralo sa njim sve ove godine.

Smit nije imao pojma ni o čemu što se dešavalo oko njega. Samo je zadovoljno pevušio, baš kao beba.

— Nastavljamo — rekao sam. Mislio sam da objavim odmor da malo predahnemo i nešto pojedemo ali iz nekog razloga činilo mi se da ovo nije baš pravo mesto za to. Očekivao sam da će Sara protestovati i reći da sam pregrub prema svima, da treba da se odmorimo ali ništa od toga. Prišla mi je i počeli smo da koračamo zajedno, ponovo. Ali ćutke.

Drvo je postajalo sve veće, odnosno, bili smo mu sve bliže. Ulica se završavala tačno kod njega. Bilo je skoro duplo više od zgrada. Zgrade su bile svugde jednake visine. Sunce je bilo na zalasku kad smo stigli do kraja ulice. Kada kažem kraj, onda tako i mislim. Posle zgrade nastavljala se crvena i žuta zemlja sa brežuljcima i udaljenim plavičastim lancem planina. Jedina stvar koja se mogla nazvati visokom na ovoj planeti bilo je samo drveće.

Na kraju grada nazirao se trag utrt u crvenu zemlju. Vodio je do zgrade, odvojene od grada, bezoblične, od nekog crvenog materijala i samo to je bilo dovoljno da se razlikuje od belih zgrada u gradu. Ogromna rampa je odvajala troja moćna vrata na prednjoj strani.

— Kapetane Ros, možda bismo mogli da predahnemo. Ovo je bio prilično naporan dan.

To je bilo tačno. Nešto me je teralo da izađem iz grada, neprekidno smo napredovali punih osam sati ili više, sunce je bilo tek nešto više od polovine putanje ka zalasku.

— Mora da su dani ovde prilično dugi — rekao sam sam sebi.

— Tamo kod zgrade možemo da namestimo kamp a onda da pogledamo zgradu — rekao sam a ona je klimnula glavom. Smit je mukao tiho a ja sam se iskreno nadao da će prestati kada se ulogorimo jer nisam mogao pod ovim uslovima da garantujem da će ostati živ i zdrav.

Unutar grada bili smo zaštićeni od sunca a sada je ono bilo toplo. Ne vruće nego toplo, sa onom srdačnom dobrodošlicom koju svako povezuje sa prolećem. Bilo je lepo šetati obasjan suncem. Vazduh je bio čist, oštar i nosio je miris nekih začina koji su golicali nozdrve.

Crvena građevina ispred nas stajala je mirno na tom čistom mestu i tornjevi i koplja na njenim vrhovima kao da su dodirivali, nebo. Bilo je lepo izaći iz grada i gledati nebo. Ukoliko budemo nastavili da

pratimo trag, možda ćemo naići na kentaure koji su kupili Roskov mozak i ukoliko ga još budu imali, možda će pristati da nam ga prodaju. Onda bismo ga spojili sa telom i možda bi mogao da nam kaže o čemu se ovde radi. Mora da se pojavi neka bolja kombinacija od glupog Smita, dosadnog Taka sa prljavim noktima i uobražene Sare. Ali dok se ne pojavi ove moram podnositi.

Bili smo na pola puta do zgrade kada sam začuo vrisku... hobiji su krenuli na nas. Teško da sam uopšte razmišljao šta činim ali povukao sam Saru oko struka i stropoštali smo se u stranu van traga.

Hobiji su jurnuli strahovito brzo pored nas, tako da se njihaljke uopšte nisu videle. Jurnuli su ka zgradi vrišteći a ti vriskovi izazivali su led u mojim žilama. Onda je nešto eksplodiralo iznad moje glave. Ne prava eksplozija nego prigušena. Odjednom, tamnocrvene kuglice prozviždale su vazduhom i prosule se po tlu. Nisam imao pojma šta se događa ali bilo je očigledno da ovo nije mesto na kome treba ostati. Shvatio sam da treba da pratimo hobije i jurnuli smo ka rampi.

Kuglice su praštale oko nas dok smo trčali a onda se Sara javila.

— To je drvo! Ono šalje te loptice na nas.

Trgnuo sam glavu i video da veći broj tamnih kugli leti na nas, očigledno sa drveta.

— Pazi! — viknuo sam Sari i ona je ponovo pala a ja pored nje. Jedna kuglica me je dohvatila u rebra a druga po obrazu i imao sam osećaj kao da me je mula udarila.

— Sada! — viknuo sam Sari a onda smo dohvatili rampu. Po njenoj površini su praštale kuglice ali smo nekako uspeli da se ukotrljamo kroz vrata. Ostali su bili unutra, Huk je trčao oko hobija. Tak je sedeo pored Smita čije je lice i dalje sijalo nekom glupom srećom koja je sad delovala zastrašujuće.

Sara je bila pomalo u neredu. Odelo joj je bilo prašnjavo a na obrazu je imala tamnu mrlju. Ipak, pušku nije puštala. Pitao sam se, smešeci joj se saučesnički, da joj se nije možda zalepila za ruke? Neka mala stvorenja, nalik pacovima protrčala su kraj mojih nogu ka rampi i počela do hvataju kuglice; zatim bi se vraćali sa kuglicama u pacovskim zubima. Začulo se skićanje u dubini prostorije a onda je čitava pacolika horda jurnula napolje. Hobiji su se sklonili sa puta u

jedan ćošak a mi smo učinili isto. Pacolika stvorenja nisu primećivala ništa sem kuglica kao da im od njih zavisi život. Huk je došao do mene, spustio se na zemlju i huknuo.

— Skupljaju hranu — rekao je, a ja sam klimnuo glavom.

Na ovaj način je drveće isporučivalo hranu ali ona je mogla očigledno da se upotrebi i kao oružje. Rebra su me bolela od udarca koji sam dobio a i obraz me je pekao. Bila je čista sreća što je zgrada bila blizu pa smo mogli da se sklonimo.

— Jesi li u redu? — upitao sam Saru.

— Samo sam malo umorna. Mislim da bismo mogli ovde da ostanemo.

Smit je sedeo glave malo zabačene unazad kao da nešto sluša, još uvek sa onim idiotskim izrazom lica.

— Vas dvojica bi ste mogli da istovarite hobije — obratio sam se Taku, — a ja idem da nađem drva. — Imali smo peć za kampovanje, ali nije bilo smisla trošiti gorivo ako mogu da se nadu drva. A i bilo je prijatnije sedeti uz vatru od pravih drva i razgovarati.

— Ne mogu uopšte da razgovaram sa njim kapetane — jadao se Tak misleći na Smita.

— Šta je s njim? Da li je pogođen?

— Ne to, kapetane. Mislim da je stigao.

— Hoćeš da kažeš taj glas?

— Upravo ovde, u ovoj zgradi — rekao je Tak. — Možda je ovo i nekakav hram. Meni je izgledao prilično religiozno kada se pogleda bolje. Spolja je ličio na nekakvu crkvu.

Meni to nije baš bilo sasvim jasno. Spolja se nije moglo zaključiti šta je unutra jer je vladao potpuni mrak. Tračak svetla dolazio je od obasjanih vrata i to je bilo sve.

— Ne možemo ga tu ostaviti da sedi celu noć — rekao sam — ti i ja ćemo ga zajedno povući dole sa sedla a zatim...

— A zatim šta? — upitao je Tak.

— Oh, do đavola! To je jednostavno. Ukoliko ne dođe sebi, vezaćemo ga za sedlo da ne može da ispadne iz njega.

— Hoćeš da kažeš da ćeš ga odvući odavde sada kada je konačno stigao, kada je našao mesto kome je godinama stremio i kome je posvetio dobar deo svoga života?

— Šta to pokušavaš da mi kažeš? — viknuo sam. — Treba li možda da se smirimo ovde do kraja života zato što taj prokleti...

— Treba li da vas podsetim, kapetane, da je ovaj prokletnik bio taj koji nam je pokazao put? Da nije bilo njega...

— Gospode! — rekla je Sara ustajući — molim vas da spustite ton. Kapetane, vi ne shvatate da možda nećemo otići tako brzo odavde?

— A šta će nas to zaustaviti? — upitao sam osorno.

— Naš prijatelj drvo — pokazala je ka vratima — ima nas na nišanu. Sve to što baca na nas pada na rampu. Koštalo bi vas života da kročite tamo. Čak ni ove sitne životinje koje su toliko brze nisu pošteđene ubitačnog semena. Pogledajte koliko mrtvih životinja leži na rampi.

— Drvo će se umoriti od toga — rekao sam. — Nestaće mu municije.

— Ne mislim tako, kapetane. Šta mislite, koliko je drvo visoko? A krošnja mu dostiže sigurno kilometar i po u prečniku. Šta mislite, koliko ovih kuglica može da ima jedno tako ogromno drvo?

Znao sam da je bila u pravu. Drvo nas je moglo držati ovde zatvorene danima. — Dobine — pozvao sam ga, — da li ti možeš da nam kažeš šta se ovde dešava? Zašto nas to drvo bombarduje?

— Poštovani gospodine, ja vam ništa neću reći. Ja idem sa vama, ja nosim vaše stvari. Ništa više neću učiniti, nikakve vam informacije neću dati niti ću vam pomoći. Vrlo grubo ste se ponašali prema nama i u svom srcu ne mogu da nađem razloge da išta učinim za vas.

Huk se pojavio odnekud iz mraka i uputio se ka meni dok su mu pipci vijorili oko tela.

— Majk — rekao mi je — ovo mesto izaziva čudne osećaje. Puno je starih misterija i tajanstveno je. Postoji nešto što podseća na davno nestala bića.

— Dakle i ti tako misliš — pogledao sam ponovo Smita. Onaj izraz sreće nije silazio sa njegovog lica. On više nije bio sa nama.

— Ovde se na mnogo načina oseća neka udobnost — nastavio je Huk, — ali čudna udobnost. Čovek se može uplašiti te udobnosti. Ja govorim samo kao posmatrač, jer biće kao je ne može uživati u takvoj udobnosti. Ja mogu imati mnogo bolje ako to poželim, ali ovo je informacija za vas. Voleo bih da vam pomognem!

— Dobro — rekla je Sara, — da li vas dvojica imate nameru da skinete Džordža sa hobija ili po vama nema nikakve razlike što je on gore?

Tak i ja smo ga skinuli iz sedla i naslonili na zid ispred vrata. Bio je mlitav i nije se opirao, čak nije napravio nijedan pokret kao znak da zna šta se s njim dešava.

Našao sam u prtljagu lampu i pozvao Huka da krene samnom ne bismo li našli drva.

Krećući se kroz mrak shvatio sam da i nije toliko mračno koliko sam mislio. Učinilo mi se, zbog prevelikog kontrasta. Ali nije bilo ni preterano svetlo. Nekakav jezivi sumrak, kao dim, treperio je, te sam imao utisak kao da hodam kroz maglu. Nije imalo mnogo šta da se vidi. Na vrhu, kao kroz kakav procep, mogao se nazreti tračak svetlosti. Desno od nas, potok malih pacolikih stvorenja skupljao je seme. Uperio sam lampu u tom pravcu i prošli su me žmarci.

Huk me je dodirivao jednim pipkom a drugim pokazivao na tu stranu. Bila je to gomila nečega.

— Možda je drvo — rekao je Huk. Krenuli smo u tom pravcu i shvatio sam da je u pitanju nešto kao gomila izlomljenog nameštaja koji je neko naslagao.

Ali bilo je tu i drugih materijala sem drveta. Metala, recimo. Neki komadi su očigledno bili prerađeni u alatke i instrumente a ostali su bili čitavi. Urađen je dobar uništavajući posao. Video sam i gomilu pocepane odeće i panj oko koga je bio obmotan kanap, ili neko vlakno.

— Mnogo se besa izlilo na ove mrtve objekte — rekao je Huk.

Misterija je bila potpuna. Pružio sam mu baterijsku lampu a on ju je obmotao pipcima i uperio u gomilu da mogu da vidim. Počeo sam da skupljam drva gledajući da komadi budu dužine kao za logorsku vatru. Drvo je bilo suvo i teško. Bilo ga je dovoljno i moći će dugo da nam traje. Pokupio sam i onaj čudno oblikovani komad sa vlaknima, a kada sam video šta sam uzeo zamalo ga nisam bacio u stranu ali mi je palo na pamet da bi vlakno moglo da mi služi za potpalu. Naramak je bio velik i trebalo mi je stabilnosti da održim ravnotežu.

— Ti ćeš nositi svetiljku — rekao sam Huku — zauzete su mi obe ruke.

Video sam da je ukrućen a dva od njegovih pipaka bila su uperena pravo ka tavanici, ukoliko je zgrada uopšte imala tavanicu.

Pogledao sam gore ali sem praznog prostora koji se pružao od mesta gde smo stajali do vrha, nisam ništa video.

Ali iz tog prostora počeo je da se naslućuje šapat koji se sve brže pretvarao u lepetanje krila, frenetično i brzo. Kao da se odjednom jato ptica vinulo ka nebu. U magličastoj tami, na vrhu strukture zgrade, kao da se odvijala velika migracija hiljadu krila koja su lepršala ni iz čega u nigde. Kružila su u prostoru iznad nas a zatim nestajala dok bi druga zauzimala njihova mesta. Struja letenja nikako nije prestajala. Napinjao sam se da ih vidim, ali nisam ništa video. Možda i nisu bila tu, ali zvuk je bio ovde. U nekom drugom vremenu i prostoru možda ne bi tako delovalo, ali ovde je izazivao strah od nepoznatog. Zatim, iznenada kao kad je počeo, nestao je.

— Oni nisu bili ovde — rekao je Huk pokazujući pipcima gore, — Bili su na nekom drugom mestu.

Znao sam da misli isto što i ja. Prošlo je mnogo vremena od kako nismo ništa jeli.

— Šta je sa tobom Huk? Nisi gladan?

— Ja sam u mom drugom ja — rekao je a ja sam se prisetio šta mi je rekao o tom svom stanju. Jednostavno, kod njega tada nije postojala potreba za hranom.

Vratili smo se do drugih. Hobiji su stajali u krugu u jednom uglu. Bisage su bile skinute sa njihovih leđa i naslagane kraj vatre. Smit je i dalje sedeo kraj zida, kao izduvana lutka a kraj njega je bilo uspravljeno telo robota Roskoa. Kao par, delovali su avetinjski.

Sunce je bilo zašlo i napolju je vladao sumrak, ali bilo je još uvek daleko svetlije nego unutar zgrade. Pacolika stvorenja su i dalje, kao potok isticala napolje.

— Paljba je prestala — rekla je Sara, — ali počinje ponovo čim promoliš nos.

— Naravno, ti si bila ta koja je promolila nos? — upitao sam.

— Da, ali nije bilo opasno, odmah sam se sklonila. Ja sam kukavica kada zagusti. Samo, jedno je jasno. Drvo može da nas vidi.

Spustio sam naramak drva na pod i počeo da pravim logorsku vatru. Čajnik sa vodom bio je spreman za upotrebu. Pogledao sam Saru.

— Umorna sam, kapetane, vatra će nam dobro doći. Ali, šta je sa Hukom?

— Njemu ni hrana ni voda nisu potrebni. On je u svom nekom »drugom ja« stanju, ali hajde da ne pričamo sada o tome.

Klimnula je glavom shvativši. Tak je došao do mene i skupio se na podu.

— To izgleda da je neko dobro drvo? Gde si ga pronašao?

— Ima velika gomila tamo unutra. Svega i svačega. Ja sam uzeo samo malo.

Seo sam i izvadio nož. Uzeo sam jedan od manjih komada želeći da napravim smesu za potpalu. Onda sam posegao za parčetom drveta koje je imalo vlakna. Taman kada sam hteo da odrežem malo vlakna Tak je posegnuo rukom do mene.

— Samo trenutak, kapetane — uzeo je komad iz moje ruke i okrenuo ka vratima da se što bolje vidi. I tada, po prvi put, video sam šta sam našao. Do tada za mene je bilo samo parče drveta obmotano vlaknima.

— Lutka! — uzviknula je Sara.

— Ne lutka, — rekao je Tak i snažno stegao parče drveta verovatno u nameri da spreči drhtanje ruku.

— Nije lutka, nije idol. Pogledajte to lice!

Lice se jedva moglo nazreti. U svakom slučaju nije bilo ljudsko. Primatsko možda, iako nisam bio siguran čak ni u to. Ali dok sam ga gledao osetio sam šok. Nikada u životu nisam video izraz sa toliko tuge u sebi, rezignacije. Lice je izgledalo kao lice primitivne lutke ali znalacke ruke su izrezbarile jednostavnim linijama bedu postojanja i svakome ko bi ga gledao srce se cepalo. Tak je čvrsto pritisnuo lutku na grudi.

— Zar ne vidite? Zar ne razumete?

VI

Noć je bila pala. Vatra se razgorela i čuo se samo zvuk nežnog njihanja hobija napred-nazad.

Smit je i dalje bio mlitavo naslonjen na zid. Pokušali smo da mu ubacimo u usta malo hrane, ali to je bilo neizvodljivo. On nije uopšte bio u ovoj prostoriji, u ovom svetu. Pored njega je i dalje bio Rosko.

Tak je sedeo stiskajući onu lutku, takođe odsutan. Prokleta dobro smo počeli, pomislio sam. Već nam se raspada ekspedicija.

— Gde je Huk? — upitala je Sara.

— Njuška negde okolo — rekao sam, — on je neumoran. — Zar ne misliš da bi trebalo malo da odspavaš?

— A ti ćeš da stražariš?

— Ja nisam Lancelot — rekao sam.

— Imaš li pojma od čega je uopšte napravljen ovaj grad?

— Nije stena. Ovaj materijal se u svakom slučaju ne nalazi u prirodi. Mislim da je veštački, mada liči na granit. Atomi su verovatno previše čvrsto spojeni, imam utisak da niko i ništa ne može da ga uništi. Kada sam ispalio laserski zrak na sletnom polju, nije ostao nikakav trag.

— Razumeš li se u hemiju, kapetane?

— Ne baš preterano — zatresao sam glavom. — Ali narod koji je izgradio ovaj grad mnogo je drevniji nego što možemo i da pomislimo. Ne postoji način da saznamo koliko je grad star. Treba da prođu milioni godina da bi pokazao ikakav trag erozije.

— Šta ćemo raditi kada dođe jutro, kapetane?

— Nastavićemo dalje ukoliko nas drvo pusti. Treba da pronađemo lutajuće kentaure i kontejner sa mozgom.

Sara je klimnula glavom i pokazala u pravcu Smita.

— Šta ćemo s njim?

— Možda će doći sebi kasnije. Ako ne, stavićemo ga na hobija.

— Džordž je izgleda našao ono za čim je tragao.

— Slušaj, ko je dao sredstva za ovo putovanje? Nemaš valjda nameru da sada odustaneš od putovanja zato što su Džordž i Tak našli nešto? To je glupo.

— Ne znam... da nije bilo njega...

— Jednostavno ćemo ga ostaviti ovde, ukoliko je to ono što on želi...

— Kapetane, ne možeš to da učiniš!

— A zašto misliš da neću?

— Mora da postoji trunka humanosti u tebi... ne bi okrenuo leđa...

— On je taj koji je okrenuo leđa nama. Izgleda da je našao ono što je tražio.

— A otkuda znaš da je našao?

To je tako sa ženama, pomislio sam. Rekao sam ono što je ona maločas rekla ali bi ona sada da se svađa zbog istog. To zaista nije imalo logike.

— Ne znam ništa, ništa sigurno. Jednostavno nismo u situaciji da sedimo ovde.

Ustao sam i otišao do vrata. Noć je bila mirna i bez zvezda. Belilo grada gušilo se u tami. Drvo je prekinulo bombardovanje a mala pacolika stvorenja su otišla tamo gde su se inače skrivala. Ukoliko se upravo sada iskrademo možda ćemo moći da prodemo pokraj drveta, ali... nekako sam sumnjao u to. Mrak nešto znači za nas. Drvo nema oči, u svakom slučaju ali, možda nas registruje na neki drugi način. Pored svega, pomisao da pokušamo da krenemo po mraku bila mi je nekako privlačna. Ali nismo znali put i bili smo previše umorni.

— Zašto si ti ovde sa nama, kapetane? — upitala je Sara.

Vratio sam se do vatre i pogledao je.

— Zaboravljaš, gospođice Foster na onaj novac koji si mi dala.

— Novac nije dovoljan razlog. Ti si jednostavno bio uplašen. Bojao si se da se više nećeš otisnuti u svemir. To je počelo da te muči još onog dana kada si sleteo.

— Ono što ti želiš da znaš, u stvari, jeste razlog zašto sam se uopšte vratio na Zemlju, zašto sam potražio utočište. Želiš da znaš sa kakvim kriminalcem putuješ? Kako to da nisi saznala sve te detalje? Znala si tačan minut kada ću sleteti, kako onda tvoj obaveštajni sistem može da propusti takav podatak? Operativci su ti mnogo loši.

— Postoji više priča i ne znam koja je tačna. Ali jedno mogu da kažem za tebe — preterao si. Reci mi, kapetane Ros, u čemu je bila zvrčka? Ti si lovac na planete. Da li je to toliko dobro kao što kažu?

— Predivno, gospođice Foster. Planeta kao što je bila Zemlja pre ledenog doba.

— Pa šta je onda pošlo naopako? Neki kažu da su vladale virusne bolesti, drugi da je klima bila nestabilna, treći su rekli da nije bilo nikakve planete.

Nasmešio sam joj se, mada ni sam ne znajući zašto.

— Istina je nešto sasvim drugo, gospođice, a to je da je već bila naseljena inteligencijom.

— To je trebalo znati?!

— Ne neophodno. Nije ih bilo mnogo i bili su skoro neprimetni. Ja sam lovio planete, nisam ih ispitivao. Nijedan lovac na planete nije za to dovoljno dobro opremljen. Može imati ideju o tome kako izgleda ali nema dovoljno instrumenata za pravo ispitivanje.

Ispitivanje sprovedeno od strane nas lovaca nema pravnu važnost...

— Ali sasvim sigurno ti si morao da se potvrdiš?

— Da, ispitivanje zbog potvrđivanja — odvratio sam. — Pokazalo se da je planeta čista i ja sam obavio dobar posao. Napravio sam samo jednu grešku. Platio sam bonus firmi. Gomila drugih firmi je jurišala na to imanje i plašio sam se da neko drugi u to vreme ne otkrije planetu. Kada se dogodi nešto takvo, postaješ žrtva fantazija. Razne prikaze se roje u tvojoj glavi i znaš da nikada više nemaš šansu.

— Mislím da te razumem — rekla je Sara.

— Prokleta sam bio u pravu. Neću da kažem da su ispitivači bili nemarni, neka budem fer prema njima, ali inteligentne forme života obitavale su u nepristupačnim delovima džungle i nisu bile previše inteligentne, možda na nivou pitekantropusa, a on nikada ne bi privukao pažnju ispitivača da su kojim slučajem ispitivali Zemlju u to doba. Ostali bi van vidnog polja.

— To je bila samo velika greška, zar ne?

— Da, velika greška — osmehnuo sam se, — ali pokušaj to da kažeš firmi koja želi da dovuče milion doseljenika a da ne pričam o odšteti.

— Hoćeš da kažeš da su to pokušali da uzmu kao mito?

— Gospođice Foster, pogodili ste tačno u dlaku. Ali ne mislim da je tako. Kada sam ga platio, smatrao sam to bonusom da se posao uradi brzo, iako sam pretpostavljao nesvesno, da je kompanija verovatno bila sklona da zatvori oči pred nekim sitnicama.

— Ali ti si svoj novac uplatio na Zemlji i to pod šiframa. To si radio godinama. Ne zvuči previše pošteno.

— To sam radio godinama i nije nešto zbog čega nekog možeš obesiti. Osim toga, to je jedina planeta gde je dozvoljen račun sa šifrom. Zemljin bankovni sistem je najsigurniji i najpoštovaniji. Za mnoge planete se to ne može reći.

— Ne znam — nasmešila mi se preko vatre, — postoji jako mnogo stvari koje mi se sviđaju kod tebe i mnogo koje mrzim. Šta nameravaš da učiniš sa Džordžom kada krenemo na put?

— Ne znam. Možda ga i sahranimo. Neće moći suviše dugo da izdrži bez hrane i vode, a ja nisam nikakav ekspert što se tiče svemirske ishrane, ali možda ti jesi?

Ljutito je odmahнула glavom.

— A šta sa brodom? Možda je trebalo da odemo do sletnog polja?

— I šta da radimo? Da malo lupamo po školjci, otvorimo nožem?

— Da li si pomišljao da je nekada davno neko uspeo da oslobodi svoj brod?

— Možda i jeste. Možda je i uzleteo.

— Otkuda možeš tako nešto znati?

— Ako je istina ono o vibracijama, onda se u gradu ne treba zadržavati ni pod kojim uslovima.

— Znači da pokušamo da oslobodimo brod? Gospođice Foster, konačno smo na tragu Viteza, to je ono što si želela, zar ne?

— Da, ali brod...

— Oluči se do đavola šta želiš! — viknuo sam.

Pogledala me je ravno u oči.

— Arnolda Viteza.

VII

Prodrimala me je iz sna tik pred svitanje.

— Džordž je otišao? Bio je tamo pre jedne minute a, kada sam ponovo pogledala, nestao je.

Podigao sam se na noge. Pokušao sam da hitno pređem u stanje budnosti jer je ton njenog glasa to podrazumevao.

Mesto je bilo mračno. Dozvolila je da se vatra ugasi a mesto gde je sedeo Džordž bilo je prazno. Roskova školjka je stajala pored, groteskno naslonjena, a malo dalje zalihe.

— Možda se probudio i morao da ode...

— Ne! Zaboravljaš da je on slep! Pozvao bi Taka da ga vodi, ali nije se ni pomerio, čula bih ga!

— Čekaj malo — rekao sam jer se u njenom glasu nazirao trag histerije, — gde je Tak?

— Eno ga tamo.

Malo dalje do njega ležali su naslagani hobiji. Bili su budni ali su samo ćutali. Ni za šta na svetu ne bi progovorili. Ono što je Sara rekla bilo je tačno. Ukoliko bi se Smit probudio iz svoje kome i želeo nešto, piće ili bilo šta, pozvao bi Taka. A ona bi ga čula da se imalo okrenuo. Jer, okolo je vladala tišina koja je prosto bola uši. Škripa obuće bi se previše dobro čula.

— Dobro, potražićemo ga, ali nećemo gubiti glavu. — Prišao sam Taku koji je zgrčen spavao držeći čvrsto u naručju onu lutku. Prodrmao sam ga i rekao tiho da je Smit otišao negde.

Budio se polako, kao iz kome. Gledao me je belo i ja sam mu ponovio.

— Nije on nigde otišao, on je odveden — rekao je.

— Kako to, do đavola, misliš, odveden?! — uzviknuo sam. — Ko bi ga odveo i kome je on uopšte potreban?

Pogledao me je tako da sam tog istog trenutka poželeo da ga smrvim.

— Ništa ti ne razumeš, ni ovde ti čak nije jasno. Postoje jednostavno stvari van mišića, tvoje snage i van materijalnih interesa koji jedini tebe pokreću.

Nisam više mogao da izdržim. Uhvatio sam ga za odoru i grubo drmusao dok su mu ruke mlitavo visile oko tela kao da mu ne pripadaju. Sara me je sa strane vukla za ruku i vrištala — Ostavi ga! Pusti ga!!!

Pustio sam ga a on je za trenutak zateturao pre nego što se ponovo podigao na noge.

— Šta je učinio? Šta ti je rekao? — vikala je i dalje Sara.

— Mislim da si čula. Rekao je da su Smita odveli. Želim jednostavno da znam ko ga je odveo i gde?

— I ja to isto želim da saznam — rekla je Sara. I, eto, konačno, svega mi, bila je jednom na mojoj stra ni. A samo minut pre toga pozvala me imenom, a ne onim glupim »kapetane«. Tak je ustuknuo drhteći a onda potrčao u tamu. Pre nego što sam stigao do njega, sagnuo se, i podigao onu smešnu lutku. Okrenuo sam se sa gađenjem i došao do vatre da je malo podstaknem. Sara i Tak su dolazili ka meni posmatrajući me.

— Hoćemo li potražiti Džordža? — javila se.

— Gde da ga potražimo? — upitao sam.

— Tamo — pokazala je na tamu noći.

— Nije mogao tamo da stigne za jedan trenutak koliko si ga izgubila iz vida. Nije imao dovoljno vremena, osim toga slep je i ne bi znao kuda da ide.

— Šta ti znaš o ovome? — upitao sam Taka a on je samo zatresao glavom kao nadureno dete.

— Moraš mi verovati — rekla je Sara, — nisam spavala. Nisam ni dremala. Sve vreme sam bila budna.

— Ja ti verujem, — rekao sam, — nijednog trenutka nisam posumnjao da to nije tačno.

— Vi znate da je on našao onaj glas na ovom mestu — konačno je progovorio Tak.

— I ti misliš da ga je taj njegov prijatelj odveo? — pitao sam.

— Nadam se, jer Džordž je to zaslužio. Konačno je dobio nešto što je želeo. Tebi se nije dopadao. Mnogim se ljudima nije dopadao ali im to nikada nije zamerao. Imao je predivnu dušu, bio je veoma nežna osoba.

— Ah, da nežna osoba. Spasi me bože od svih tih slinavih i nežnih ljudi.

— Veruješ li ti u nešto od ovoga kapetane? — upitala je Sara.

— Ne znam. Njemu se nešto dogodilo. Jednostavno, nije odšetao.

— Ko je taj njegov prijatelj? — upitala je Sara.

— Ne ko, nego šta — rekao sam i onda se setio onog lepeta krila. Setio sam se i Huka koji je nestao ko zna gde.

— Nije mi jasno kako vi ništa ne primećujete, ali ovde nečeg ima.

Onda sam napeo sva čula pokušavajući da poverujem Taku i začuo tapkanje, kao da neko dolazi. Okrenuli smo se sve troje u tom pravcu Sara je imala pušku u rukama na gotovs. Tak je stezao lutku kao fetiš.

— Ne pucaj, to je Huk!

— Došao sam da vidim šta je. Jedan vaš prijatelj je nestao iz smisla.

— Misliš otišao? — upitao sam.

— Prvo sam pomislio da je neka velika tragedija u pitanju pa sam požurio da vas pronađem. Ja vas nosim u svesti, bez obzira gde se nalazim.

— Kad je nestao iz tvoje svesti? — upitao sam.

— Pre nekoliko minuta — rekao je Huk.

— Da li znaš šta mu se dogodilo?

— Ne mogu to da vam kažem. Jednostavno, nema smisla da ga tražite jer nije u ovom prostoru, u ovoj zgradi, napolju ili na planeti, možda. Sasvim je otišao.

Sara me je pogledala, a ja sam slegnuo ramenima.

— Zašto vam je toliko teško da verujete u nešto što ne možete da vidite ili opipate? Zašto sve misterije moraju imati moguća rešenja. Zašto morate da razmišljate samo u terminima fizičkih zakona. Zar nema prostora van vaših malih mozgova za nešto malo više od toga? — oglasio se Tak.

Mogao sam ga odalapati, prepostavljam, ali izgleda da mi u tom trenutku to i nije bilo važno.

— Možemo pogledati — rekao sam Sari. — Mislim da ništa nećemo naći, ali možemo pogledati.

— Osećala bih se bolje ako bar pokušamo. Nije u redu da i ne pokušamo.

— Vi ne verujete u ono što sam vam rekao? — javio se Huk.

— Ne, Huk, nije to u pitanju. Radi se o izvesnoj lojalnosti koja se poštuje u našoj rasi i to je teško za objašnjavanje. Čak i kada znamo da nema nade mi pokušavamo. To nije logično, ali tako je.

— Nije logično — složio se Huk, — ako znate da nema nade vi ipak pokušavate. To je zadržljivo. Poći ću da vam pomognem.

— Nije potrebno Huk.

— Ali nemojte da mi uskraćujete učešće u vašoj lojalnosti.

— Dobro.

— Ja idem sa tobom — rekla je Sara.

— Ne, ne ideš.

— Neko mora da vodi računa o kampu — pokušao sam da je odvratim.

— Tu je Tak.

— Trebalo bi da znate, gospođice Foster — rekao je Tak, — da mi on ne bi verovao. Osim toga sve je to budalaština. Ovo što je ovo stvorenje reklo, istina je. Nećete pronaći Džordža bez obzira gde ga budete tražili.

VIII

Odmakli smo tek malo u dubinu zgrade kada je Huk progovorio.

— Otkrio sam neke novosti ali im je važnost trivijalna u poređenju sa nestankom vašeg druga. Možda bi sada želeo da čuješ?

— Samo napred, Huk.

— Tiču se semena. Za taj inferiorni intelekt vezana je misterija.

— Zaboga, Huk prestani da okolišeš.

— Ne mogu sve da ti objasnim rečima, molim te, kreni polako zamnom.

Krenuo je u stranu a ja sam ga pratio. Stigli smo do teških metalnih rešetki u podu. Pokazao je to jednim od pipaka.

— Seme je tamo dole.

— Dobro, pa šta?

— Molim te pogledaj dole.

Spustio sam se na kolena i obasjao jamu svetlošću baterijske lampe sve dok mi lice nije dotaklo metal. Jama je izgledala ogromna. Svetlo nije moglo da dosegne zidove. Seme je obrazovalo ogromnu gomilu i to mnogo višu nego što su pacolika stvorenja mogla da unesu dan ranije. Pokušao sam da shvatim važnost koju je Huk pridavao ovoj jami.

— Ne vidim ništa čudno sem što bi to moglo da bude skladište za hranu.

— To nije skladište za hranu — ljutio se Huk. — Kada se tu stavi, seme više ne može da se izvadi. Dole je tamno za tebe ali ne i za mene. Ja mogu da podesim svoj vid. Mogu da vidim do dna. Mogu da učinim i vidim mnogo više od oka... mogu da ispitujem površinu detaljno. Ovo nije otvarano od kako je zatvoreno prvi put niti ima načina da se seme izvadi. Naši mali skupljači ga dobavljaju ali ne za hranu. Postoje i skladišta drugih...

— Čega drugih? — upitao sam.

— Gomila stvari kao što je ona koju si otkrio kada si tražio drva. To su mesta kao svetilišta. Mesta posvećenosti. A tamo su vrata koja vode nazad. Napolje.

— Zašto to nisi ranije rekao?! — viknuo sam na njega.

— Kolebao sam se iz poštovanja prema nestaloj osobi. Ali moramo pažljivije da ga potražimo.

— Huk jesi li siguran u ono što si rekao? Mislim da Smit nije ovde?

— Sasvim sam siguran, ali ipak ćemo ga potražiti.

— Ne, nećemo ovoga puta — rekao sam. On je mogao da vidi šta je na dnu zatvorene jame. On ne samo da je mogao on je znao. Imao je svakoga od nas u svojoj svesti i čim je Smit nestao znao je. To je dovoljno. Kada je rekao da Smit nije ovde bio sam više nego voljan da se složim sa njim. — Hajde da potražimo vrata.

Otapkao je kroz tamu do vrata a ja sam krenuo za njim. Majušan tračak svetla predstavljao je vrata. Učinilo mi se da sam video neki pokret ali nisam bio siguran u to. Srebrni trag svetla bio je sve manji a mogao sam da osetim ogroman prostor koji se pružao ispred nas. Osetio sam zid na koji korak ispred nas. Uzani trag svetla postajao je širi. Huk je gurao vrata otvarajući ih. Bila su mala i morao sam da se sagnem da bih prošao kroz njih.

Crveni pejsaž se pružio predamnom. Nisam mogao da vidim drvo koje nas je bombardovalo jer ga je zaklanjala struktura zgrade.

— Možemo li da otvorimo ta vrata spolja ukoliko izađemo? — upitao sam. I dalje ih držeći otvorenim Huk me pogledao.

— Nesumnjivo da ne možemo — rekao je. — Konstruisana su da se otvaraju samo iznutra.

Našao sam parče drveta i stavio ga da vrata stalno budu otvorena.

— Hajde sa mnom da malo pogledamo, samo budi uvek iza mene — rekao sam i krenuo ulevo duž zida. Drvo je bilo tamo. Na neki način me je bilo svesno, jer kada sam proturio glavu iza ugla počelo je da puca.

— Dole! Dole! — uzviknuo sam Huku i bacio se unazad, skupivši se preko zgrčenog Huka štiteći rukama lice. Tamo iza mene eksplodirale su kugle. Neke su očigledno udarile u ćošak zgrade. Seme je fijukalo pored mene a jedno me je udarilo u rame. Prvi talas se završio a čim sam se pridigao naišao je drugi pa sam se ponovo bacio na Huka. Nijedno seme me ovoga puta nije dohvatilo ali me je jedno ogrebalo po vratu i rana me je bolela kao opekotina.

— Huk, koliko dugo možeš da trčiš? — upitao sam ga.

— Daleko i mnogo kada se materijali bacaju na mene — odgovorio je.

— Onda me slušaj pažljivo. Pucaće u naletima. Kada se talas završi i kada viknem, pokušaj da stigneš do vrata. Drži se blizu zida i budi što više pognut. Da li si okrenut, u pravom smeru?

— U pogrešnom, ali ću se okrenuti.

Seme je počelo da zuji oko nas i jedno me je pogodilo u nogu.

— Čekaj, Huk. Kada uđeš unutra, reci gospođici Foster da namesti sav teret na hobije, pošto odlazimo odavde.

— Sada! — uzviknuo sam i potrčao sa puškom u ruci na kojoj je regulator jačine bio na najvišem nivou. Snop semena me je zahvatio. Jedno zrno me je pogodilo u bradu, drugo u rame. Zateturao sam se, skoro pao i konačno stigao do ugla. Tada sam pogledao drvo. Bilo je udaljeno oko četiri do pet kilometara. Bilo je teško prosuditi udaljenost. Podigao sam pušku do ramena gledajući crne kugle kako doleću ka meni. Sada nisam žurio. Nanišanio sam i pritisnuo obarač a zatim povukao nadole, ukoso, u kretnji kao da režem. I tada pre nego što je seme udarilo na mene, bacio sam se dole pokušavajući da držim pušku koja je svom silinom tresnula dole. Kugle su eksplodirale o ivicu zgrade tuširajući me semenjem. Pridigao sam se na kolena i pogledao drvo. Ono kao da je počelo da se ruši. U početku se naginjalo sasvim polako a zatim je počelo da se spušta sve brže da bi na kraju jurilo ka tlu. Zakoračio sam želeći da stignem do vrata a onda mi se zamaglilo. Glava kao da mi je bila napumpana. Put do vrata bio je blokiran rekom pacolikih stvorenja. Izbijala su kroz vrata kao voda kroz otvor na rezervoaru.

Pao sam. Ne, lebdeo sam tonući u beskonačnost vremena i prostora. Ne samo da sam padao polako, nego, kao da se tlo izvijalo predamnom i udaljavalo. I, konačno, nije bilo nikakvog tla, jer pala je noć i jurio sam u užasno crnilo, verovatno zauvek. Učinilo mi se da, pošto sam nakon mnogo vremena otvorio oči, ležim na tlu i gledam u duboko plavo nebo, na kojem se podizalo sunce.

Huk je stajao sa strane. Pacolika stvorenja su nestala a oblak prašine je prekrilo tlo. Sa strane se dizao crveni zid zgrade u tišinu neba.

Svom snagom koju sam posedovao podigao sam se u sedeći položaj. Puška je bila pored mene i pogledao sam je. Odmah sam mogao da primetim da je uništena. Štitnik cevi bio je uvrnut a cev iskrivljena. Uzeo sam je na krilo mada ni sam ne znam zašto. Niko zdrave pameti se ne bi usudio da više iz nje puca.

— Popio sam tvoju tečnost i ponovo je vratio nazad — rekao je Huk. — Nadam se da se rie ljutiš na mene.

— Ponovo? — upitao sam ne shvatajući.

— Nema potrebe za ponovo, već je učinjeno.
— Šta je učinjeno?
— Popio sam tvoje tečnosti. Bio si ispunjen smrtnim supstancama iz semena. Smrtnim za tebe ali uopšte nisu za mene.
— Dakle, ti si popio tečnost?
— Jedino što je ostalo to je odobrenje, a sada je procedura gotova.
— Gospode bože, šetajući aparat za dijalizu! — uzviknuo sam.
— Ne shvatam tvoje reči. Čak i ovo što sam ti nasuo, zamalo da nije pomoglo. Mogao si prestati da radiš. Zabrinut! Zabrinut! Zamalo da je prestala da radi ta biološka pumpa koju imaš. Mislio sam da je prekasno, ali očito da nije bilo.

Sedeo sam tako i ćutao jedan dugi trenutak, dugi, dugi trenutak i... to je bilo nemoguće! Pa ipak, bio sam živ, slab i bez snage, ali ipak živ. Setio sam se kako mi je glava padala kako sam pomislio da tako izgleda KRAJ, nešto nije bilo u redu samnom. znam da sam i ranije bio pogađan semenom ali to nisu bili ovakvi udarci.

— Huk, pretpostavljam da dugujem... — počeo sam.
— Ne duguješ ti ništa — huknuo je veselo. — Ja sam onaj koji je platio dug. Ti si spasao ranije moj život. Samo sam ti vratio. Plašio sam se da sam ti učinio veliki greh. Možda ne dozvoljavate da vam iko petlja po telu, ali ti odobravaš sve što sam učinio zar ne?

Puška je pala iz mog krila i šutnuo sam je u stranu. Taj udarac nogom zamalo da me je oborio na tlo. Još uvek sam se osećao veoma slabo.

Huk me je gledao veselo svojim očima na pipcima.
— Ti si mene nosio, ali ja tebe ne mogu. No, mogu nešto drugo. Ako se pričvrstiš za moje telo mogu te odvući. Imam veoma moćne noge.
— Ne brini se, — odmahnuo sam, — samo kreni napred, izdržaću.

IX

Tak je pokušavao da izigrava junačinu stavljajući me na hobija i rešio je da ide napred. Krenuli smo, a on je hodao hitro, stežući i dalje onu lutku. Huk je bio u pozadini.

— Nadam se — rekao je Dobin, — da nećete preživeti. Želim da zaigram na vašim kostima.

— I ja želim isto tebi — odvratio sam. Mislio sam kako to nije baš najbriljantniji odgovor, ali bio sam još uvek prilično potresen i jedva sam uspevaao da se održim na sedlu.

Put je vodio na malu uzvišicu sa koje smo mogli da vidimo drvo. Bilo je nekoliko kilometara iza nas, ogromno čak i sa ove udaljenosti. Ležalo je popreko na putu, a od udarca deblo je popucalo po sredini i uzduž. Slivajući se sa krošnje jurile su hitre sive životinjice i čak sa ove udaljenosti delovale su ljigavo. Gomile stvorenja duž debla išle su putem ka nama. Čulo se slabašno, piskavo zavijanje koje me je nateralo da stisnem zube. Dobin se zanjihao nervozno i ispustio zvuk koji je mogao da znači gađenje ali i strah.

— Zbog ovoga ćete zažaliti! — vrisnuo je na mene. — Nikada ranije, u celoj večnosti, niko se nije usudio da digne ruku na drvo. Nikada nijedno drvo nije dodirivalo tle.

— Druškane, ono je otvorilo vatru na mene. Ne postoji ništa što će pucati na mene a da ne uzvratim.

— Moramo da obiđemo — rekla je Sara kada smo stigli do panja.

Tak je skočio u stranu, a hobiji su ga pratili. Tlo je bilo grubo, načičkano malim prizemnim biljkama naoružanim jakim trnjem. Stene su bile poslagane okolo kao od izlomljenih komada. Imao sam utisak da su neka sitna stvorenja lomila čekićima parče po parče.

Kada smo zaobišli panj, masa sitnih kreatura okrenula se u vrtlogu na istu stranu da nam preseče put. Cela grupa je izgledala kao kompaktna masa. Ličili su na nabujalu reku. Tak je ubrzao korak dok nije počeo da trči ali je često posrtao zbog neravnog tla. U padu je ozledivao kolena i jednom je ispustio lutku. Kada se sagnuo da je pokupi, krv iz njegovih ozleđenih prstiju, natopila je vlakno. Hobiji su usporavali svaki put kad bi Tak, nogu zapetljanih u svoju odoru ponovo pao.

— Nikada nećemo uspeti, sve dok on tetura ispred nas — rekla je Sara — ja ću ga zameniti.

— Ne, nećeš. — pokušao sam da iskočim iz sedla ali je to bio veoma neuspešan skok. Dočekao sam se na noge i krajnjim naporom uspeo da ne padnem pravo u trnoviti žbun. Uspeo sam da dođem do Taka.

— Popni se na hobija, ja ću da nastavim — rekao sam dahćući. On se okrenuo hitro ka meni, a oči su mu bile pune suza. Lice mu je bilo

izobličeno besom i nije bilo sumnje da me mrzi.

— Nikada mi ne daješ šansu! — vrisnuo je na mene.

— Vraćaj se tamo i popni se na tog hobija. Ako ne možeš sam pomoći ću ti.

Noge su mi bile utrnule i imao sam užasan osećaj u butinama. Glava kao da je htela da odlebdji od tela. Sve vreme ipak sam uspevao da idem napred, svestan napretka sive mase koja se kretala istom brzinom kojom i mi. Shvatio sam da, bez obzira koliko se trudili, nikada im ne možemo sasvim umaći.

Stvorenja koja su u prednjem delu, biće kraj nas ali glavnina ne. Jaukanje i zavijanje tih stvorenja postajalo je sve jače. Pogledao sam preko ramena i video da su ostali iza mene. Pokušao sam da ubrzam tempo, ali kako zamalo nisam pao, odustao sam. Bilo je bolje da prelazim razdaljinu istim tempom ali sa više sigurnosti. Možda smo mogli da izbegnemo hordu ali šansa je bila mala. Okrznućemo samo spoljašnji deo mase. Naravno, nije bilo načina da utvrdimo kakvu opasnost predstavljaju. Da laserska puška nije bila slomljena, mogli smo raščistiti opasnost ali, na žalost, balistička puška koju je nosila Sara bilo je jedino oružje koje smo imali. Za trenutak, pomislio sam da ćemo uspeti da stignemo na tačku u kojoj nam se putanje seku pre njih i da ćemo ih ostaviti iza sebe, ali moja računica nije bila dobra. Ivica velikog sivog ćilima udarala je na nas sa strane dok smo preprečivali put. Bili su mali, oko trideset centimetara visoki i izgledali su kao puževi golaći sem što su umesto lica puža imali nešto kao karikaturu ljudskih lica. Lica za žaljenje, zblanuta, kao iz starih crtanih filmova. Sada se njihovo zavijanje pretvorilo u reči. Mogli ste tačno znati šta uzvikuju. Nisu svi uzvikivali istu stvar ali su uzvikivali slične stvari. »BESKUĆNICI! Mi smo zbog vas beskućnici. Uništili ste naš dom. Mi sada nemamo doma. Šta će biti sa nama? Izgubljeni smo, ogoljeni i gladni. Mi ne znamo za drugo mesto. Mi ne želimo drugo mesto. Želeli smo malo, to smo i imali a sada ste vi uzeli i to jako malo od nas. Kakva ste vi stvorenja da nam uzmete to malo, kada imate mnogo više. Kakvo pravo imate da nas izbacite u svet koji ne poznajemo i ne želimo i u kojem čak ne možemo da živimo??? Vama ne trebaju odgovori ali biće vremena kada će neko od vas tražiti odgovore na ova pitanja i šta ćete tada?«

Naravno to nije bio način na koji su govorili. To nije bilo povezano ali je bilo skupljeno u ovaj smisao. Znali su da ne možemo ništa da učinimo za njih, ali su hteli da do kraja shvatimo grozotu onoga što smo im uradili. Oni su nas u svojim uzvicima i cijukanjima žalili. Žalili su nas što smo takvi da smo mogli da im oduzmemo dom. A žaljenje je bilo najgore za prihvatanje.

Nastavili smo, a njihovo cviljenje je ostajalo iza nas sve slabije, da bi na kraju utihnulo.

U meni je počelo da raste saznanje da sam pritiskom na obarač ubio ne samo drvo nego i uništio živote ovih jadnih malih stvorenja i znao sam da ih nelogično izjednačavam sa vilama za koje sam u svom detinjstvu mislio da žive u drevnom i ogromnom drveću pored kuće. Shvatio sam da je počeo da me muči strahovit osećaj griže savesti.

Naravno, ako sam razmišljao o drvetu, mogao sam da pojednostavim stvari. Bila je u pitanju samo-odbrana. drvo je pokušalo da me ubije a ja sam se branio. Cista pravda. Svako bi na mom mestu zaključio tako. Ali da li bih postupio isto da sam znao da time uništavam život ovim stvorenjima? Ali sada nije bilo svrhe misliti o tome, a i znao sam da prepoznam sopstvenu laž koju govorim sam sebi. Postupio bih ipak isto i da sam znao.

Kada smo počeli konačno da se uspinjemo, široki panj drveta jedva se nazirao iznad vrha. Bio sam okrenut ka severu i shvatio da sam gađao drvo sa pogrešne strane jer da sam drugačije usmerio pucanj, put nam sad ne bi bio blokiran. Čovek nikada ne shvata unapred šta je bolje dok ne sazna šta je, u stvari, gore. Panj smo videli u svoj njegovoj masivnosti. Imao je oko dva kilometra u prečniku i štrčao uvis. Prostor oko panja ličio je strahovito na zelenilo koje ljudska rasa odgaja oko kuća. Razmišljao sam šia je to što to zelenilo odvaja da ga humanoidi nose sa sobom u srcu daleko u svemir? Šta je to što ga odvaja duboko iza svega?

Hobiji su se raširili po udolini, a Huk je stajao kraj mene.

— O čemu se radi, kapetane? — upitala me je Sara.

— Ne znam — rekao sam i to je bilo čudno. Mogao sam reći da je zelenilo oko panja jednostavno travnjak ali instinkt me je nagonio da mislim kako to nije običan travnjak. Čoveka je nešto teralo da se odšeta tamo dole, da stavi ruke iznad glave, nabaci šešir i lagano

odspava popodne. Previše ugodno mesto, previše gostoljubivo i u tome, je i bila nevolja. Dok smo kretali, gledao sam u desnu stranu ali se ništa nije dogodilo. Mislio sam da će trava odjednom da se pretvori u tepih koji će se skupiti oko nas, da će prošetati kojekakva užasna stvorenja ali travnjak je ostao samo travnjak. Raspuklo moćno stablo mirno je ležalo. Prašnjav put poput konca delovao je kao rana koja vodi u zamagljeno nepoznato. U daljini, pomaljavajući se iznad horizonta, drugo masivno drveće je ponosno stajalo. Shvatio sam da teturam. Nervoza i napetost koja me je držala na nogama popustila je. Trudio sam se da jednostavno koračam jednom pa drugom nogom mereći razdaljinu koja nam preostaje do povratka na trag.

Konačno smo stigli do njega. Hobiji su se rasporedili u liniju a Tak me je i dalje gledao s mržnjom koja nije jenjavala. Njegova smeđa smešna odora, ruke grčevito obavijene oko lutke — sve je to izgledalo kao surova karikatura. Velike oči su sevale na mene.

— Sada si — počeo je, — pretpostavljam, sasvim ponosan na sebe.

— Ne razumem te, Tak — rekao sam umorno i to je bilo potpuno tačno. Tog čoveka inače nisam razumevao i pretpostavljao sam da nikada ni neću.

— To — pokazao je ka slomljenom drvetu. Nisam imao nameru ništa da mu objašnjavam. Do đavola, obasipalo nas je paljbom, šta hoće?

— Cela jedna zajednica je uništena, kapetane, — dodao je cinično.

— Nisam ništa znao o njima — odvratio sam a hteo sam i da dodam da to ne bi menjalo stvar ali sam prećutao. — To je njihova loša sreća — dodao sam.

— Ostavi ga na miru, Tak, — rekla je Sara.

— On napada i samo napada — produžavao je Tak, — i to sve oko sebe.

— Nije te napadao kada te je odmenio. Teturao si se okolo.

— Čovek treba da se prilagođava planeti. Ne da je uništava — nije se predavao Tak.

Zateturao sam se i podigao na noge. Nadao sam se da je mali fratar završio svoju propoved.

— Tak da li bi hteo da preuzmeš vođstvo, potrebno mi je da malo jašem?

Dok sam prilazio Dobinu, on je sjahao i ponovo me ošinio bleskom mržnje. Primetio sam da mu se tanke usne miču i skoro šapatom govori:

— Nadživeću te, Ros. Bićeš mrtav jednom. Ova planeta će ti dati ono što si uvek tražio.

Nisam imao mnogo snage ali poslednjim atomom sam ga zgrabio i bacio na prašnjavi put. Lutka mu je ispala i počeo je da puzi za njom. Ja sam se uhvatio za sedlo da ne bih pao.

— A sada kreni — rekao sam — i ako nastaviš sa glupostima, sići ću i prebiću te kao mačku.

X

Crveno stenje se i dalje nastavljalo. Sunce je peklo ali nije bilo vruće, samo prijatno toplo. Mislio sam kako je mnogo manje i slabije nego Zemljino Sunce. Ili je planeta bila udaljenija. Struktura stenja ličila je povremeno na mala skloništa. Kao nekakva zaštita. Slabašna barijera. Bile su naslagane jedna pored druge. Bilo je i drveća. Svako je bilo udaljeno jedno od drugog nekoliko kilometara i stajalo mirno" ponosno i nepokretno. Nije bilo vetra. Držao sam se obema rukama za sedlo i svaki put kada bi mi koncentracija popustila, padao sam u tamu koja se nadvijala preteći nadamnom.

— Jesi li dobro? — upitala je Sara ali ja se ne sećam da li sam joj odgovorio. Zaustavili smo se oko podne i ne sećam se da li sam jeo, skoro da sam bio sasvim odsutan. Sećam se samo jedne stvari. Bili smo se zaustavili na jednoj uzvisini a ja sam bio naslonjen na zid. Mogao sam da vidim drugi zid ispred mene sastavljen od slojeva tla jedva primetno različitih debljina i boja. Dok sam tako gledao, počeo sam da osećam vreme koje svaki od njih nosi za sobom. Zajedno sa tim osećanjem, počeo je u meni da raste i nemir. Želeo sam da probudim to vreme. Kao da sam bio začaran. Mislio sam da ću odjednom proključiti sve, ali da nakon toga neću moći da idem dalje. Vreme je za mene odjednom postalo stvarno, gotovo materijalno. Ne mogu da opišem detaljno kako, ali desilo se odjednom i mogao sam to da osetim skoro fizički. Jednostavno sam razumeo.

Godine i eoni jednostavno su se kotrljali ispred mene. Otkriveni predamnom, kao oživela hronološka karta kroz treperave linije vremenske strukture, kao da ju je loš majstor pravio od stakla.

Pogledao sam u nebo i bilo je to nebo koje nikada nisam video. Za trenutak, samo sam mirno ležao pokušavajući da razjasnim u čemu je stvar. Odjednom, kao da mi je neko rekao, znao sam da vidim Galaksiju, glatko prostrtu ispred mene. Tačno u centru bio je briljantan sjaj a oko njega grane spoljnog sektora.

Okrenuo sam glavu na jednu stranu i video skupljene zvezde. Globularna sazvežda, iz iste grupe kojoj pripada i ova planeta. Vatra je skoro bila dogorela. Figura uvijena u čebe ležala je pored vatre odmah do mene. Hobiji su bili načičkani iza dok se zamagljena svetlost presijavala na njihovoj glatkoj površini.

Ruka je dodirnula moje rame. Okrenuo sam lice u tom pravcu.

— Kako se osećaš? — upitala je Sara, a ja sam osetio kao da sam nov, ceo i čist. Kao da sam bio prvo ljudsko biće koje se budi prvog dana, novog novcatog sveta. Uspravio sam se u sedeći položaj.

— Dobro sam. Gde se nalazimo?

— Jedan dan puta od grada. Tak je želeo da se zaustavimo. Rekao mi je da nisi u stanju da nastaviš put. Ja sam insistirala da nastavimo. Mislila sam da bi i ti tako želeo.

— Jesi li sigurna da je Tak želeo da stanemo? — osećao sam se zbunjeno.

— Bio si u sedlu i odgovarao si kada smo ti se obraćali. Uostalom nije ni bilo pravog mesta na kome bismo se zaustavili dovde.

— Gde je Huk?

— Na straži. Kaže da on ne mora da spava.

Protegao sam se kao posle dobro prospavane noći. Osećao sam se dobro.

— Ima li nešto za jelo? — upitao sam a ona se nasmejala.

— Čemu se smeješ?

— Tebi.

— Meni.

— Zato što si dobro. Bila sam zabrinuta. Svi smo bili zabrinuti.

— To je prokleti Huk. On je popio moju krv.

— Znam. Objasnio mi je. Nije mogao ništa drugo da učini.

Sećanje na to proželo je moje telo drhtajem. Kada se samo setim da sam hteo da ga ostavim tamo u pustinji. Prišao sam bliže vatri.

— Žao mi je laserske puške, — rekao sam.

— Ali ja još uvek imam moju. Ako se dobro upotrebi, veoma je delotvorna.

Iza vatre, gomila ćebadi je ležala nepokretno.

— Kako je Tak? — upitao sam.

— Previše si grub prema njemu. On je jednostavno samo drugačiji od nas. Nas dvoje ćemo izdržati ali on neće. Slomiće se negde usput.

Uhvatio sam sebe da razmišljam kako Tak ima sada mnogo manje razloga za život. Jer, od kako je Smit otišao izgubio je veliki deo razloga da nastavi da živi. Da li je zbog toga tako grčevito prigrabio tu lutku? Da li mu je bilo potrebno nešto za šta može da se uhvati i čime da se zaštiti. Iako, prigrabio je tu lutku i pre nego što je Džordž nestao, kao da je predosećao o čemu se radi. Nije, uostalom, bio uopšte iznenađen kada je Smit nestao.

— Ima još nešto što bi trebalo da znaš — rekla je, — a to je u vezi sa drvećem. Videćeš kada se razdani. Sada kampujemo ispod vrha jednog brda. Možeš videti odatle oko dvadeset stabala ali, ona nisu samo tako nabacana. Ona su zasađena.

— Misliš kao voćnjak?

— Da. Upravo tako. Sa pravilnim razmakom između tako da obrazuju nekakvu mustru. Da, neko je ovde imao voćnjak.

XI

Putovali smo dalje, dalje, dalje. Od rađanja dana do zalaska sunca. Danima. Vreme je bilo dobro. Nije bilo kiše, tek malo vetra. Po izgledu tla, kiša je ovde bila redak gost. Bilo je dana kada smo putovali uzbrdo i nizbrdo po pustim, senovitim terenima. Zemljište je nekada bilo toliko ravno da nam je izgledalo kao da smo u centru konkavne činije. Ispred nas je prvo bio purpuran oblak, koji je ležao nisko iznad horizonta, a onda udaljeni lanac planina, još uvek plavičast, zbog udaljenosti. Bilo je tu ipak malo života. Neke životinje grokćući su trčale oko nas dok smo prelazili pustare. Bilo je i drugih oblika života koje smo zvali trkačima. Retko smo ih mogli videti, isključivo na velikoj udaljenosti, čak i sa dvogledom nisu se jasno

mogli odrediti. Ipak, bila je to jasna životna forma, kao da su hodali na štulama. Nije izgledalo da se kreću toliko brzo koliko su, u stvari, išli.

Vegetacija se takođe menjala. U nekim ravnicama, rasla je neka kovrčava trava, a okolo je bilo nešto poput palmi. Skupljali smo to drvo kako bi nam poslužilo za vatru u kampu. Uvek i svuda nalazilo se ono čuveno drveće. Ogromni monstumi, za koje smo sada znali da su svakako zasađeni. Ovo tlo je bilo ispitano a drveće zasađeno u alejama koje su formirale pravilne geometrijske oblike. Nismo prilazili bliže od kilometar i po nijednom drvetu. Put koji smo pratili bio je izgleda konstruisan tako da ih izbegne. Ponekad je izbacivalo kugle semenja, ali nikada na nas.

— Kao da su naučili lekciju — rekla je Sara, — kao da znaju šta im se može desiti ako udare po nama.

— To se sada ne bi moglo desiti — rekao sam suvo. Nisam mogao da oprostim sebi što nisam uzeo rezervnu lasersku pušku sa broda.

— Oni to ne znaju — odvratila je Sara.

Oko drveća smo mogli videti ponovo gomile onih pacolikih stvorenja kako skupljaju semenje i spremaju ga u jame. One su bile previše blizu drveća pa nas je tako prošla želja da ih bliže ispitamo.

Utabani put nastavljao je dalje i toliko se ponekad sužavao da smo jedva prolazili. Ali bio je odlično označen. Neke deonice kao da su bile više upotrebljavane. Putovanje, u svakom slučaju, nije bilo previše naporno. Nismo sreli ni žive duše. Na jednoj deonici, put kao da je bio popločan nekada ranije. Put je bio nekako privlačan a izgledao je značajniji od traga koji smo pratili. Trag se činio nasumice postavljen. Ipak, vodio je ka severu a tamo je trebalo da nađemo kentaure. Činjenica je bila da je upotrebljavan milenijumima. Neko je ovde bio veoma davno. Neko ko je sagradio grad i posadio drveće. Sada je sve bilo tiho, a cesta je propadala. Bilo je utrošeno mnogo energije i vremena a onda su jednostavno otišli. Ili ne? Kada bi se neki brod spustio van grada, mogao bi ponovo da poleti. Ali svaki brod koji se približavao planeti bio je navođen signalom iz grada koji je dosezao daleko u svemir. Naišli smo na kuće od kamena ali njihovo ispitivanje nije dalo nikakvih rezultata. Nismo raspolagali ni sa kakvim novim podacima, ali kuće, očigledno, nisu bile mesta stalnog boravka. Bile su skloništa.

Tak je jahao veliki deo vremena. Bio je previše nespretno i previše smotan da bi hodao. Sara i ja smo se smenjivali u jahanju, Huk je išao iza držeći hobije na okupu. To nije bio dogovoreni raspored, jednostavno se formirao sam od sebe.

Tak i ja smo se dobro slagali ako bi se tako moglo reći. Nismo se sviđali jedan drugom, jednostavno smo se podnosili i gurali nekako. On se i dalje nije odvajao od prašnjave i delimično oštećene lutke. Dan za danom sve više se udaljavao od nas povlačeći se u sebe. Ništa nije pričao i ništa nije primećivao. Marširali smo u oblasti koja nije bila neprijateljski raspoložena ali je mogla to da postane. Ušli smo bili u oblast pustare i ustanovili da je mnogo veća nego što smo pretpostavljali.

Imali smo još koji sat svetla pred sobom i rešili da se ulogorimo. Hobiji su odšetali kao što su i ranije činili. Kao da su koristili priliku da se bar za kratko udalje od nas. To je bilo u redu. Huk se ipak nije odvajao od njih. Ponašao se kao ovčarski pas i nije bilo razloga da brinem za sigurnost hobija.

Sara i ja smo se upravo vraćali sa naramcima drva kada smo začuli zastrašujući vrisak hobija i topot njihovih njihaljki dok su galopirali. Ispustili smo drva i požurili ka kampu. Hobiji su trčali veoma brzo preko kampa. Huk je jurio za njima na jedini način kako je mogao, nisko uz zemlju, ali ipak veoma brzo. Kad ih je stigao stao je na svoja mala stopala i blesnuo. Isto kao u gradu kada su hobiji pokušali da nas napadnu. Plava magla ga je obavila a, tamo na putu, hobiji su poleteli, vinuvši se u vazduh. Ali, ponovo su se dočekali na njihaljke i ponovo nastavili da beže. Huk ih je stigao i ponovo huknuo.

Psujući kao ludak, potrčao sam do brda ali sam video da su hobiji daleko i da nema načina da se zaustave. Trčali su najvećom mogućom brzinom ka gradu. Onda sam se vratio jer sam ih izgubio iz vida.

Pogledao sam po kampu i video da je nekoliko tiganja bilo zgnječeno od njihovih njihaljki. Sara je klečala na tlu iznad Huka koji je ležao sa strane i izgledao kao sopstveni duh. Nekako magličasto i polu-materijalno, kao da je pokušao da ode negde pa se zaglavio na pola puta između ovog sveta i nekog drugog.

— Treba mi života — slabašno se oglasio, — molim dozvolu da uzmem, Majk.

— Ne — viknuo je Tak, — ja imam života da dam! — I prigrlio je Huka.

Bili smo fascinirani. Učinilo mi se da traje satima, a u stvari, trajalo je samo nekoliko trenutaka. Onda je polako Huk počeo ponovo da se vraća u svoje materijalno stanje. Osetio sam kako mi mišići trnu od napetosti. Huk je polako postajao onaj stari. I, konačno, Tak ga postavio na noge a sam se srušio na tle. Podigao sam Taka.

— Brzo! Čebad! — doviknuo sam Sari. Na nekoliko koraka od njega bila je lutka. Pokupio sam je i stavio mu je na grudi. On ju je črvsto uhvatio i zagrlio.

— Hvala kapetane, — nasmešio mi se.

XII

Sedeli smo kraj vatre i posmatrali polagano umiranje dana.

— Mnogo kostiju ima, video sam — rekao je Huk. — Zato su se i uplašili naši hobiji.

— Jesi li siguran? — upitala je Sara.

— Sasvim, video sam.

Vatra se bila sasvim razgorela. Sedeli smo tupo gledajući u nju svako sa svojim mislima. Bili smo gotovo izgubljeni u pustari, ne znajući kako i kuda dalje. Znali smo samo za jedno mesto, za grad, ali tamo nije bilo uputno vraćati se.

Osećao sam da nije bilo pogodno vreme za tu temu. Ujutro, u osvit novog dana, razmotrićemo sve i odlučiti koji je put najbolji za nas. Huk je mahnuo pipkom ka gomili čebadi, gde se nalazio Tak.

— Bio sam pohlepan — rekao je Huk — uzeo sam previše od njega. Imao je manje nego što sam pretpostavljao.

— Biće on dobro — odvrtila je Sara.

Zašto je ta budala to učinila? Pitao sam se i besneo.

Sara je pokušala da mi objasni kako je on to uradio zato jer se osećao indiferentno u odnosu na mene. Ja sam to znao. Uostalom, od njega do sada i nije bilo neke koristi. To je bila činjenica.

— Zar mu zameraš što je iskoristio ovu šansu? — upitala me je.

— Ne, zabrinjava me ono što je rekao. Da ima života da da. Šta je time mislio?

— Nema svrhe da oko toga sada razbijemo glavu — rekla je Sara — bolje da razmislimo kako ćemo dalje. Bilo šta da radimo, moramo ostaviti zalihe. Voda je problem. Ukoliko se hobiji vrate.

— Neće se vratiti — rekao sam. — Čekali su ovu priliku od kad su napustili grad.

— Pokušali su da me iznenade — javio se Huk. — Nisam uspeo da ih sprečim.

— Pala mi je na pamet užasna misao — rekla je Sara, — da je ovo možda standardna procedura. Odvesti grupu posetilaca, ostaviti ih nasukane i pobeći.

— Ne nas. Ne ovoga puta — rekao sam. Ona me je pogledala oštro, ne odobravajući. Uostalom, to nije bilo ništa novo.

— Da li pokušavaš da napraviš budalu od mene ili pucaš u prazno?

— Pucam u prazno.

— Pretpostavljam da imaš kompletno rešenje u glavi za sve naše muke i da ćeš nam ga izložiti u iznenadnom blesku genijalnosti. Bio si i ranije u nevolji, nikada nisi paničio i oh...

— Prekini s tim. Razgovaraćemo o tome ujutro. — Najvažnije od svega je bilo što sam i mislio da o tome razgovaram ujutro. Prvi put u životu bio sam ravnodušan u odnosu na situaciju koju treba rešavati. Možda je to bilo zbog pustara u koje smo upali. Možda one tako deluju. Čupaju srce iz grudi, pustoše čoveka kao što je opustošeno i zemljište oko nas. Možete jednostavno osetiti kako postajete deo pejzaža, beznadežan i ničiji.

— Ujutru — rekla je Sara — otići ćemo da vidimo te Hukove kosti.

XIII

Pronašli smo kosti oko pola kilometra u unutrašnjosti jaruge. Jaruga je oštro skretala ulevo, tako da smo ih videli odmah iza ugla. Očekivali smo da ćemo pronaći nekoliko kostiju nabacanih okolo kako sijaju u tamnom tlu, nalik na mulj ali umesto toga našli smo čitavo brdo, naslagane kosfi od jednog kraja jaruge do drugog. Bile su to velike kosti. Mnoge od njih više od četrdeset centimetara u prečniku a iskežene lobanje bile su tako postavljene u gomili da je izgledalo kao da osmatraju. Bile su veličine slonovskih a neke i veće. Kostii su imale žutu boju, bile su trošne i porozne tamo gde su bile izložene suncu. Uglavnom su sve kosti bile naslagane na toj velikoj

gomili. Malo ih je bilo razbacano okolo, a verovatno još iz vremena kada su lešinari rastrzali uginula tela. Kostu su bile na negde oko petnaest metara od kraja jaruge a u podnožju gomila stenja, odvaljena od litice.

Osetio sam se nelagodno, gotovo bolesno, a znao sam da je mnogo potrebno da bih se ja tako osetio. Poželeo sam da se okrenem i jednostavno odem. Osećao se svuda okolo oblak zla koji čovek jedva može da pomisli da podnese. Iz tog oblaka sam zapanjeno odjednom začuo glas:

— Poštovana gospodo i dame... — zazvonio je glasan i veseo — sažalite se nadamnom i izvucite me iz ovog neugodnog položaja u kome se već dugo nalazim!

Nisam mogao da se pomerim. ni da dišem. Taj glas me je prikovao uz tlo i držao me ukočeno.

— Kraj zida — nastavljao je glas, — kraj stena, ja sam ovde jedini živi stvor.

— To može da bude klopka — rekla je Sara čudnim, tvrdim, metalnim glasom, koji joj je neobično pristajao. — Možda su hobiji osetili klopku i zato pobjegli.

— Molim vas — preklinjao je glas, — molim vas, nemojte otići. Bilo je drugih i oni su svi otišli. Ovde nema ničeg čega bi trebalo da se plašite...

Koraknuo sam napred...

— Kapetane, nemoj! — uzviknula je Sara.

— Moram. Ne možemo jednostavno otići. Uvek bismo se pitali... — nije to bilo ono što sam želeo da kažem niti da uradim. Jedino što sam želeo bilo je da se okrenem i otrčim. Ovo je bila neka druga osoba, neki moj surogat, koji je progovorio iz mene.

Ali, sve vreme sam nastavljao da idem napred. Kada sam stigao do gomile počeo sam da se penjem naviše. Kostu su bile nesigurne za noge, krunile su se ispod mene, klizale, ali uspeo sam da se održim na nogama, da se uspnem na drugu stranu.

— Ah, mnogopoštovano stvorenje, — počeo je glas, — došli ste da spasete mene bezvrednog...

Ja sam se hitro verao uz gomilu stena i kostiju iz kojih je dolazio glas. Bilo je to stenje ogromno, neko više od čoveka, kada sam se popeo na jednu od njih, pogledao sam iza i ugledao šta nam se

obraćalo. — Bio je to hobi. Njegovo mlečno belilo sjalo je iz senke. ležao je na leđima njihaljki podignutih iznad sebe. Bio je uklješten između jedne velike i jedne manje stene. Bio je potpuno bespomoćan i nepokretan.

— Zahvaljujem, poštovani, — rekao je. — Vi ste hrabri, niste se okrenuli i otišli. Ja nisam dovoljno obrazovan da bih znao sigurno, ali mislim da ste humanoid. Oni su najbolji od svih naroda, ispunjeni su saosećanjem za druge. — Radosno je vitlao njihaljka tamo-amo. Ali nije bio sam.

Pored njega su se, iz prašine, kezile ljudske lobanje, a bilo je i metalnih, zardalih predmeta.

— Pre koliko godina? — upitao sam i shvatio da je pitanje glupo, jer bilo je važnijih stvari koje sam mogao da pitam.

— Ja sam sasvim izgubio pojam o vremenu. Minuti prolaze kao godine, a godine kao stoleća. Meni izgleda da sam ovde već čitavu večnost. Niko ko je tako postavljen, naglavačke, kao ja ne može znati koliko je vremena prošlo. Bilo je tu i drugih ali su oni otišli. Neki su i umrli, ali ja sam jedini preostao iz tog poštovanog društva.

— U redu. Izvući ćemo te odatle, ali samo polako.

— Lako je to reći. Ja sam proveo mnogo vremena do sada sa mnogo misli i fantazija o tome šta će mi se desiti i kako ću do kraja da završim. Mislio sam i o tome kako će se jednog dana ove stene raspasti pa ću biti slobodan, jer, ovaj materijal od koga sam sačinjen može da nadživi svaku stenu. Ali nadao sam se nekoj spasilačkoj intervenciji pre toga i sada ne mogu da poverujem da je to... da ste to vi...

— Imam ovde jednog hobija — mahnuo sam Sari. Nisam razmišljao o tome da ovde ima i po koja ljudska lobanja i kako su to dospele. hteo sam samo da ga što pre izvučem odatle. Neće više biti u klopci, u ovoj pustari, moći će i da nam nosi vodu... Bila nam je potrebna sva moguća snaga i još Hukovo moralno podržavanje sa strane. Kada smo odmakli stenu morali smo da ga postavimo na njihaljke. On nas je samo glupo gledao jednim svećanim pogledom, koji je i bio jedini mogući pogled, jer hobiji nisu bili izdizajnirani da mimikom izjašnjavaju svoja osećanja.

— Ja sam Pejnt. — rekao je — nekada su me zvali »stari« ali to nema nikakvog značenja. Svi hobiji zajedno samnom izgrađeni su u

isto vreme. Nijedan nije bitno stariji od drugog.

— Zar nije bilo još hobija sa tobom? — upitala je Sara.

— Bilo ih je deset ali su svi nestali, neki su se spasili a neki ne znam. Jedino sam ja ostao ovako sam i bespomoćan dok me vi ljubazno niste izvadili. Izrađeni smo na jednoj udaljenoj planeti i onda dovedeni na ovu. Pratili smo trag, ali bili smo napadnuti od jedne horde divljaka, rezultate napada možete da vidite.

— A ljudi koji su vas izradili i doveli ovamo? Da li su isti kao i mi?

— Da. Tragali su za jednim humanoidom koji je ovde izgubljen a za kojim su ostale mnoge priče.

— Za Arlenom Vitezom?

— Ne znam, meni nije ništa rečeno.

XIV

Lako smo stigli do našeg logora i ćuteći sedeli kraj vatre, dok se Pejnt njihao napred-nazad. Tak je sedeo malo dalje od nas, ćuteći, stežući svoju lutku i njišući se lagano. Bilo je dovoljno pogledati njih dvojicu kako se njišu pa da se iznervirate. Sara i ja smo doneli odluku da ne postoji ništa što bi nas nateralo da se vratimo u grad. Isto tako, znali smo uzbudujuću stvar da je još neko pokušao da traga za istim humanoidom, znači, bili smo na dobrom tragu. Međutim, Sari je trebalo da bude jasno da je Arlen Vitez već dugo sigurno mrtav. Rekao sam joj to.

— Opet počinješ! — siknula je na mene. — Šta te uopšte briga da li je mrtav ili živ?! Da li te je uopšte briga da li ćemo ga naći ili ne?

— Odgovor je lak. Ne dajem ni pet para ni za jedno ni za drugo. Ali ti si voljna da nastaviš dalje, zar ne?

— Maločas si govorio kao da si i ti voljan da nastaviš?

— Mislim da treba. Ako nastavimo, možda ćemo nešto i pronaći. Ako se vratimo, znamo šta nas čeka u gradu. Hobiji, dosadni gnom i ništa više. Ukoliko hobiji ili gnom saznaju da se vraćamo, nećemo ih ni videti a kamoli uhvatiti. Mora da ima bar milion mesta u tom gradu gde se može sakriti čitava armija.

— Ti naši hobiji koji su utekli, mora da su nekad bili u jaruzi.

— Misliš li da su zaboravili, ali kada su videli kosti toliko su se uplašili da su pobjegli. Ta stara uspomena iz prošlosti ih dira.

Nikako mi nije bilo jasno zašto sedimo tu i špekulišemo. Možda ovi koji su bili ovde nisu tražili Viteza nego nekog drugog. Tako smo rešili da nastavimo traganje. Natovarićemo Pejnta Roksovim telom i svom vodom i hranom koju može da nosi. Sara, jedina od nas koja je imala oružje nosiće samo lagani zavežljaj, kako bi u slučaju potrebe mogla da ga upotrebi. Huk neće nositi ništa. Biće naš izviđač, i ići će stalno malo ispred nas kako bi dobro ispitao teren.

Na mestu gde smo našli hobija bilo je dosta zarđalog i neupotrebljivog oružja kao i dve zlokobne lobanje. Pejnt je bi sve što je bilo upotrebljivo. Izbrisali smo granjem svoje tragove koji su vodili od puta do skloništa. Imao sam osećaj da je to nepotrebno, da je trag prastar i da smo mi prvi za protekli vek koji idemo njime.

Dan je već bio uveliko prošao kada smo krenuli. Jedino što me malo uznemiravalo bio je osećaj hitnosti, osećaj da nam ne preostaje mnogo vremena a to mi se nije dopadalo.

XV

Huk je nabasao na kentaure drugog dana. Još uvek smo bili u pustarama. Činilo nam se da se pružaju unedogled i jedva sam čekao da se završe, ukoliko se ikada i završe. Bilo je teško napredovati uzbrdo i nizbrdo, lakše po ravnim terenima. Huk je uvek bio ispred nas čekajući nas na nekoj vidljivoj tački kada bismo se negde zabasali.

Nešto malo pre podneva video sam ga kako nam hitro prilazi niz trag. Radostan što imam razlog, zadovoljno sam spustio prtljag na zemlju. Sara je učinila isto a Tak se samo zaustavio ne puštajući teret. Samo je buljio u zemlju. Od kako smo izgubili hobije kao da se sasvim povukao u sebe.

Huk je dojurio i zaustavio se ispred nas.

— Hobiji ispred mene. Nemaju njihaljke a lica su kao vaša. Ima ih deset puta deset.

— Kentauri — rekla je Sara.

— Igraju se dole u dolini. Igraju neku igru udarajući palicama.

— Kentauri igraju polo — rekla je Sara očarano.

— Pa šta bi moglo da bude logičnije? — dodao sam. Dok sam je posmatrao ponovo sam video devojkicu koja me je dočekala na

vratima, u sjajnoj haljini, kako je izgledala pre nego što su prašina i umor ove planete urezali delić grubosti na njeno lepo lice.

— Koliko sam shvatio — huknuo je Huk — vi tražite njih. Drago mi je da sam ih našao.

— Hvala Huk — rekla je Sara.

Posegnuo sam rukom za paketom koji sam nosio i bacio ga na leđa.

— Hajde, Huk, povedi nas.

— Šta misliš da li kentauri još uvek imaju mozak. I šta je sa memorijom. Da li će, ako ga stavimo u Roska da radi — upita Sara.

— Saznaćemo to ako ih pitamo. Inače, roboti ne zaboravljaju kao ljudi, kod njih je memorija konstruisana da zauvek zapamte sve.

Nisam hteo da joj kažem da možda ima više čopora, da ovo nije jedini i tome slično ali sam se uzdržao. Postojala je i mogućnost da, i ako imaju mozak, ne žele da ga prodaju. Mada, kome bi uopšte mogao da služi robotski mozak sem samom robotu? Huk nam je prošaputao da su kentauri upravo iza brda. Ne znam zašto smo to uradili, ali kao da nam je neko rekao, svi smo se sagnuli i tek kada smo došli do vrha brda, provirili.

Ispred nas, ležao je širok pojas peska i niske vegetacije a iza toga mali predeo crveno-žute pustinje i sa radošću utvrdili da pustara ovde prestaje. Huk je pogrešio dok je brojao. Bilo ih je mnogo više od deset puta deset. U gomilama su bili okupljeni oko improvizovanog polja za igru. Igrali su vrlo grubu i primitivnu verziju aristokratske igre, koja je tako fascinirala Saru. Ali, dok smo gledali, igra se završila. Igrači su počeli da napuštaju polja i gomila se razilazila Iza polja za polo bilo je razapeto nekoliko šatora, mada je teško nazvati ih tako ali su ličili na šatore. Između skloništa nalazili su se ponegde zavežljaji. Očito su se spremali da krenu nekud. Kentauri su se vrzmali okolo bez ikakve svrhe, upravo kao gomila ljudi na beskrajnom odmoru.

— Šta sada da radimo? Da odemo jednostavno dole do njih? — upitala je Sara u nedoumici.

— Mislim da treba da ode samo jedan od nas — rekao je Tak budeći se načas iz svog dobrovoljnog transa.

— Pretpostavljam da si to ti? — upitao sam upola se šaleći.

— Naravno da sam ja — odvratio je mirno. — Ako neko treba da bude ubijen, najbolje da to budem ja.

— Ne mislim da bi oni nekoga tek tako, jednostavno ubili, — rekla je Sara.

— To ti možeš da misliš. Ja ne mislim.

— Hajde da to razmotrimo logički — rekao je Tak njegovim propovedničkim tonom. Bio je to ton koji me je uvek dovodio u iskušenje da ga udarim.

— Ja imam najmanje šanse da budem ubijen — nastavio je Tak. — Ja izgledam jadno, vrlo nenapadno i prilično ubedljivo kao da nemam baš mnogo toga u glavi. Imam i ovu smeđu odoru, sandale...

— One bebice dole nemaju pojma šta znači tvoja odora niti sandale a još manje imaju pojma o tome da li si ti pametan ili glup. Ukoliko žele da ubiju nekog...

— Ali to ne možeš znati, — prekinula me je Sara.

— Da li oni tebi izgledaju prijateljski? — upitao sam je.

— Ne. Ne mogu to da zaključim, samo ih gledajući ali možda Tak ima na umu nešto, možda ne greši... možda oni mogu jednostavno da osete dušu, mogu lako da vide da on nije opasan, već ispunjen prijatnim osećanjima.

— Do đavola, jednostavno ne može! Idem ja i gotovo! — iznervirali su me u tandemu, po ko zna koji put.

— Ti moraš uvek da budeš glavni pa čak i kada je to najmanje potrebno — nastavio je Tak kao da mi drži slovo. — Njima jednostavno neće pričinjavati toliko zadovoljstvo da ubiju nekog ko je nežan i slabašan kao ja, koliko bi uživali da ubiju tebe. Druga stvar je da, ako se meni nešto desi, to neće bitno uticati na ovu ekspediciju, ali ako bi se tebi nešto desilo to bi možda bio kraj svega.

— Ti to zaista misliš? — upitao sam, zapanjen kako je imao petlju da to sve prevali preko jezika.

— Naravno. Šta si ti mislio? Da ja želim samo da se hvališem, jer me ti nećeš pustiti i da ću biti siguran bez obzira šta rekao jer mi nećeš dozvoliti da odem?

Nisam mu odgovorio jer je bio u pravu. To je bilo upravo ono što sam mislio.

— Bilo ko da ide — rekla je Sara — moraće da jaše Pejnta jer će oni imati više poštovanja. Osim toga, hobi bi mogao da izvuče onoga

ko ide dole ako nešto krene naopako.

— Majk, — huknuo je Huk, — ovaj svet govori sa dosta razuma.

— To je sve prokleta budalaština! Ja sam onaj koji treba da bude zadužen za opasnost, ja sam za to plaćen!

— Majk, — rekla je oštro Sara, — prekini da budeš infantilna! Neko mora da ode dole. Na kraju krajeva, to mogu da budem i ja. Tu smo nas troje ne računajući Huka jer on ne može da ide. To mora da bude neko od nas, pa hajde da to razmotrimo na kraju.

— Ali to nije samo otići dole! — protestovao sam. — Treba se cenkati za kontejner sa mozgom. Tak će to sve uprskati. Bacaćemo novčić! Da li se slažete?

— Novčić ima samo dve strane — rekla je Sara.

— To je dovoljno — odgovorio sam joj — ti si od početka van ovoga. To ćemo biti ja i Tak.

— To ću biti ja. Nema nikakvih novčića — rekao je mirno Tak.

— Mislim da treba da ga pustimo da ide. On to izgleda želi iz nekog posebnog razloga, — rekla je Sara.

— Treba da se cenkam — nastavio je Tak, — za taj kontejner sa mozgom. Treba da im predložim sve što imamo za kontejner, je li tako?

— Uključujući kući i pušku, — dodala je Sara.

— Ne! — ciknuo sam.

— Šta nam vredi ako nemamo kontejner? Imali su oružje svi oni čije smo lobanje usput nalazili i to im nije mnogo pomoglo.

— Znači prvo je važno da saznam da li imaju kontejner i da li su voljni da ga prodaju, a cenkanje će doći kasnije.

— U redu — rekao sam.

Pusti ga da ode i da napravi zbrku pomislio sam. Ukoliko ode i zabrija, možda ćemo odustati od glupog lova na Viteza i baciti se na razmišljanje kako da se izgubimo sa ove lude planete. Iako sam imao samo maglovite ideje kako bismo mogli to da izvedemo.

— U redu, kreći — rekao sam Taku, a on se popeo u sedlo. Pružio sam mu ruku a on je prihvatio. Nisam pretpostavljao koliko je snage bilo i uopšte moglo biti u tim tankim rukama.

— Srećno! — rekao sam i Pejnt je odgalopirao. Rekao sam »srećno« a to sam i mislio. Ko zna, toj ubogoj budali sreća će verovatno biti potrebna. Bio je sav sitan i jadan dok je poskakivao na

leđima hobija, sa kapuljačom navučenom preko glave i lica, sa odorom koja se sablasno vijorila na vetru. Trag je vijugao za njim i brzo smo ga izgubili iz vida da bi se isto tako brzo opet pojavio približavajući se preko ravnice kentaurima koji su se šetali po poljani. Neko ga je ugledao i počeo da viče. Svi kentauri su se zaustavili i pogledali u pravcu iz koga je Tak dolazio. To je to, pomislio sam napeto gledajući skoro bez daha. Pomislio sam kako će sledeće sekunde jurnuti na njega i da će mu to biti kraj. Ali oni su samo stajali i gledali. Hobij je nastavio napred njišući se, a Tak je skakutao na njegovim leđima kao nekakva lutka umotana u parče smeđe tkanine. Pomislio sam na njegovu lutku.

— A šta je sa njegovom lutkom? — prošaputao sam Sari. Bilo je to glupo, jer, mogao sam da vičem a krdo kentaura ne bi obratilo pažnju. Bili su sasvim zaokupljeni posmatrajući Taka.

— Poneo ju je sa sobom, — odgovorila je Sara. — Vezao ju je ispod pojasa čvrsto da ne bi ispala i odneo ju je.

— Oh, zaboga! — izustio sam.

— Ti i dalje misliš da je to samo lutka. Ali za njega nije. On u tome vidi nešto sasvim drugo, što ti i ja ne možemo da vidimo. To nije ni amajlija poput zečije šape ili nešto slično. Posmatrala sam ga sa tom lutkom. Rukuje sa njom nežno i veoma pažljivo. Za njega je to kao neka ikona, Madona možda.

Pejnt se sada približio krdu Kentaura i usporavao je. Najzad, na dvadesetak metara od njih, hobi se zaustavio i čekao. Tak nije podigao ruku u znak pozdrava, nije napravio nikakav pokret. Jednostavno je samo sedeo na starom Pejntu kao prazna vreća i čekao.

Pogledao sam oko sebe; Sara je posmatrala kroz dvogled.

— Da li razgovara sa njima? — upitao sam.

— To ne mogu da ti kažem, ne vidim mu lice od kapuljače.

Za sada je dobro, pomislio sam, nisu odmah skočili na njega i ubili ga. Možda ipak i ima neke nade.

Dva Kentaura su mu krenula u susret, manevrišući na takav način da mu je svaki prilazio sa jedne strane.

— Evo ti. — Rekla je Sara i pružila mi dvogled.

Kroz njega nisam i dalje mogao da vidim mnogo od Taka zbog njegove kapuljače, ali sam zato bio u mogućnosti da dobro vidim lica

dvojice Kentaura. Bila su to lica ljudi čvrste volje, grubih crta i brutalnog izraza. Osim toga, bili su mnogo više humanoidni nego što sam to očekivao. Zauzeli su stav kao da slušaju Taka i s vremena na vreme, jedan ili drugi bi pravili neke primedbe. Iznenada, oni su se smejali. U idućem trenutku i krdo iza njih je počelo da se smeje gromkim, grlenim smehom, koji je odjekivao nadaleko.

Spustio sam dvogled i zbunjeno slušao tu tutnjavu od smeha kako lebdi preko ravnice i vraća se u obliku eha od okolnih planina.

Sara je napravila kiselu facu i pogledala me.

— Pitam se šta se događa? — rekla je.

— Stari Tak je izgleda opet zabrljao — odvratio sam.

Smeh je utihnuo i zamro i ponovo su dva Kentaura razgovarala sa Takom. Pružio sam Sari dvogled. Nije mi bio potreban da bih video ono što me je zanimalo. Tada je jedan od dvojice Kentaura nešto uzviknuo u pravcu krda i odande se izdvojio treći i prišao, im noseći u rukama nešto što se presijavalo na suncu.

— Šta je to? — Upitao sam sada Saru koja je gledala kroz dvogled.

— To je štit — rekla je, — a izgleda mi da je tu i nekakav pojas. Da, sada vidim, to je pojas sa mačem. Predaju to Taku.

Pejnt se okrenuo i već je hitro dolazio nazad, a sunčevi zraci su se odbijali od štita kojeg je Tak zajedno sa mačem držao ispred sebe na sedlu. Iza njega, na poljani, Kentauri su ga ispratili gromoglasnim smehom punim poruge. Tutnjava tog smeha valjala se do naših ušiju, talas za talasom, dok je Pejnt naglo ubrzavao. Jurio je kao preplašen zec. Kada ga više nismo mogli videti, nas dvoje smo se spustili nazad i pogledali jedno drugo.

— Uskoro ćemo znati — rekao sam.

— Plašim se da neće biti dobro — rekla je Sara. — Možda smo pogrešili. Ti si taj koji je trebao da ide tamo dole. Pa ipak... on je toliko želeo da ide.

— Ali zašto? — upitao sam. — Zašto je taj jadni ludak hteo da ide? Zar da izigrava heroja? Nije vreme za to!

— Nije to — zatresla je glavom. — U pitanju je nešto mnogo dublje. Tak je jedna kompleksna ličnost...

— Nešto ga izjeda iznutra — rekao sam, — i voleo bih da znam šta je to.

— On ne gleda na stvari kao ti ili ja — odmahнула je glavom. — On razmišlja drugačije. Njega nešto tera... ništa kao strah ili ambicija, zavist i slično. To je neka mistična sila, znam to. Ti si uvek smatrao da je on jedan religiozni manijak, jedan iz onog plemena ljudi koji religioznošću pokrivaju svoju nesposobnost ili nešto drugo, ali kažem ti da to nije slučaj sa Takom. Poznajem ga mnogo duže od tebe...

Pejnt je preleteo preko vrha brda i smirujući njihaljke zaustavio se. Tak, sav utučen i zguren, ispustio je mač i štit i oni uz zveket padoše na tle.

Tak je samo sedeo i zapanjeno nas gledao, napola paralisano.

— Šta je sa kontejnerom? — upitala je Sara. — Imaju li ga?

Tak je potvrdno klimnuo glavom.

— Hoće li da trguju?

— Nema trgovine — rekao je promuklim glasom. — Ne žele da ga prodaju. Boriće se za njega. To je jedini način...

— Boriti? — upitao sam. — Mačem?!

— Zato su mi ga i dali. Rekao sam im da dolazim u miru, ali oni kažu da je mir za kukavice. Žele da se odmah borim. Rekao sam im da po starom običaju moram da se pomolim i zato su se onako smejali, ali su me ipak pustili.

Skliznuo je sa Pejnta i pretvorio se u jednu gomilu na tlu.

— Ne mogu se boriti! — uzviknuo je. — Ja nikada do ovoga dana nisam ni oružje držao! Ja ne mogu ubiti. Odbijam da ubijem. Rekli su da će borba biti fer, jedan od njih protiv mene, ali...

— ...ali ti ne znaš da se boriš — dovršio sam.

— Naravno da ne zna! — obrecnula se Sara na mene.

— Prestani da balaviš! — frknuo sam na njega. — Ustani i skidaj te prnje sa sebe.

— Ti?! — dahnula je Sara.

— A ko drugi, do đavola?! Otišao je dole i zabrljao stvar. Sada je na meni da to završim. Želiš li ti taj kontejner ili ne želiš?

— Ali ti se nikada nisi borio mačem, zar ne?

— Naravno da nisam, šta ti misliš, ko sam ja, nekakav prokleti varvarin ili šta?

Tak se nikako nije pomerao. Sagnuo sam se i trgnuo ga na noge.

— Izlazi iz te svoje mantije! — Povikao sam. — Ne možemo ih ostaviti da dugo čekaju. — Strgnuo sam košulju sa sebe i počeo da

skidam čizme.

— I sandale — rekao sam — moram da izgledam kao ti.

— Nećeš uspeti — rekla je Sara. — Ti ni najmanje ne ličiš na Taka.

— Sa tom kapuljačom, navučenom nisko na lice, oni neće primetiti razliku. Ne sećaju se oni kako je on tačno izgledao. A osim toga imam utisak da, čak i ako primete nešto, uopšte neće mariti. Imaju u šaci jednog idiota i svesni su toga. Ovo je za njih igra.

Ustao sam i izvukao se iz pantalona. Tak je i dalje bio nepomičan.

— Skini ga — rekao sam Sari. — Ta njegova molitva ne može predugo trajati. Mogli bi da postanu nestrpljivi čekajući ga, a mi sasvim sigurno ne želimo da dođu ovamo i potraže ga.

— Odustanimo — rekla je. — Priznajmo jednostavno da smo pobeđeni. Možemo se vratiti po tragu...

— Krenuće za nama — rekao sam. — Ne možemo im pobeći. Skidaj ga već jednom.

Sara je krenula ka Taku i ovaj je iznenada oživeo. Odvezao je pojas i skinuo svoju odoru i bacio je ka meni.

Obukao sam se i stegao pojas, a zatim sam i kapuljaču nabio nisko na oči.

— Ti nikada nisi držao mač u ruci — rekla je Sara. — Verovatno ćeš se boriti protiv najboljeg ratnika među njima.

— Imam jednu prednost — odgovorio sam joj. — Taj njihov čova će biti ubeđen da ima posla sa neznačicom. Biće sasvim opušten i možda će pokušati da se poigra mačke i miša ili možda neće napasti svom silinom. Moguće je da će od borbe probati da napravi svoj šou i ako budem imao malo sreće...

— Majk...

— Sandale! — rekao sam.

Tak ih je šutnuo ka meni i ja sam uskočio u njih. Stajao je sasvim nag, osim u prljavo-belom šortsu i bio je najjadnije ljudsko stvorenje koje sam ikada video. Stomak mu je bio toliko upao da je zaista izgledao kao da je zalepljen za kičmu. Osim toga, svako rebro mu se moglo izbrojati, a ruke i noge su mu bile kao tanke cevi.

Sagnuo sam se, pokupio pojas sa mačem i vezao ga oko struka. Izvukao sam mač i pogledao ga. Bilo je to teško i nezgrapno oružje, pomalo zardalo i ne baš oštro, pa ipak dovoljno oštro. Ubacio sam ga nazad u korice, pokupio štit i namestio ga na ruku.

— Srećno, Majk, — rekla je Sara.

— Hvala — rekao sam, mada nisam bio zahvalan. Bio sam jednostavno iznerviran; ovaj kreten je zabrljao stvar i sada je na meni bilo da vadim kestenje iz vatre, a uopšte nisam bio siguran da ću u ovom slučaju uspeti nešto da učinim. Skočio sam na Pejnta i kada se hobi okrenuo da krene Tak je potrčao ispred mene i stao, onako žgoljav i nikakav u svom prljavo-belom šortsu, i ispružio svoju lutku, nudeći mi je.

Besno sam ga šutnuo po ruci i lutka je odletela na tlo. Poterao sam Pejnta preko vrha brda i stuštio se nadole, ka poljani. Kentauri su i dalje stajali tamo gde ih je Tak ostavio. Plašio sam se da ću ih možda susresti ako su krenuli u potragu za njim.

Kada su me ugledali, pozdravili su me podrugljivim uzvicima.

Sada smo već bili na ravnom delu i Pejnt je napredovao ka krdu laganim kasqm. Jedan od Kentaura mi je lagano krenuo u susret i Pejnt se zaustavio njemu sučelice. Nosio je štit, isti onakav kao što sam ja imao, a pojas sa mačem mu je visio preko ramena.

— Vratio si se, — rekao je. — Bili smo ubeđeni da ćeš pobeći.

— Ja ponavljam da sam miroljubiv čovek — rekao sam. — Zar ne postoji neki drugi način da se nagodimo?

— Mir je za kukavice — rekao je.

— Insistiraš? — upitao sam.

— Ne postoji drugi način kada je čast u pitanju — rekao je, rugajući mi se.

— Kad smo već kod časti — rekao sam, — kako mogu biti siguran da će se samnom postupiti pošteno kada završim s tobom?

— Olako govoriš o mom porazu — rekao je.

— Jedan od nas mora umreti — rekao sam ja.

— Tačno, ali to ćeš biti ti!

— Recimo da ipak grešiš? — insistirao sam. — Šta će se desiti?

— U tom vrlo neverovatnom slučaju, biće ti donešeno ono zbog čega si došao.

— I biće mi dozvoljeno da idem u miru? — upitao sam.

— Ti me vređaš — rekao je ledenim glasom dok su mu varnice besa sevale iz očiju — vređaš moju rasu.

— Čuj, ja sam ovde stranac — rekao sam, — i ja ne znam tvoju rasu.

— Mi smo časnici — procedio je kroz zube.

— U tom slučaju — rekao sam, — hajde da završimo s tim.

— Pravila moraju biti objavljena — rekao je. — Obojica ćemo se udaljiti jedan od drugog, a zatim ćemo se okrenuti da se ponovo suočimo. Vidiš li komad tkanine na onom štapu? — upitao je.

Klimnuo sam glavom. Neko u krdu je držao štap sa parčetom prljave tkanine vezanim za vrh.

— Kada taj znak padne — rekao je, — borba počinje.

Klimnuo sam ponovo glavom i petama udario Pejnta da bih ga okrenuo. Otkasao sam nekoliko koraka, a zatim ponovo okrenuo Pejnta. Kentaur se takođe okrenuo i suočili smo se. Štap je još uvek stajao uspravno. Kentaur je izvukao svoj mač i ja sam sledio njegov primer.

— Pejnt, staro momče, ovo nam je biti ili ne biti — rekao sam.

— Prečasni gospodine, — rekao je hobi, — daću sve od sebe u ovoj našoj borbi.

Štap je pao i zajedno smo jurnuli. Pejnt je bio u punoj brzini već posle nekoliko zamaha svojim njihaljkama, a Kentaur nam je jurio u susret odbacujući svojim krupnim kopitama komadiće zemlje visoko u vazduh, dižući prašinu. Visoko je uzdigao svoj mač, a i štit je podigao iznad glave. U trku je ispustio čudan krik, verovatno ratnički poklik i to je bilo dovoljno da mi se krv sledi u žilama.

Od trenutka kada je štap pao pa do našeg sudara, prošlo je tek par sekundi, a u te dve sekunde (ukoliko su bile dve) moj mozak je kompjuterskom brzinom izbacio bar tuce ideja koje bi mi pomogle da nadmudrim svog protivnika, ali istom tom brzinom su te ideje i otpadale. U tom poslednjem trenutku sam znao da jedino mogu da pokušam da blokiram štitom udarac njegovog mača, a da svojim sopstvenim oružjem zadam snažan udarac kako znam i umem.

Ledena blokada koncentracije se podigla u mojoj glavi, raspršila sve misli i u podsvesti sam znao — to je to! Znao sam da ga moram srediti brzo, inače će on srediti mene, a da li ću u tome uspeti, zavisilo je umnogome od sreće, jer veštinu nisam imao niti vremena da je naučim.

Video sam njegov mač kako se spušta ka meni i znao sam da i moj mač kreće ka njegovoj glavi nošen svakim atomom snage mojih mišića. Oči su mu bile poluotvorene, a na licu je imao izraz

samozadovoljne ratničke naslade. Jer znao je da sam gotov, znao je da me ima. Iz gomile sitnica i detalja sasvim sigurno je zaključio da nisam nikakav mačevalac i da nemam nikakve šanse.

Njegov mač je udario u moj štit takvom silinom da mi je ruka u momentu utrnila od ramena naniže, a zatim je oštrica kliznula i prošla tik kraj mog ramena.

A tada se u deliću sekunde zbilo nekoliko stvari:

Iznenada se trgnuo i nagnuo unazad, na licu odjednom opuštenom video sam zastakljen pogled širom otvorenih očiju, ruka u kojoj je držao štit pala je mlitavo niz telo dok je moj mač silazio ka njegovom temenu, nošen svom mojom snagom i zario se u njegovu glavu, rascepivši mu lice do duboko u vrat. I u tom trenu, pre nego što ga je oštrica mača dotakla, pre nego što je dobio onaj opušteni izraz, ugledao sam crnu tačku koja se iznenada pojavila na njegovom čelu, iznad i između očiju. Video sam je samo za tren jer u idućem trenutku oštrica mog mača je prošla preko nje, kao da je ta tačka bila tu da mi pokaže kuda da udarim.

XVI

Kontejner s mozgom bio je izubijan i deformisan. Očigledno su prilično grubo rukovali njime.

— Eto — rekao sam Sari, — to je to. Inače, đavolski mnogo si rizikovala. — Trgnula se kada je čula ljutnju u mom glasu.

— Nije bilo nikakvog rizika — obrecnula se. — Zrno je išlo tačno tamo gde sam ga usmerila kada sam nanišanih, a ja sam u tome prilično dobra. Uostalom, dobro se završilo, zar ne?

— Jeste, jeste — rekao sam još uvek drhteći, — ali samo desetak centimetara u stranu i...

— To se nije moglo desiti, — rekla je. — Ja sam nišanih...

— Jeste, znam — rekao sam. — Usred njegovog čela.

Sišao sam sa Pejnta i stresao sa sebe Takovu odoru. On je bio skupljen kraj izuvijanog korenja nekog grma. Bacio sam mu mantiju.

— Gde su mi pantalone? — upitao sam.

— Tamo — rekla je Sara, uperivši prstom. — Pokupila sam ih i smotala.

Uzeo sam pantalone, istresao ih i počeo da se oblačim.

Sara je prevrtala kontejner u rukama.

— Šta se desilo sa ovim? — upitala je. — Za šta su ga upotrebljavali?

— A šta ti misliš za šta bi takvu stvar upotrebila gomila varvara koji igraju polo?

— Hoćeš da kažeš kao loptu za polo?!

Klimnuo sam glavom.

— Sada će morati da se vrate loptama koje će praviti od kamenja. Vrlo su uznemireni zbog toga. — Huk je sišao sa uzvisine sa koje je osmatrao.

— Predstava je bila odlična! — huknuo je. — Pogotovo s obzirom na to da se nikada nisi borio mačem...

— Mis Foster je bila režiser — rekao sam. — Ona je sredila onog konja umesto mene.

— Bez obzira na to, sada je sve gotovo — rekao je, — hobiji koji igraju igru upravo odlaze.

— Jesi li siguran?

— Upravo se spremaju za pokret.

Popeo sam se do vrha brda i ugledao Kentaure koji su zaista formirali kolonu i upravo su kretali ka zapadu. Bilo je olakšanje videti ih kako odlaze. Časni, kakvi su verovatno bili (a izgleda da jesu jer dali su mi kontejner) ipak su me uznemiravali i bilo mi je drago što vidim da odlaze. Nelagodno bih se osećao da su ostali u blizini.

Okrenuo sam se i krenuo nazad. Video sam da Sara i Tak podižu Roskovo telo sa gomile zaliha i otvaraju lobanju kako bi ubacili kontejner.

— Misliš li da je oštećen? — upitala je Sara. — Svi ti udarci koje je primio... pogledaj samo ove ogrebotine!

Zatresao sam glavom. Nisam znao.

— Ne mora mnogo da zna — rekla je Sara sa nadom u glasu. — Nećemo ga previše pitati, samo najjednostavnija pitanja.

Tak je pružio ruku da uzme kontejner i Sara mu ga je dala.

— Ti se razumeš u to? — upitao sam Taka.

— Mislim da da — odvratio je. — Postoje prorezi koje treba postaviti na pravo mesto i stvar će samo kliznuti u ležište.

Udario je bridom dlana da bi ga ubacio na mesto, a zatim je zatvorio poklopac lobanje.

Roskovim metalnim telom je prošao drhtaj. Iz svog sedećeg položaja, krenuo je da se podigne na noge. Glava mu se okretala dok je gledao svakog od nas, a ruke su mu drhtale, kao da ih testira. A zatim je progovorio, jasnim glasom:

— Ikad, nikad, nekad, ponekad, svakad.

Zaustavio se i pogledao nas kao da proverava da li smo ga razumeli. Kada je verovatno postalo očigledno da nismo, polako i svečano je rekao, da ne bude greške ponovo:

— Pat, sat, mat, rat, tat, kat.

— Potpuno je šenuo — rekao sam.

— Krenuo — rekao je Rosko.

— Pa on rimuje! — rekla je Sara. — On samo rimuje. Misliš li da je sve zaboravio? Misliš li da on išta zna?

Nasmejao sam se.

— Zašto ga ne pitaš?

— Rosko, — rekla je Sara, — sećaš li se ti ičega?

— Pega — rekao je Rosko, — mega, stega, svega...

— Ne, ne, — rekla je Sara. — Da li se sećaš ko je bio tvoj gospodar?

— Pomodar — rekao je Rosko na jednostavan i ozbiljan, sasvim izluđujući način.

— Oh, ne vredi! — uzviknula je Sara. — Toliko toga smo prošli i preturili preko glave, rizikovali svoje vratove da bismo dobili ovo!

— Rosko! — rekao sam oštro. — Mi tragamo za Lorensom Arlenom Vitezom...

— Povezom — rekao je Rosko, — pekmezom, nadovezom, svezom...

— Ne, do đavola! — uzviknuo sam. — Mi tragamo za njim. Pokaži u kom pravcu treba da tražimo!

— Pazimo, mazimo, gazimo, silazimo — rekao je Rosko, ali dok je govorio, okrenuo se i prstom pokazao u pravcu severa, ukočene ruke, baš kao pravi putokaz.

XVII

Tako smo nastavili ka severu, prateći utaban trag.

Ostavili smo iza sebe pustinje i pustare i sada smo se penjali ka visokom platou, a oko nas su se planine sve više i više uzdizale ka

nebu, ogromne, mistične, još uvek pomalo plavičaste zbog udaljenosti.

Sada je bilo i vode. Mnogobrojni potoci su žuborili kroz svoja šljunčana korita. Svoje kontejnere za vodu smo ostavili u jednoj od onih kamenih kućica na koje smo još uvek nailazili u skoro pravilnim razmacima. Otkako smo zašli u ove brdske krajeve niko od nas nije više nosio nikakav teret. Sve ono što nam je bilo potrebno, stavili smo na Roskova leđa. Ja sam putovao sa štitom prebačenim preko ramena i mačem sa pojasom koji sam vezao oko struka, iako sam se zbog toga osećao pomalo budalasto. To nije bifa vrsta ratničke opreme koju je trebalo da nosi odrastao čovek, ali ipak, taj mač i štit, imali su za mene nekakav značaj, kao što su to imali i našim davnim precima.

Sada nam se činilo da napredujemo u našem pohodu sa više svrhe. Ipak sam se ponekad pitao da li je Rosko znao šta se u stvari događa kada nam je pokazivao ka severu (a nastavljao je da pokazuje u tom pravcu svaki put kada bi mu pitanje bilo postavljeno). Ta njegova samouverenost dala nam je veru i više se nismo osećali kao da lutamo u mraku.

Vegetacija je postala bujnija. Bilo je dosta trave, naročito oko potoka, a nailazili smo i na drveće koje je nisko raslo isključivo u blizini potoka. I, naravno, tu je i dalje bilo nebodersko drveće koje smo mogli videti u daljini. Vazduh je bio hladniji i sada je bilo i vetra koji je nailazio u oštrim i ledenim naletima. Stvorenja nalik pacovima viđali smo tu i tamo kraj puta kako sede i zvižde na nas dok smo prolazili. Nešto ređe smo nailazili i na mala krda biljoždera. Sara je ustrelila jedan primerak i nakon što smo ga raskomadali i pripremili, vukli smo slamku da vidimo ko će od nas prvi probati meso. Ja sam izvukao najkraću, pa sam pojeo nekoliko zalogaja odreska koji smo ispekli, a zatim sam seo i čekao. Ništa se nije dogodilo, pa smo onda svi zajedno jeli. Sada smo mogli imati zalihu hrane, te smo se oslobodili i ono malo prtljaga što smo imali.

Na ovim visinama je bilo neke tajanstvenosti i, s vremena na vreme, osećao sam se kao da šetam kroz neki san. Nije to bilo samo zbog ovih planina, već zbog opšteg utiska ove čudne planete i često mi je to dolazilo u misli. Pitao sam se ko su i kakva su ta bića koja su sagradila onaj beli grad, a zatim ga napustili i kakva je to rasa i u

koju svrhu je zasadila svo to džinovsko drveće? Dok smo se noću okupljali oko logorske vatre, zahvalni za toplotu koju je pružala u hladnoj tmuni, posmatrao sam Huka i razmišljao o pobratimstvu koje se razvilo među nama, koje nas je vezivalo. On je očistio moju krv od otrova, a posle je tražio zajam života, a kada ga je Tak istrgao iz mojih ruku i pružio mu deo svog životnog fluida, nije mi to zasmetalo, jer između Taka i njega nije bilo takve stvari kao što je pobratimstvo.

Sada je Tak išao sam za sebe, više se i ne pretvarajući da je jedan od nas. Skoro da više i nije govorio, osim kada je nešto mrmljao svojoj lutki i, kada bismo završili sa večerom, on bi ustajao i udaljavao se od vatre, očigledno nesvestan hladnoće. Lice mu je još više smršalo i još je samo koža sprečavala njegove kosti lica da ispadnu napolje, a telo mu se gubilo u naborima široke odore. Osim toga, kao da je poprimio sivu boju. Izgledao je kao senka. Gotovo da i nismo bili svesni njegovog prisustva. Dešavalo mi se da se kada pogledam okolo, iznenadim kada ga ugledam i da se u trenutku zapitam ko je on. A i to je na kraju bilo deo onog utiska koji se stalno dopunjavao i isticao, zbog kog sam ponekad mislio da šetam kroz san.

Prošlost i sadašnjost, misli i nadanja o budućnosti, kao da su se stopili u zastrašujući logički osećaj vremena koji je sam predstavljao večnost, nikada započeto i nikada završeno stanje bića obešenog u svom postojanju, ali koje još uvek nosi u sebi iskru čuđenja i iskričavih osećanja.

I tako smo lagano napredovali sa Pejntom koji je išao lagano kraj nas, njišući se nečujno i samo ponekad bismo čuli udar njegove njihaljke o stenu koja bi izvirila iz traga; Huk je i dalje išao u izvidnicu i videli smo ga kao tačku u daljini dok je nastavljao, skoro nepotrebnu, ulogu izviđača; Tak je bio tu kao sivi magličasti duh, umotan u svoju smeđu odoru, a Rosko je napredovao nepravilnim korakom, sam za sebe mrmljajući beskrajne reke reči koje se rimuju i koje nemaju nikakvog smisla. I ja sam, sa onim štitom i mačem koji me je stalno udarao po butini, morao izgledati čudno kao i ostali. Sara je verovatno najnormalnije delovala, ali i ona se promenila; na njenom licu više nije bilo onog oreola avanture koji je izbledeo zbog monotonije dok smo prelazili svu tu razdaljinu. Ponovo sam u njoj video ženu koja me je dočekala u velikoj, aristokratskoj kući usred

travnjaka i divljine i koja je šetala samnom, ruku pod ruku, ka onoj sobi gde je sve počelo.

Planine su sada bile još bliže pa su time i izgledale još masivnije. Izgubile su nešto od svog plavetnila i sada smo mogli videti da su to divlje i zastrašujuće planine, sa vrtoglavim liticama i uzanim kanjonima, zaogrnutu u šumski omotač koji se protezao skoro do stenovitih vrhova.

— Imam osećaj — rekla je Sara jedne noći dok smo sedeli kraj vatre — da se približavamo, da smo blizu mesta koje tražimo.

Klimnuo sam glavom, jer i ja sam imao isti osećaj; osećaj da se približavamo, ali nisam imao pojma *čemu*. Negde u ovim planinama ispred nas pronaćićemo ono što smo tražili. Nisam verovao da ćemo naći Lorensa Arlena Viteza, jer on mora da je već dugo bio mrtav. Ali na neki čudan način, koji nisam mogao da objasnim, bio sam ubeden da ćemo *nešto* pronaći i da ovaj trag koji pratimo mora negde da se završi i da na tom kraju čeka ono za čime tragamo. Pa ipak, nikako nisam mogao rečima da objasnim šta je to. Jednostavno, nisam znao. A opet, to neznanje nije moglo da potisne uzbuđenje zbog onoga što je bilo ispred nas. Sve je to, naravno, bilo nelogično. Možda zbog mističnog plavetnila kroz koje smo putovali. A možda će se ovaj trag koji pratimo nastaviti krivudalo kroz planine, možda mu uopšte nema kraja. Ali na ovoj planeti nije bilo mesta logici. I dalje sam verovao da će se trag završiti i to vrlo brzo i da ćemo na njegovom kraju naći nešto predivno.

Iznad nas su se prelivala svetla centralne galaksije; drhtava plavičasta i bela boja centralnog jezgra, zamagljene grane koje su spiralno izlazile iz njega.

— Pitam se, da li ćemo se ikada vratiti? I, ako se vratimo, šta ćemo im reći, Majk? Da li iko može rečima objasniti kakvo je ovo mesto? — pitala je Sara.

— Veliki beli grad — rekao sam, — pa zatim pustinje, a iza njih planine...

— Ali to ne govori sve, to nije čak ni početak onoga što bi se moglo reći. Sva ta tajanstvenost...

— Nikada ne postoje reči — rekao sam joj, — za čuđenje i slavu; nikada ne postoje reči za strah ili sreću.

— Pretpostavljam da si u pravu — rekla je, — ali šta misliš, da li ćemo se vratiti? Imaš li ikakvu ideju o tome kako da se vratimo?

Zatresao sam glavom. Imao sam jednu ideju, ali bila je verovatno loša i nije bilo od koristi izgovoriti je. Ne valja ulivati lažnu nadu i davati značaj nečemu što je gotovo nemoguće ostvariti.

— Znaš — rekla je, — nije mi mnogo ni stalo. Izgleda mi kao da to i nije važno. Ima nečega ovde što nisam našla ni na jednom drugom mestu, mada ne mogu reći šta je to iako sam mnogo o tome razmišljala.

— Još dan ili dva i možda ćemo saznati.

I ja sam bio začaran kao i ona mada ne možda do kraja. Možda je ona bila osećajnije od mene, možda je ona videla stvari koje su meni promakle. A možda je drugačije gledala na ono što smo zajedno iskusili. Nije bilo načina, znao sam to, da čovek tačno zna kako radi svest druge osobe, kakve utiske mogu imati i kakvo mišljenje mogu formirati.

— Možda sutra — rekla je.

Da, pomislio sam, možda sutra.

Pogledao sam je preko vatre i za trenutak mi je izgledala kao dete koje sa dosta nesigurnosti govori o tome kako je sutra možda Božić.

Ali ne, sutradan nije bio kraj puta, nije bio Božić. To je bio dan kada je Tak nestao.

Postali smo svesni da nije sa nama negde usred poslepodneva i iako smo se svojski trudili, nismo se mogli setiti da li je bio sa nama za ručkom. Jedino što smo mogli reći sa sigurnošću bilo je to da je ujutro krenuo sa nama, a da ga sada nema.

Zaustavili smo se i vratili deo puta. Tražili smo i dozivali, ali bez ikakvog rezultata. Konačno, kada je pala noć, ulogorili smo se.

Smešno je bilo, naravno, što niko od nas nije mogao da se priseti kada smo ga poslednji put videli i pitao sam se da li nas je on napustio zalutavši u stranu slučajno ili namerno ili je jednostavno izbledeo, kao što je i Džordž možda izbledeo one noći. Zbog sivila koje je raslo u tom čoveku, rekao sam sam sebi, bilo je moguće čak i da ga ne vidimo. Iz dana u dan je postajao udaljeniji i sve manje pristupačan. Postepeno i postojano se izdvajao i bledeo sve dok se na kraju nije kretao među nama kao duh, poluvidljiv, To sivilo u njemu i poluosećaj začaranosti u ovim plavim prostranstvima kroz

koja smo napredovali učinili su da i njegov nestanak bude sasvim moguć, pa čak i logičan.

— Nema više svrhe tražiti ga — rekla je Sara. — Da je tu negde, pronašli bismo ga, a da je u blizini, javio bi se.

— Ti ne misliš da je on ovde? — upitao sam i pomislio kako je to čudan način da se upita da li je neko u blizini.

— Ne — odgovorila je, — on je pronašao ono za čime je tragao. Upravo kao što je i Džordž to uspeo.

— Ta njegova lutka... — rekao sam.

— Simbol — rekla je Sara. — Tačka koncentracije. Kao kristalna kugla u kojoj se možeš izgubiti. Ili kao neki drevni predmet, ikona. Talisman.

— Madona — rekao sam, — to si i ranije pomenula.

— Tak je uvek bio osećajan tip — rekla je. — Od glave do pete. Na njega ima uticaj neki elemenat van ovog vremena i prostora. On je bio vrlo različit na poseban način. Nije sasvim pripadao ovome svetu.

— Jednom si mi rekla da on neće uspeti, da će se negde usput slomiti.

— Znam da jesam. Mislila sam da je slab, ali pogrešila sam. Bio je jak...

Stajao sam tako i pitao se gde je taj čudak otišao i da li je uopšte otišao. Da li je njegovo sivilo napredovalo do tačke gde je jednostavno nestao iz našeg spektra percepcije? Možda je još uvek bio tu kraj nas, nevidljiv, posrćući duž zone sumraka u kojoj ga nismo mogli videti? Da li je bio kraj mene, dozivajući ili je vukao Saru za rukav da bi nam dao do znanja da je još uvek sa nama, a mi smo nesposobni da ga vidimo ili čujemo. Ali to, rekao sam sam sebi, ne može biti. Čak i da je tu, Tak nas ne bi prizivao niti bi nas vukao za rukav, ne bi ga bilo briga. Ne bi mario čak i da je bio svestan da je za nas izgubljen. Sve što mu je bilo bitno bila je njegova lutka da je privije na grudi i usamljene misli koje su se kotrljale u njegovoj lobanji. Možda taj njegov nestanak i nije bio toliko nestanak koliko rastuće sivilo, kao totalno i apsolutno odbijanje nas ostalih.

— Sada vas je samo dvoje — rekao je Huk, — ali jak saveznik putuje sa vama. Nas troje je i dalje uz vas.

Zaboravio sam na Huka i ostalo dvoje i za trenutak mi se zaista činilo da smo ostali sami, nas dvoje od četvero koji su krenuli na put kroz galaksiju da traže nešto, a da ne znaju ni šta, pa čak ni sada nismo to znali.

— Huk — rekao sam, — ti si osetio kada nas je Džordž napustio. Znao si kada je otišao, A ovaj put...?

— Nisam ga čuo da je otišao — odgovorio je Huk. — On je otišao odavno, pre mnogo dana. Izbledeo je tako lagano i nežno da nije bilo nikakvog osećaja pri tome. Jednostavno je bio sve manji i manji.

I to je bio odgovor: bio je sve manji i manji. Pitao sam se da li je ikada i bio stvarno sa nama.

Sara je stajala blizu mene sa visoko podignutom glavom kao da posmatra nešto u mraku ispred sebe, neku stvar ili splet okolnosti koji su nam oduzeli Taka. Pa ipak, bilo je teško poverovati da je bilo kakva materijalna stvar ili splet okolnosti umešana u Takov nestanak. Odgovor mora da je bio negde unutar Taka i te njegove svesti.

U svetlosti vatre, video sam suze koje su se slivale niz njene obraze dok je nemo plakala, visoko podignute glave ka onome što je videla u mraku. Posegnuo sam drhtavom rukom i položio je na njeno rame i kada je osetila dodir okrenula se ka meni i iznenada, bila je u mojim rukama iznenadivši me. Njena glava je bila zakopana u moje rame i sada je jecala, tresući se celim telom, dok sam je čvrsto držao uz sebe.

Malo dalje od vatre, stajao je Rosko, i u tišini prekidanoj samo Sarinim jecajima, čuo sam ga kako šapuće:

— Stvar, kvar, dar, var, far, car...

XVIII

Stigli smo sledećeg jutra nakon Takovog nestanka. Stigli smo, znali smo to, do mesta koje smo tražili proteklih meseci. Nije bilo grandioznih osećanja u nama kada smo stigli do planinskog preseka na čijem ulazu je bila kapija kroz koju je trag zaranjao naniže. Ta kamena kapija bila je ulaz na mesto za kojim smo tragali.

Iza nas, planine su se uzdizale ka nebu, one iste planine koje smo prvi put videli tek kao purpurni, zamagljeni oblik na severnom horizontu. Sada je boja purpura i dalje bila tu, kao odblesak nad plavičastim tlom preko kojeg smo proputovali. I sve je to bilo

nekako... dobro, na svom mestu; planine, kapija, osećaj da smo stigli. Tako je jak bio taj utisak, da sam instinktivno osetio kao da ima nečeg pogrešnog u svemu tome, ali iako sam se trudio, nisam mogao da vidim zbog čega.

— Huk, — pozvao sam ga, ali nije bilo odgovora. Stajao je kraj nas, nepokretan kao i mi. Mora da je i on imao utisak da je sve tako dobro.

— Hoćemo li krenuti? — upitala je Sara i krenula ka velikom, kamenom portalu koji je zjapio u planini.

Kada smo stigli do kapije, formirane od litica koje su se nadvijale iznad nas i između kojih je trag išao dalje, pronašli smo Znak. Bio je napravljen od metala i učvršćen na jednom od zidova litice i na njemu je bila informacija ispisana na više jezika. Jedan od njih je bio i univerzalni svemirski jezik i na ploči je pisalo:

Sva Biološka Stvorenja Dobrodošli, Mehaničke, Sintetičke Forme, Elementi Bilo Koje Svrhe I Izrade Ne Mogu Ući. Niti Se Mogu Uneti Bilo Kakve Alatke Ili Oružja, Pa Čak Ni Najprostije Vrste, Ne Mogu Se Uneti Iza Ove Tačke.

— Nije mi važno — rekao je Pejnt. — Ja ću praviti društvo ovome što rimuje reči i najbudnije ću paziti na pušku, mač i štit. Nadam se da nećete dugo biti odsutni. Drhtim na pomisao ponovnog lišavanja prisutnosti biološke osobe. Postoji neka čudna vrsta udobnosti u pravoj protoplazmi.

— Ne sviđa mi se to — rekao sam. — Odšetaćemo tamo dole niz trag bez ičega, kao goli.

— Ovo je — podsetila me je Sara — ono zbog čega smo krenuli. Ne možemo sada odustati zbog običnog propisa. Osim toga bićemo sigurni, osećam to. Zar i ti ne osećaš tu sigurnost?

— Naravno da osećam — odgovorio sam joj — ali mi se to i dalje ne dopada. Sam osećaj ne mora da znači da će tako i biti. Mi nemamo pojma šta ćemo pronaći, niti šta nas tamo čeka. Ja kažem da ne obraćamo pažnju na ovu tablu i...

— BIP — rekao je Znak ili možda litica ili šta je to već bilo.

Okrenuo sam se i tamo, na ploči sa propisima, stajala je još jedna poruka:

Uprava Ne Preuzima Odgovornost Za Posledice Nastale Usled Nepoštovanja Propisa.

— U redu druškane — rekao sam — na kakve posledice misliš?
Ploča se nije udostojila da odgovori. Poruka je jednostavno ostala ista.

— Baš me briga šta ti hoćeš ili nećeš — rekla je Sara — ja idem dalje i učiniću onako kako to traže. Nisam prešla sav ovaj put da bih se sada vratila.

— Ko je išta rekao o vraćanju? — upitao sam.

— BIP — rekao je Znak i na ploči se pojavila još jedna poruka:

Ne Pokušavaj To, Druškane!

Sara je naslonila pušku na zid litice ispod Znaka, otkopčala pojas sa municijom i bacila ga kraj kundaka.

— Hajdemo Huk — rekla je.

— BIP — i ploča je pokazivala:

Mnogonogi? Da Li Je To Zaista Biološko?

— Ti to znaš! — odgovorio je ljutito Huk. — Ja sam pošten, druškane!

Ali Ti Si Više Nego Jedan.

— Ja tri — rekao je Huk ponosno. Sada se nalazim u drugom ja. Prerastao sam prvoga i još nespreman za treće.

Znak je blesnuo i svi smo imali osećaj da razmišlja. Talasi misli su se prosto mogli osetiti.

— BIP — rekao je Znak još jednom i pojavila se poruka:

Provereno, Gospodine, Sa Našim Izvinjenjem.

Sara se okrenula i pogledala me.

— Pa? — pitala je.

Bacio sam štit kraj puške, a zatim otkopčao pojas sa mačem i pustio ga da padne. Sara je povelala kolonu i pustio sam je da bude na čelu. Na kraju krajeva, ovo jeste bila njena predstava. Ovo je ono što je platila. Huk je išao njoj za petama, a ja poslednji.

Silazili smo niz trag, u sve gušću senku koju su pravili kameni zidovi što su se nadvijali nad našim glavama. Kretali smo se sada dnom pukotine koja više nije bila šira od jednog metra, a zatim je pukotina zajedno sa tragom koji smo sledili iznenada skrenula i ispred nas je bilo svetlo.

Izašli smo iz uzanog prolaza i stupili u obećanu Zemlju.

Bilo je to nešto iz antičke Grčke, o kojoj sam učio u školi i o kojoj sam slušao od instruktora koji je pokušavao da nam udahne atmosferu ondašnje kulture na planeti, u vreme kada je ljudska vrsta tek počinjala da se razvija. Nije me tada uopšte bilo briga za tu drevnu planetu i za faktore koji su se ticali uzdizanja čoveka. Bio sam jedino potresen konceptom klasične grčke lepote. Zapanjilo me je to nasleđe iz kojeg bi svaka rasa mogla da izvuče mnoštvo pouka. Kasnije sam to zaboravio i nisam godinama o tome razmišljao, ali sada, ovde, najzad, našao sam upravo ono što sam zamišljao, dok sam proučavao udžbenike pre mnogo godina.

Dolina ispred nas se širila, prepuna planinskih, potoka koji su je ispunjavali žuborom i hvatajući odblesak sunca tamo gde je voda prelazila preko kamenja. Sam teren je bio grub i goli kamen, mada su se tu i tamo mogle videti krpice trave, kao i nisko drveće koje je nicalo u pukotinama stena. Trag je išao naniže, kroz dolinu, čas prilazeći nekom potoku, čas se udaljavajući od njega, oštro skrećući da bi obišao masivne stene. Razbacane duž zidova doline, bile su male vile, izgrađene od sjajnog belog mermera ili je to barem izgledalo kao mermer. Sve su bile dizajnirane u jasnim, pravilnim linijama grčke arhitekture. Čak je i sunce izgledalo kao ono koje sam ja zamišljao da je sjalo u Staroj Grčkoj. Nestalo je onog plavetnila koje je preovladavalo dok smo se penjali ka ovom mestu, nestalo je i same purpurne boje planina. Umesto toga, dolina se kupala u jasnoj i sjajnoj svetlosti sunca.

To je bilo to za čim smo tragali proteklih meseci, ne znajući šta ćemo pronaći. Možda ćemo u ovoj dolini pronaći i nekog čoveka ili barem groblje i tragove koji bi nam objasnili šta se desilo sa legendama svemira.

Jer bio sam siguran da je trag koji smo pratili bio tu da bi do ovog mesta doveo mnoge putnike iz celog svemira.

Niko od nas nije prozborio ni reči kada smo stupili u svetlost koja se prosipala iz grčkog sunca. Jednostavno nije bilo potrebno išta reći. Sada je Sara krenula dole, a Huk i ja smo je sledili.

Zatim smo krenuli stazom koja je vodila nagore, prema prvoj od vila. Kada smo stigli do nje pronašli smo znak na postolju, a na njemu je bilo ispisano nešto što nismo mogli pročitati jer taj jezik niko od nas nije poznavao.

Sara se zaustavila.

— Natpis sa imenom? — upitala je i pogledala me.

Klimnuo sam glavom. To je najverovatnije i bio natpis sa imenom stvorenja koje je živelo u ovoj vili na padini brda, koje se nadvijalo nad potokom.

Ali ako je to ime stanovnika, zašto nismo mogli videti nikakvih tragova života u njoj i okolini? U stvari, otkako smo stupili ovamo, nismo videli nikakvog znaka života. Nikakvo kretanje nije narušavalo glatku pravilnost i tišinu koja je vladala u dolini. Niko nije izašao da nas pozdravi, nije bilo čak ni insekata, niti njihovih ekvivalenata. Po onome što smo videli i čuli, bili smo jedini oblik života u okolini.

— Da — rekla je Sara — ovo je vrlo verovatno tabla sa imenom.

— Hajde da se pretvaramo da jeste — rekao sam — i potražimo onu na kojoj piše ime Lorensa Arlena Viteza.

— Čak ni sada — rekla je Sara, — ti ne možeš da budeš ozbiljan kada o tome pričaš. Rekao si da ga nikada nećemo pronaći, da je to samo legenda, da je on verovatno odavno mrtav, da...

— Ne gledaj me tako — rekao sam. — Možda sam i pogrešio mada ni u to nisam baš siguran. Sada više ništa nema smisla. Ovo je bila tvoja ideja...

— A ti si bio protiv nje od samog početka.

— Ne protiv — rekao sam, — samo nisam verovao u to.

— Prešli smo sav ovaj put... — rekla je gotovo žalosnim glasom.

— Sara — prekino sam je, — veruj mi da ne znam. Hajde da potražimo ostale natpise.

Nastavili smo dalje po stenovitom terenu. Bilo je još vila i natpisa, ali uglavnom je svaki bio pisan drugim alfabetom, a nijedan nismo mogli pročitati jer su nam svi bili nepoznati.

Sunčeva svetlost je padala u slapovima i raspršivala se o stene i iskrila u vodi potoka. Osim žubora vode, vladala je potpuna tišina. Ništa se nije micalo.

Zatim smo naišli na još jednu tablu na kojoj su bila krupna slova koja smo mogli pročitati:

LORENS ARLEN VITEZ

Bilo je to suludo, naravno. Ne možete preći celu galaksiju u potrazi za jednim čovekom i onda ga pronaći. Ne možete naći čoveka koji bi trebalo da je već godinama mrtav. Ne prati se trag legende do

njenog samog kraja. Ali evo, tu je bila tabla koja je kao za inat isticala njegovo ime: Lorens Arlen Vitez.

I tada, dok sam stajao i posmatrao ta slova, palo mi je na pamet: ne dom, već grob, ne vila, već nadgrobni spomenik.

— Sara... — počeo sam, ali se ona već penjala uz stazu ka ulazu u vilu, dahćući od uzbuđenja, dok se sva napetost potrage topila. I tada smo ugledali kako na sjajno belu terasu ispred sjano bele vile izlazi čovek, star čovek. Ali ipak čovek, sa sedom kosom i bradom, pa opet, uspravnih, nekada snažnih, ramena i postojanog koraka. Bio je odeven u snežno-belu togu i to nije bilo nikakvo iznenađenje. Sa okolnom scenografijom kakva je bila ovde, nije mogao nositi ništa drugo nego togu.

— Sara! — uzviknuo sam i potrčao za njom, dok me je Huk pratio u stopu.

Nije me čula. Uopšte nije obraćala pažnju na mene.

I tada je starac progovorio:

— Posetioci! — uzviknuo je, pružajući ruku. — Moja rasa! Nisam mislio da ću ikada više videti nekog od pripadnika ljudske rase.

Zvuk tog glasa je raspršio sve moje sumnje. Ovo nije bila nikakva magija, ovo je bio čovek, ljudsko biće, glasa dubokog i prijatnog, glasa koji je bio ispunjen toplinom i srećom zato što je ugledao pripadnike svog naroda.

Sara je ispružila ruke i prihvatila njegove i njih dvoje su stajali tako, gledajući se u oči.

— Mnogo je vremena prošlo, previše — rekao je starac. — Trag je dugačak, put je težak i nikada se ne zna. Ti... kako si ti znala?

— Gospodine... — rekla je Sara, još uvek zadihana zbog penjanja, — Vi ste... Vi mora da ste Lorens Arlen Vitez.

— Ah, naravno da jesam — odgovorio je starac. — Koga ste vi očekivali?

— Očekivali? — rekla je Sara. — Ali Vas, naravno. Ipak, mogli smo se samo nadati.

— A ovi dobri ljudi sa tobom — upitao je.

— Kapetan Majk Ros — rekla je Sara, — Huk, dobar prijatelj kojeg smo sreli uzput.

Vitez se naklonio Huku.

— Vaš sluga, gospodine, — rekao je. A zatim je pružio ruku i stisnuo moju u toplom, čvrstom stisku.

U tom trenutku, mada je bilo mnogih drugih stvari vrednijih pažnje, ja sam primetio da su njegove ruke, uprkos čvrstini stiska, smežurane i stare, pokrивene mnogobrojnim pegama.

— Kapetane Ros, — rekao je, — ovde ste dobrodošli. Ovde ima mesta za sve nas, kao i za ovu mladu damu — okrenuo se Sari — nisam čuo vaše ime?

— Sara Foster — rekla je Sara.

— Kada samo pomislim — rekao je, — da više ne moram biti sam. Jako mi je nedostajao topli zvuk ljudskog glasa i ljudska lica. Ima ovde mnogo stvorenja drugih rasa, dobrih karaktera i osećajnosti, ali čovek nikada ne može da preraste potrebu za prisustvom pripadnika njegove rase.

— Koliko ste dugo ovde? — upitao sam, pokušavajući u glavi da preračunam koliko se unazad proteže legenda o ovom čoveku.

— Kada čovek živi ceo dan do kraja — rekao mi je, — i kada se dan za danom niže brzo, ne postoji računanje vremena. Svaki dan, svaki minut, postaje deo večnosti. Razmišljao sam mnogo o tome i nisam baš siguran da postoji nešto kao vreme. To je jedan apstraktan koncept, grubo sredstvo za merenje, perspektivna struktura načinjena od strane neke inteligencije, ali nikakvim materijalnim sredstvima, jer njima je trebalo nešto što oni nazivaju vremensko-prostornom mrežom. Vreme kao takvo, izgubljeno je u zaboravu i nema svrhe istraživati o počecima ili krajevima jer oni nikada nisu postojali u situacijama kao što je ona koja vlada ovde, gde nema potrebe meriti smešno male deliće večnosti, jer to postaje beznačajno...

Nastavio je da priča, a ja sam se pitao, dok sam sa mesta na kom smo stajali posmatrao dolinu, da li je poludeo zbog duge usamljenosti i izolacije ili je možda znao mnogo više nego što je govorio. Jer ovo mesto, ova dolina koja je odnikud iskočila pred nas, imala je izgled večnosti. U istom trenutku kada sam to pomislio, upitao sam se kako ijedan čovek može tvrditi da zna kako izgleda večnost. Ali bilo kako bilo, mogla se osetiti nepromenljivost ovog mesta obasjanog predivnom sunčevom svetlošću.

— ...ali ja samo pričam — rekao je starac, — jer nevolja je u tome što imam mnogo toga da kažem, toliko zaliha misli, razmišljanja da iskažem. Ipak nema nikakvog razloga da se trudim da sve kažem odjednom. Oprostite mi što vas zadržavam ovde napolju, stojeći. Hoćete li molim vas, ući?

Kročili smo kroz ulaz u tihu i klasičnu eleganciju. Nije bilo prozora, već je odnekud, kroz tavanicu, dopirala dnevna svetlost i činila vidljivim briljantni klasicizam u izradi sofe, stolice i stola na kom su bili rasuti papiri, polirani servis za čaj na manjem stolu u uglu.

— Molim vas. sedite — rekao je. — Nadam se da možete provesti neko vreme samnom.

Evo sada, pomislio sam, govori o vremenu iako je rekao da ne postoji nešto takvo.

— To je budalasto od mene, naravno — rekao je, — jer vi imate vremena. Sada u šaci imate sve vreme ovoga sveta. Pošto ste stigli ovamo, nema više mesta na koje biste mogli otići, jer ne biste ni želeli da idete negde odavde. Kada čovek ovde dođe. više nikada ne poželi da ode. Nikada ne oseti potrebu.

Sve mi je to išlo previše glatko i previše je ličilo na igru, dobro napisan komad. Opet, nije u tome bilo ničega pogrešnog — jedan starac koji je dugo bio sam i prigušuje svoju želju da nam priča i očigledno ganut pojavom pripadnika njegove rase. Ipak, ispod svega toga, ispod mog svesnog prihvatanja ovog mesta i ovog čoveka (jer oni su očigledno *bili tu*), osećao sam nekakvu nelagodnost koja me je iznutra bockala.

— Ovde, naravno, ima mesta za vas — rekao je Vitez. — Uvek postoje mesta koja čekaju. Samo nekolicina stvorenja je probila svoj put do ove doline i uvek ima dovoljno životnog prostora. Za dan ili dva, povešću vas u obilazak i upoznaćete ostale stanovnike. To je vrlo formalan čin, jer ovde smo svi zvanični. Ali najbolje od svega je to što kada protokol prođe, nema više potrebe za formalnim pozivima, iako ćete tu i tamo naići na bića koja ćete hteti da posetite. Ovde boravi izabrano društvo, pozvano sa mnogih zvezda i neki od njih će vam biti zabavni, dok ćete za druge smatrati da su inteligentni i da su njihove reči i poruke vredne pažnje. Moram vas upozoriti i na to da će biti mnogo njihovih postupaka koje nećete razumeti. Neke od njih ćete smatrati uznemiravajućim, pa čak i odvratnim, ali to ne

treba da vas uznemirava, jer svako od ovdašnjih bića ima svoje mesto i...

— Kakvo je ovo mesto? — upitala je Sara. — Kako ste vi za njega saznali i kako ste...

— Kakvo je ovo mesto? — skoro je uzviknuo, iznenađen.

— Da, kakvo je ovo mesto, kako ga nazivate?

— Pa... — rekao je. — Nikada se nisam pitao, niti sam o tome razmišljao.

— Hoćete da kažete — oglasio sam se, — da se sve ovo vreme koje ste ovde proveli, nikada niste zapitali gde se nalazite?

Pogledao je u mene, raširenih očiju, kao da sam izgovorio neku nerazumnu, jeretičku reč.

— Kakva korist od takvog pitanja? — rekao je. — Kakva korist od čuđenja? Čega bitnog ima u nazivu mesta?

— Žao nam je — rekla je Sara, — mi smo ovde novi i nismo hteli da vas uznemirimo.

Ona je očito smatrala da treba to da kaže, ali ja sam hteo da ga uznemirim i da u tome iskopam neki osećaj iz njega. Ukoliko je ovo bezimeno mesto, želeo sam, možda nelogično, da znam zašto je to tako. Štaviše, kako to da ga to nikada nije zainteresovalo?

— Kažete da su dani ispunjeni do kraja — rekao sam. — Čime ih konkretno ispunjavate? Kako vam prolazi vreme?

— Majk! — rekla je Sara oštro.

— Želim da znam — rekao sam. — Da li čovek samo sedi i piše, da li...

— Pišem — rekao je Vitez.

— Gospodine, — rekla je Sara, — ja se izvinjavam. Ovo unakrsno ispitivanje je znak lošeg ponašanja.

— Ne za mene — rekao sam. — Ja sam grub tip koji želi odgovore na neka pitanja. On kaže da onaj ko ovde dođe nikada ne poželi da ode, da su dani ispunjeni. Ako ovde treba da ostanem zauvek, onda želim da znam...

— Svako — rekao je Vitez nežnim glasom, — radi ono što želi da radi i to iz čistog uživanja. Nema nikakvog motiva osim postizanja lične sreće zato što radite ono što volite ili ono što radite najbolje. Ne postoji nikakav ekonomski pritisak, ni socijalni. Ovde ne radite za

novac ili slavu. Ovde shvatate koliko su ništavni svi ti motivi. Zadržavate istinu samo za sebe.

— A vi pišete?

— Ja pišem — rekao je Vitez.

— A šta pišete? — upitao sam.

— Stvari koje želim da pišem, moje unutrašnje misli. Pokušavam da ih izrazim najbolje što umem. Pišem ih i prepisujem. Poliram ih. Istražujem uvek za onom reči ili frazom koja mi je potrebna. Pokušavam da prenesem na papir kompletno iskustvo moga života. Pokušavam da shvatim kakvo sam ja stvorenje, zašto sam ovakav kakav sam, a zatim produžavam da...

— I kako vam ide? — upitao sam.

Pokazao je na drvenu kutiju koja se nalazila na pisaćem stolu.

— Sve je tamo — rekao je. — A to je samo početak. Trebalo mi je mnogo vremena za to, ali to je zadatak od kojeg se nikada nisam umorio. Treba još mnogo više da se to završi, ukoliko ikada završim. To je ipak glupo od mene, jer imam sve vreme ovoga sveta. Neki ljudi bi možda slikali, a neki bi komponovali muziku, dok bi je pak neki drugi izvodili. Verovatno postoji još na milione drugih mogućnosti. Jedan od mojih suseda, koji je prilično čudno stvorenje, ako smem tako da kažem, pravi najkomplikovaniju igru koja se igra uz pomoć mnogih kompleta i komada i različitih brojki na tabli koja je trodimenzionalna, a ja ponekad sumnjam da je i četvorodimenzionalna.

— Prekinite! — uzviknula je Sara. — Prekinite! Ne morate nam objašnjavati sebe. — Presekla me je pogledom.

— Ali ja ne marim — rekao je Lorens Arlen Vitez — U stvari, mislim da uživam u tome. Ima toliko stvari koje treba reći. Toliko toga čudnog i neobičnog. Mogu da razumem nekoga ko ovde dolazi, u kakvoj je nedoumici i koliko pitanja mora biti u njegovoj glavi. Ima mnogo stvari koje je teško apsorbovati.

— Majk, — rekao je Huk.

— Kuš! — presekla ga je Sara.

— Teško je to — rekao je Vitez. — Teško je shvatiti da ovde vreme stoji mirno, i da osim dolaska i odlaska svetlosti koja nas navodi u zabludu da verujemo u postojanje vremena, vreme uistinu ne postoji. Shvatite da je ovde juče isto što i danas, da čovek ovde seta po

nepromenljivom jezeru večnosti, da nema promena, da čovek ovde može pobeći tiraniji vremena...

Huk je glasno huknuo ka meni:

— Majk!

Sara se podigla na noge, a zatim i ja i, dok sam se podizao, mesto se promenilo! Mesto i čovek!

Stajao sam u kolibi sa velikom rupom u krovu i užasno prljavim podom. Stolice su bile skoro slomljene, a sto je bio bez jedne noge naslonjen uza zid. Na njemu je bila drvena kutija i razbacani listovi papira.

— To je izvan ljudskog iskustva — nastavljao je Vitez, — to je van ljudske mašte. Ponekad se pitam da li je neko pre mnogo vremena uz pomoć nekog procesa kojeg se ne usuđujem ni naslućivati nazreo značenje ovoga mesta i nazvao ga Rajem...

Bio je star, neverovatno star i prljav, pravi živi leš. Koža mu je bila čvrsto zategnuta preko jagodica i svučena sa vilice, tako da su se videli požuteli, istruleli zubi. Kroz rupe na njegovim prljavim prnjama, videla su se rebra, koja su iskočila kao na nekom konju usred zimske gladi. Ruke su mu bile crne od nečisti i ličile su na kandže. Brada mu je bila zamršena i prljava od zemlje i slina, a njegove oči su sjale čudnim sjajem. Oči, polumrtve, a ipak nekako oštre, previše oštre da bi bile smeštene u ovako drevnom, polumrtvom telu.

— Sara! — uzviknuo sam.

Ona je i dalje stajala u ućtivom, slušalačkom stavu, kao u ekstazi je pratila reci koje su dolazile iz te prljave stare olupine od čoveka.

Uhvatio sam je za ramena i protresao.

— Poslednji put, Majk...

Po izrazu hladnog besa u njenim očima, znao sam da ona još uvek sve vidi kao trenutak ranije, da promena za nju nije nastupila, da je još uvek uhvaćena u klopku začaranosti u koju smo upali.

Krenuo sam u akciju brzo, jedva razmišljajući. Snažno i bez žaljenja sam je udario u bradu, a zatim sam je u padu uhvatio. Dok sam to radio, video sam da Vitez pokušava da ustane iz stolice i dalje pričajući bez prekida.

— U čemu je problem, prijatelju? — upitao je. — Da li sam učinio nešto nerazumno? Ponekad je teško razumeti ljude sa kojima se

srećete. Vrlo lako čovek učini nešto što smatra nevinim postupkom, a ispostavi se da drugima to smeta...

Okrenuo sam se da krenem i dok sam to činio, ugledao sam drvenu kutiju na stolu i usput sam je pokupio.

— Majk, — viknuo je Huk, — nemoj da odlažeš, beži sa svom mogućom žurbom!!

Kidnuli smo »sa svom mogućom žurbom«.

XX

Kretali smo se brzo i bez obaziranja. Na trenutak sam samo pogledao unazad, pre nego što smo zaronili u procep koji je vodio ka kapiji. Sara je došla sebi i vrisnula je na mene, udarajući me po leđima stisnutim pesnicama, ali čvrsto sam je držao jednom rukom, dok sam drugom stezao drvenu kutiju.

Trčeći dalje, stigli smo do kapije. Rosko i Pejnt su stajali upravo onako kako smo ih ostavili, Sarina puška naslonjena na liticu, a moj mač i štit pored nje.

Bacio sam Saru na tle bez ikakve ceremonije. Pošteno me je izudarala po leđima šakama i napred nogama, pa mi je bilo drago da je se najzad otresem.

Prizemljila se na svoju pozadinu i ostala je tako, lica bledeg od jeda. Vilica joj je drhtala i otvarala se, ali bila je previše besna da bi mogla nešto reći, osim što je mucala:

— Ti... ti... ti... — nastavljala je.

Sasvim sigurno, to je bio prvi put u njenom životu da se neko prema njoj odnosi tako grubo i sa tako malo poštovanja. Stajao sam i gledao je, gutajući vazduh, zamoren ludim i frenetičnim trkom iz doline, slab u kolenima i sa Dolovima na leđima i stomaku, tamo gde me je Sara dohvatila rukama i nogama. Razmišljao sam o prizoru koji sam video kada sam poslednjiput pogledao na dolinu.

— Ti si me udario! — konačno je uspela besno da drekne.

Očigledno je čekala moj odgovor, ali ja ga nisam imao. A ni daha da ga kažem. Uostalom šta ona očekuje kao odgovor. Valjda se nadala da ću poreći pa da me optuži ne samo kao grubijana, već kao i lažova.

— Udario si me! — ponovo je povikala.

— Prokleta si u pravu da jesam! — uzvratio sam. — Ništa nisi videla i svađala bi se samnom. Nisam imao nikakvog izbora.

Skočila je na noge i stala ispred mene.

— Pronašli smo Lorensa Arlena Viteza! — kriknula je. — Pronašli smo jedno predivno mesto. Posle toliko vremena, najzad smo našli ono zbog čega smo krenuli na ovaj put...

— Poštovana damo, — oglasio se Huk, — ta greška leži na meni. Osetio sam šta se dešava krajičkom mog trećeg ja i učinio sam da i Majk to vidi. Nisam imao dovoljno snage da učinim da i vi to vidite. Ne u svom drugom ja, ali učinio sam da Majk vidi...

— Ti prljava zveri! — obrecnula se na njega i zamahnula nogom. Zahvatila ga je sa strane i prevrnula. Ležao je naglavce, frenetično mašući svojim nožicama u nastojanju da se ispravi. Sledećeg trenutka je bila na kolenima kraj njega.

— Huk! — uzviknula je. — Huk, žao mi je. Možeš li mi verovati? Žao mi je i stidim se. — Postavila ga je na noge.

— Majk, — pogledala je u mene. — Oh, Majk, šta se to dogodilo, šta nam se dogodilo?

— Začaranost — rekao sam, — i to je jedini izraz koji mi pada na pamet. Nekako smo bili začarani.

— Ljubazna gospo, — rekao je Huk, — nema potrebe za izvinjavanjem. Reakciju vaše noge smatram sasvim prirodnom. Razumem vas.

— Nas, vas, pas, kas... — rekao je Rosko.

— Zaveži! — grubo ga je presekao stari Pejnt. — Nateraćeš nas u ludilo tim tvojim lupetanjem.

— Sve je bilo iluzija — rekao sam Sari, — i nije bilo nikakvih mermernih vila, već samo prljave kolibe. Potok nije bio čist i bistar bio je sasvim zagađen smećem iz tih koliba. Osećao se užasan smrad koji je gušio u grlu. A Lorens Arlen Vitez, ukoliko je to zaista bio on, bio je jedan pokretni leš, još uvek u životu uz pomoć bog zna kakve alhemije.

— Poželjni ovde mi nismo. — rekao je Huk.

— Mi smo ovde bespravno — rekao sam. — Ne možemo nazad u svemir, jer niko ne sme da sazna za ovu planetu. Uhvaćeni smo u veliku mišolovku. Kada smo bili dovoljno blizu, privučeni smo sletnim

signalom. Zatim smo tragali za legendom, a to je, evo, još jedna mišolovka, klopka u klopki.

— Ali Vitez je krenuo za legendom dok je još bio u galaksiji.

— Pa i mi smo — rekao sam. — Isto tako i humanoidi koji su ostavili kosti u onoj jaruzi. Za privlačenje insekata kod nekih klopki se koriste mirisi koji privlače insekte i iz velike udaljenosti. Ti mirisi nošeni vetrom mogu daleko da se oseće. Ovde dakle, umesto mirisa, legende i mitovi...

— Ali ovaj čovek u dolini — rekla je, — je srećan i prepun planova i života. Njegovi dani su zaista ispunjeni. Vitez ili ne, on je siguran da je stigao na mesto o kome je sanjao.

— Postoji li prostiji način — upitao sam, — da se neka životna forma zadrži na željenom mestu, od toga da je učiniš srećnom tamo gde je dovedeš?

— Da li si siguran? — upitala je. — Da li si siguran u ono što si video? Možda te je Huk prevario?

— Prevario ja ga nisam — rekao je Huk. — Učinio sam da jasno vidi.

— Ali kakve to veze ima? — upitala je. — Ako je on tamo srećan. Ako on tamo ima svoju svrhu. Ako je život pun značenja i ne postoji nešto kao što je vreme da ti taj značaj oduzme...

— Hoćeš da kažeš da smo mogli i ostati?

Klimnula je glavom. — Rekao je da za nas ima mesta. Da uvek ima mesta. Mogli smo se smestiti. Mogli smo...

— Sara, — upitao sam, — je li to zaista ono što želiš? Da živiš u izmaštanoj sreći? Da se nikada ne vratiš na Zemlju?

Zaustila je nešto da kaže, a zatim zastala.

— Prokleta dobro znaš — rekao sam, — da nije tako. Nazad na Zemlji imaš ovu lepu kuću sa kožama, glavama i trofejima iz svog lova. Veliki lovac. Ubica najopasnijih zveri galaksije. To ti je davalo socijalni status i učinilo te slavnim. Ali toga je bilo tako mnogo. Ljudima je to počelo da dosađuje. Zamorili su se od tvojih avantura.

— Da bi ostala slavna, morala bi krenuti na neku drugu vrstu divljači...

Skočila je na noge i njena ruka se u širokom luku spustila na moje lice. Nasmehio sam se.

— Sada smo kvit, — rekao sam.

XXI

Krenuli smo natrag, putem kojim smo i došli, preko plavog prostranstva visoravni, sa purpurnim planinama koje su se uzdizale ka nebu iza nas.

Očekivao sam da se Sara zbog toga uzbuđi. Nisam bio sasvim siguran da veruje u ono što sam joj rekao. A kako i da mi veruje? Kao dokaz je imala samo moju reč, a ja nisam imao pojma koliko poverenja u moju reč ona ima. Ona nije videla ništa od onoga što sam ja video. Za nju je dolina i dalje bila sjajno mesto sa bistrim potokom, bleštavom svetlošću sunca i mermernim vilama, razbacanim po njoj. Ukoliko bi se ponovo vratila tamo, bio sam siguran, sve bi za nju i dalje bilo tako. Ona je još uvek bila začarana:

Nismo imali planova. Nismo imali kuda da idemo. U pustarama sasvim sigurno nismo imali šta da tražimo. Ni veliki beli grad nas nije privlačio. Nisam znao šta Huk i Sara misle, ali ja sam u tom trenutku želeo samo jedno: da napravimo što veći razmak između sebe i kapije koja je vodila u dolinu.

Zaboravio sam na plavetnilo visoravni sa svojim mahovinastim bregovima, žbunovima slatkog mirisa i ledenim potočićima. I naravno, uzdižući se ka nebu, u bilo kom pravcu da se pogleda, gigantsko drveće. Ako treba tražiti razlog zašto ova planeta mora biti zatvorena, onda se osećao sam to, mora okrenuti odgonetanju postojanja ovog drveća. Očigledno su ta stabla bila delo neke druge inteligencije. Drveće koje se reprodukuje prirodnim putem, ne raste u strogom poretku, na jednakom odstojanju jedno od drugog.

Čovek se nakon nekog vremena navikne na to, ali to je bilo zato što se svest nakon neplodnih špekulacija i razmišljanja okrene od tog problema, odbijajući ga kao da se čuva od čudnog znaka pitanja koji drveće nosi sa sobom.

Te noći, kraj logorske vatre, pokušali smo da svedemo zaključke i da vidimo sa kakvom situacijom se suočavamo.

Činilo se da nema nade da uđemo u naš zapečaćeni brod koji je bio na sletnom polju usred grada. Na istom polju su bili i drugi brodovi, njih dvadesetak, koji su tu već godinama. Verovatno su i drugi vlasnici pokušavali da otpečate svoje brodove, ali o tome nije bilo nikakvih dokaza.

Šta se desilo sa stvorenjima koja su bila u brodovima? Znali smo, naravno, šta se dogodilo sa humanoidima čije smo skelete pronašli u jaruzi. Mogli smo špekulisati o tome da su Kentauri možda potomci neke od posada koje su sletele na planetu, a zatim ostali i kroz generacije nazadovali. Planeta je bila ogromna, sa mnogo više kopna nego vode. Bilo je dosta prostora i možda su neki putnici pronašli mesto pogodno za život i skrasili se. Neki od njih su možda živeli i u gradu, mada je to bilo malo verovatno zbog ubitačnih vibracija koje su kosile tamo svaki put kada bi neki brod sleteo. Osim toga, postojala je i mogućnost da su neke ekspedicije bile sastavljene isključivo od jednog pola, tako da nije moglo biti produžetka vrste. Nasukani, jednostavno bi izumrli i tu bi bio kraj.

— Postoji još jedna mogućnost — rekla je Sara. — Možda su neki od njih u dolini. Mi znamo da je Vitez uspeo tamo da stigne. Neki drugi, a možda i mnogo njih, možda su takođe uspeli da stignu tamo.

Klimnuo sam glavom, odobravajući. To je bila konačna klopka. Ukoliko posetilac ne bi propao pri sletanju na planetu ili za vreme boravka na njoj, tu je bila dolina. Iz nje niko nije izlazio. Bila je to savršena zamka iz koje niko nije želeo da ode. Bez obzira za čime je ko tragao, tamo je dobijao privid da je to i našao.

— Jesi li siguran — upitala je Sara, — da si video ono što si mi rekao?

— Ne znam šta bi trebalo da uradim da mi poveruješ. Zar misliš da bih ja sve to odbacio za inat tebi? Ne misliš li da bih i ja hteo da malo budem srećan? Možda ja i jesam otkačen tip, ali nakon svih tih prevaljenih kilometara...

— Da, naravno — rekla je, — ne bi imao razloga. Ali zašto samo ti zašto i ja nisam to videla? Ja nisam videla ništa od toga.

— Huk je to objasnio — rekao sam joj. — Mogao je upozoriti samo jedno od nas i upozorio je mene...

— Deo mene je Majk — rekao je Huk. — Mi jedan drugome dugujemo život. Veza između nas postoji. On je uvek u mojoj svesti. Mi skoro jedno.

— Jedno — rekao je svečanim glasom Rosko, — čedno, vredno...

— Zaveži! — rekao je Pejnt. — Nema smisla u tome što brbljaš.

— Trljaš — rekao je Rosko.

— On pokušava da razgovara sa nama, — rekao je Huk.

— Mozak mu je oštećen — rekao sam, — eto šta ne valja kod njega. Kentauri su...

— Ne, — rekao je Huk, — on pokušava komunicirati.

Okrenuo sam se i pogledao Roskoa. Stajao je uspravan i ukočen, dok je vatra bacala odsjaje po njegovoj metalnoj površini. Prisetio sam se kako nam je u pustari, kada smo ga upitali, pokazao na koju stranu treba da idemo. Da li je on još uvek razumeo nešto? Da li je nešto hteo da nam kaže i hoće li uspeti da složi to u reči?

— Možeš li da iskopaš nešto iz njega? — upitao sam Huka.

— To je izvan moje moći — rekao je Huk.

— Zar ne shvatate — rekla je Sara, — da nema svrhe pokušavati? Ne možemo da se vratimo na Zemlju niti igde da odemo. Ostajemo na ovoj planeti.

— Postoji nešto što bismo mogli da pokušamo, — rekao sam.

— Znam, — rekla je. — i ja sam na to pomislila. Drugi svetovi, kao što je onaj peščani. Ima ih na stotine.

— Jedan od njih je možda...

Zatresla je glavom. — Potcenjuješ rasu koja je sagradila grad i posadila ovo drveće. Oni su znali šta rade. Svaki od tih svetova je sasvim sigurno izolovan baš kao što je i ovaj. Ti svetovi su izabrani sa svrhom...

— Da li si ikada pomislila — prepirao sam se. — da je jedan od svetova možda postojbina bića koja su napravila sve to?

— Ne, — rekla je, — nisam, ali kakva je razlika? Oni bi nas zgazili kao bube.

— Pa šta onda da radimo? — upitao sam.

— Ja bih mogla da se vratim u dolinu — rekla je, — Nisam videla ono što si ti video, niti ću videti.

— To je u redu — rekao sam. — ukoliko je to vot kakav ti želiš da vodiš.

— A u čemu je razlika? — upitala je. — Biće voljno stvarno za mene. Da li uopšte može biti gore od života koji vodimo sada? Kako suditi o realnosti?

Naravno, nije postojao odgovor na ova pitanja. Ne postoji način da se realnost dokaže. Lorens Alien Vitez je prihvatio pseudo-život i nerealnost doline, izmaštani i izmišljeni idealni život u zabludi, koji je ipak imao toliko snage i moći da je izgledao kao stvaran. Ali za

Viteza je to možda bilo lako, pa možda i za sve druge stanovnike doline, jer oni nisu znali šta se dešava. Uhvatio sam sebe kako razmišljam koju će fantaziju proizvesti dolina u Vitezovoj glavi kako bi imao objašnjenje za naš nagli odlazak. Verovatno nešto prirodno, nešto što ga neće uznemiriti i poremetiti njegov miran život.

— Ako želiš, idi, — rekao sam klonulim glasom, potučen. — Ja ne bih mogao da se vratim.

Ćutke smo sedeli oko vatre. Sve je bilo rečeno i ništa nije ostalo da se kaže. Nije bilo, svrhe prepirati se sa njom, ona to nije zaista mislila. Ujutru će zaboraviti na to i zdrav razum će prevladati. Ponovo ćemo biti na putu, ali na putu za gde?

— Majk, — konačno je rekla.

— Da, šta je?

— Moglo je biti lepo da smo ostali na Zemlji. Mi smo od iste vrste i mogli bi se lepo složiti.

Naglo sam podigao pogled. Lice joj je bilo osvetljeno plamenom vatre i bilo je na njemu neke čudesne mekoće i nežnosti.

— Zaboravi — rekao sam ljutito, — moje pravilo je da nikada ne mešam ljubav i posao.

Očekivao sam da će biti besna, ali nije bila. Nije ni trepnula.

— Dobro znaš da što nije ono što sam mislila — rekla je. — Ti dobro znaš šta hoću da kažem. Ovaj put je sve pokvario. Previše smo znali jedno o drugom. Previše stvari vidimo u sebi koje možemo mrzeti. Žao mi je, Majk.

— I meni — rekao sam.

Ujutro više nije bila tu.

XXII

Besneo sam na Huka.

— Ti si bio budan i video si je da odlazi! Mogao si me probuditi!

— Zašto? Kakva je korist od toga? Ne bi je mogao sprečiti.

— Ugurao bih malo razuma u tu njenu zatucanu glavu.

— Ne bi je zaustavio. — Huk je bio uporan. — Ona prati svoju sudbinu i nečija sudbina je samo njegova sudbina i, molim, bez uplitanja. Džordž je imao svoju sudbinu, Tak svoju sudbinu, Sara svoju, moja sudbina je moja.

— Do đavola i sudbina! — dreknuo sam. — Pogledaj šta im se desilo. Džordž i Tak su isparili, a sada ja moram da vadim Saru iz...

— Nema vađenja — huknuo je ljutito, — to ne smeš da radiš! Ne razumeš, to se tebe ne tiče.

— Ali ona se iskrala iz logora i otišla.

— Nije se iskrala — rekao je Huk, — rekla mi je kuda ide. Pojahala je Pejnta, ali se zaklela da će ga poslati nazad. Ostavila je pušku i ono što vi nazivate municijom Kaže da će ti to zatrebati. Rekla je da ne bi mogla da podnese oproštaj sa tobom. Plakala je kada je odlazila.

— Pobegla je od nas — rekao sam.

— Tako je učinio i Džordž, kao i Tak.

— Tak i Džordž se ne računaju — rekao sam.

— Prijatelju, — rekao je Huk, — prijatelju, plačem zbog tebe.

— Prekini sa tom prokletom sentimentalnošću! — lanuo sam na njega. — Počeću da cmizdrim skupa sa tobom.

— Tako je loše?

— Da, loše je — rekao sam.

— Nadao sam se da će Ja čekati — rekao je Huk.

— Čekati šta? — upitao sam. — Saru? Ne, bogami, ja ću da krenem nazad i...

— Ne Saru, već Ja. Nadao sam se da će čekati, ali Ja više ne može da čeka.

— Huk, prekini da trabunjaš? Šta se dešava?

— Ja te sada napuštam — rekao je Huk, — ne mogu više ostati. Sada sam u drugom ja i to predugo. Moram preći i treće ja.

— Slušaj — rekao sam, — blebećeš o sebi u množini još otkako smo se sreli.

— Tri faze — rekao je Huk, — počinje se sa prvom, zatim ide druga pa treća.

— Trenutak samo. Hoćeš reći nešto kao leptir? Prvo gusenica, pa larva, pa...

— Ne znam o tom leptiru.

— Ali u tvom životu, ti si tri stvari?

— Drugo ja bi možda malo više trajalo da nisam kliznuo u treće ja kako bih ispravno video ovog Viteza — rekao je tužno.

— Huk, — rekao sam, — žao mi je.

— Ne treba žaliti — rekao je Huk, — jer treće ja je uživanje. Sreća me preplavljuje kada pomislim na to.

— Pa, do đavola, — rekao sam, — ako je to tako, onda samo napred, meni neće smetati.

— Treće ja je daleko — rekao je Huk. — To nije ovde, već na drugom mestu. Kako da objasnim, ne znam. Žao mi je zbog tebe Majk, žao mi je zbog mene. Žao mi je što se rastajemo. Ti si mi dao život. Ja sam ti dao život. Mi imamo veliku bliskost. Težak put zajedno smo prešli, Govorili smo više nego rečima. Podelio bih ovaj treći život sa, tobom, ali to je nemoguće.

Zakoračio sam ka njemu i pao na kolena. Pružio sam ruke ka njemu i on je posegnuo za njima svojim pipcima i obuhvatio ih i čvrsto stegao i u tom trenutku, kada su se ruke i pipci uhvatili i držali, ja sam bio jedno sa ovim mojim prijateljem. Za trenutak sam potonuo u tamu i slavu njegovog postojanja i uhvatio sam odsjaj, mnogo odsjaja, onoga što je znao, čega se sećao, čemu se nadao, o čemu je sanjao, ono što je bio, njegovu svrhu (mada za svrhu nisam siguran) nerealnu, šokantnu, skoro neshvatljivu strukturu njegovog društva i slabe, zamagljene, duginim bojama oivičene konstrukcije njihovih običaja. Sve je to zapljusnulo i preplavilo moju svest u oluji informacija, osećaja, ljutnje, sreće i čuđenja.

To je trajalo samo trenutak, a zatim je nestalo, kao i stisak, kao i sam Huk. Klečao sam, ruke su mi bile ispružene, a ispred njih nije bilo ničeg. Mozak mi je brideo od hladnoće i mogao sam osetiti sitne graške znoja kako mi kreću sa čela i bio sam bliže ništavilu nego ikada u svom životu i nego što ću ikada moći da budem, a da ostanem ljudsko biće. Znao sam da postojim i to sa možda oštrijim i finijim osećanjem bitisanja nego ikada pre, ali ne verujem da sam znao i gde se nalazim, jer u onom kontaktu sa mojim prijateljem sam bio u previše mesta odjednom i nisam bio u stanju da izvučem nijedno i nisam razmišljao — jednostavno sam tako visio, neutralne, a opet toliko natrane svesti novim iskustvima da mi je mozak bio prosto zagušen.

Koliko je to tako trajalo, ne znam. Verovatno sam trenutak, iako je izgledalo mnogo duže — i tada, iznenada, kao kada usledi oštar udarac nakon dugog pada ka tlu, došao sam sebi. Kraj mene je

stajao ukočeni robot glupog izraza lica, oko mene plavičasti svet, a ja sam zurio u pepeo logorske vatre.

Ustao sam, zateturao i pokušao da se setim bilo čega od onoga što mi je samo trenutak pre toga ispunjavalo glavu, ali sve je to nestalo ispod sadašnjosti i moje ljudskosti, kao što voda iznenada prekrije oblutke u suvom koritu drevne reke. Sve je još uvek bilo tu ili barem deo toga, jer osećao sam to ispod rečnog toka svog postojanja. Dok sam tako stajao, pitao sam se da li je ovo zakopavanje iskustva delo mog prijatelja u nameri da zaštiti moju svest ili se ona sama pobrinula da sačuva zdrav razum, stupivši u refleksnu, zaštitnu akciju. I pitao sam se šta je to što sada moja podsvest zna a da ja ne bih smeo i šta bi bilo tako opasno da ja ne bih smeo toga da se setim.

Zateturao sam se ka zgarištu i skupio se dole. Uzeo sam drvo i prošarao po pepelu. Ispod njega u srcu ognjišta sam pronašao još uvek sjajan žar vatre. Pažljivo sam dodao sitnog drveta i ubrzo se bleđa traka dima kovrdžala iznad malih plamenova.

Čučao sam tako u tišini posmatrajući i hraneći plamen, pažljivo vraćajući sinoćnu vatru u život. Vatru mogu vratiti, pomislio sam, ali ništa više. Od prošle noći nije ostalo ništa osim mene i ovog robota. Evo na šta se sve svelo, pomislio sam. Od četvoro ljudi i jednog vanzemaljca ostao je samo jedan čovek. Bio sam na ivici samosažaljenja, ali sam se grubo istrгнуo iz toga. Do đavola, i ranije sam bio u nevolji. I ranije sam bio sam, u stvari, obično sam bio sam. Dakle, ovo nije nikakva nova situacija. Džordž i Tak su otišli i za njima nisu prosute suze. Huk je otišao i za njim bi moglo biti suza — ne, ne za njim, zamnom radije, jer on se promenio na neki nepoznat način i prebacio se u bolju formu života, da postoji na višem nivou postojanja. Jedina koja je bila važna, koja je zaista bila važna, bila je Sara, a ona je kao i Huk otišla tamo kuda je želela.

Sa osećanjem šoka, shvatio sam da su i Džordž i Tak isto tako otišli tamo kuda su želeli. Svi su imali kuda da odu, svi osim mene.

Ali šta sa Sarom, upitao sam se? Mogao sam otići u onu dolinu i izneti je napolje uz vrištanje i udarce. Ili sam mogao da se motam u blizini čekajući da dođe sebi i sama izađe (što je, znao sam, malo verovatno) ili da kažem svemu do đavola i krenem po tragu ka gradu.

Ovo poslednje sam mogao učiniti, svađao sam se sam sa sobom, bez ikakvog osećanja krivice. Sasvim sigurno nije postojala nikakva odgovornost na mojim leđima. Ispunio sam svoj deo pogodbe. I ispalo je to, kada bolje razmislim, mnogo bolje nego što sam očekivao. Uostalom, to je ipak bio lov na legendu. Zaista je postojao Lorens Arlen Vitez i zaista je postojalo mesto za kojim je tragao. Svi su bili u pravu i samo ja nisam i možda je to razlog što sada sedim ovde sam, bez ikakvog cilja pred sobom.

Začuo se metalni zvuk i kada sam podigao pogled, ugledao sam Roska kako prilazi i spušta se kraj mene kao da je hteo, pošto, nema nikog drugog, da mi pravi društvo.

Kada se udobno smestio, posegnuo je rukom ispred sebe i ravnim dlanom je poravnao prašinu na tlu kraj vatre, pola prašine, pola pepeo. Bilo je tu nekoliko vlati neke trave, ukovrdžane od toplote prošle noći, te je pažljivo iščupao palcem i kažiprstom, a zatim ponovo poravnao mesto.

Posmatrao sam, fasciniran. Nisam imao pojma šta to namerava, ali nije bilo svrhe pitati. Samo bi počeo da me zasipa kojekakvim smećem.

Pažljivo je ispružio kažiprst i u prašini je napravio neku uvrnutu liniju koju je propratio nekim znacima koji sasvim sigurno nisu imali nikakvog smisla. Posmatrao sam i izgledalo je kao da piše neku matematičku ili hemijsku formulu, nije da sam mogao razabrati o čemu se radi, ali neke od simbola koje je pisao, viđao sam i ranije u naučnim magazinima i knjigama.

Nisam više mogao da izdržim i lanuo sam na njega:

— Šta je, do đavola, to?

— To — rekao je, — sto, neto, veto, eto, leto, — i onda je iznenada govorio, ne u rimama, ali što se mene tiče i dalje bez ikakvog smisla:

— Valentna veza talasne funkcije jednaka je proizvodu antisimetrične spacijalne talasne funkcije i simetrične talasne funkcije i zakrivljene funkcije kako simetrične tako i antisimetrične talasne funkcije...

— Čekaj samo malo, prokletstvo! — dreknuo sam. — Šta se dešava? Maločas si trabunjao bez veze, a sada govoriš kao kakav profesor...

— Profesor — rekao je Rosko svečano, — resor. — I opet je počeo.

Ali nastavio je da piše po prašini. Pisao je postojano, bez ikakvog kolebanja, kao da tačno zna šta radi i šta to znači. Ispunio je poravnani prostor potpuno simbolima, a zatim je sve ponovo izbrisao, poravnao i nastavio da piše.

Zadržao sam dah i želeo sam da mogu pročitati sve te formule. Iako su izgledale bez smisla, bio sam iznenada uveren da su jako važne.

— Pejnt — rekao je i ja sam očekivao bujicu reči koje se rimuju, ali one nisu došle. Iznenada se sledio sa nepomičnim prstom u prašini. — Pejnt. — rekao je ponovo.

Skočio sam na noge, a Rosko se uspravio kraj mene. Pejnt je dolazio niz trag, graciozno kasajući. Bio je sam; Sara nije bila sa njim.

Klizeći, zaustavio se ispred nas.

— Šefe, — rekao je, — natrag dolazim, očekujući naređenja. Ona mi je rekla da žurim. Rekla je tebi zbogom, rekla je da te Nebo čuva, što je iznad moći shvatanja mog slabašnog razuma. Rekla je da se nada da ćete sigurno stići na Zemlju. Ovo ponizno biće vas pita gospodine, šta je to Zemlja?

— Zemlja je rodna planeta naše rase — rekao sam mu.

— Molim vas, prečasni gospodine, povedite me na Zemlju.

Odmahnuo sam glavom.

— Zašto bi ti hteo da ideš na Zemlju?

— Vi, gospodine, — rekao je, — vi ste jedno saosećajno biće. Vi niste pobjegli. Došli ste na mesto strave i niste pobjegli. Iz smešne nevolje ste me izvukli viteški. Ja nikada svojom voljom neću otići od vas.

— Hvala, Pejnt, — rekao sam.

— Dakle, uzvišeni, marširaću sa vama sve do Zemlje?

— Ne, nećeš. — Rekao sam mu.

— Ali rekli ste, prečasni gospodine...

— Želim da učiniš nešto drugo.

— Rado ću pokušati da vratim bar deo usluge koju ste mi učinili, ali drago ljudsko biće, ja sam tako žarko želeo na Zemlju.

— Otići ćeš natrag i čekati Saru — rekao sam.

— Ali ona je rekla zbogom odlučno. Rekla je to bez kolebanja.

— Čekaću na nju — rekao sam, — ne želim da kada izađe ne može da se vrati.

— Mislite da će ona izaći?

— Ne znam — rekao sam.

— Ali čekati ja ću ipak?

— Upravo tako — rekao sam.

— Ali ja ću čekati — cvileo je. — Vi ćete otići na Zemlju i ja ću i dalje čekati. Možda ću čekati zauvek. Ako je želite, vi najljubavnije biće, zašto ne otići tamo i reći joj to?

— Ne mogu to učiniti — rekao sam — lako je prokleta budala, ona mora dobiti svoju šansu. Kao Džordž. Kao Tak.

I bio sam iznenađen kada sam čuo sebe šta govorim.

Odluka, rekao sam sam sebi. Mora se doneti odluka. I tada sam je doneo, bez razmišljanja i kolebanja, bez učešća razuma, više po instinktu. Kao da je ja sam nisam doneo, već neko ko je stajao kraj mene na krilima vremena. Kao da je Huk doneto tu odluku za mene.

I dok sam o tome razmišljao, setio sam se kako mi je govorio da ne smem da se mešam, skoro me je molio to kada sam hteo da odem natrag u dolinu da je izvučem napolje. Potresen, zapitao sam se koliko je od sebe ostavio Huk u meni kada je kliznuo u svoje treće ja. I pokušao sam da se setim kako je to sve izgledalo, ruke i pipci, ali sve je to bilo pokopano, van domašaja, negde u mojoj svesti, i nisam bio u stanju da za time posegnem.

— Onda se vraćam — objavio je Pejnt. — prepun tuge, ali poslušan. Možda to nije Zemlja, ali bolje od jaruge.

Okrenuo se da ide, ali sam ga pozvao. Uzeo sam pušku i opasač sa municijom i privezao sve za sedlo.

— Oružje je ona ostavila vama — rekao je Pejnt. — Ona za njim nema potrebe.

— Ako izađe napolje, trebaće joj, — rekao sam.

— Ona neće izaći — rekao je Pejnt. — Vi znate da je tako. Imala je zvezde u očima kada je ušla između litica.

Nisam odgovorio. Stajao sam i gledao ga dok se okretao i krenuo niz trag, idući sasvim polako tako da ne bude predaleko ako ga pozovem natrag.

Nisam ga pozvao.

XXIII

Te noći, kraj logorske vatre, otvorio sam drvenu kutiju koju sam uzeo sa stola u Vitezovoj kolibi.

Dobro smo putovali toga dana, iako sam se sa svakim novim korakom borio protiv osećanja da me nešto zove natrag, kao da postoji neka sila koja pokušava da me vrati. Pokušavao sam usput da zaključim ko je to bio (ne šta je to bilo, već ko je to bio) i pokušavao da me vrati. Sara, možda, jer još uvek me je pratio osećaj da sam mogao i nešto više da učinim osim da pokušam da je izvučem na silu odande. Imao sam osećaj krivice što je ostavljam, iako ni ja ni ona nismo imali osećaj da ostavljamo Džordža ili Taka. I osećaj da sam ja izneverio, što u nekim stvarima i jesam, ali ne u ovom konkretnom slučaju. Mislim da me je od svega više mučila činjenica da ona izgleda nije verbvala ni meni ni Huku o onome što smo joj rekli da se nalazi u dolini. I dalje sam imao ideju da ju je trebalo ubediti, toliko ubediti da joj ne padne na pamet da se vraća tamo. Samo vraćanje nazad sam razumeo, jer niko ko je kročio u Raj ne želi da ponovo ne dođe tamo i ostane. Ono što nisam razumeo je to kako je mogla voljno i namerno da ne razume i da se zakači za izmišljenu iluziju uprkos činjenicama.

Ili me je to Huk možda vukao za rukav? Da li mi je u poslednjim trenucima našeg kontakta usadio nešto u podsvest i to mi je sada stalno dosadivalo? Pokušao sam još jednom da iz svoje svesti iskopam informaciju, bilo kakvu informaciju iz tog našeg poslednjeg suočenja, ali još jednom nisam uspeo.

Ili je to možda bio Pejnt? Prljavu igru sam odigrao sa njim kada sam ga poslao da izvrši zadatak koji ja nisam hteo ili nisam bio voljan da izvršim. Možda bi trebalo, pomislio sam, da se vratim i razrešim ga dužnosti koju sam mu dao. Iako sam pokušavao o tome da ne razmišljam, nisam mogao isterati iz glave sliku Pejnta kroz hiljadu godina (ili kroz milion godina, ako tada još bude postojao) kako drži svečanu stražu ispred portala, čekajući na događaj koji neće uslediti, i dalje veran rečima koje je davno odneo vetar, a usta koja su ih izgovorila odavno budu prah.

Sav mizeran od ovakvih misli, vukao sam se niz trag.

Nekom posmatraču, mi bismo izgledali kao vrlo čudan par, ja sa mojim smešnim mačem i štitom i Rosko sa teretom na leđima, kako

klopara ispred mene, mrmljajući nešto za sebe.

Prevalili smo dobar deo puta toga dana pre nego što smo zanoćili. Tražeći po prtljagu hranu, pronašao sam drvenu kutiju koju sam ukrao Vitezu. Ostavio sam je u stranu da bih je pogledao nakon večere. Rosko je prikupio drva, a ja sam potpalio vatru i spremio sebi večeru, dok je taj glupi robot seo sa druge strane vatre i počeo da govori, ali ovaj put to nisu bile ni rimovane reči niti formule.

— Jedno oko ti imade — rekao mi je prenemažući se, — da u nebo zahvalno gledaš. Sunce sa jednim okom videše vasceli svet.

Gledao sam ga zapanjeno i pitao sam se sa potajnom nadom, da li je možda došao sebi i da li najzad govori nešto razumno. Ili je bilo to ili je totalno šenuo.

— Rosko, — rekao sam što sam tiše mogao, jer nisam hteo da ga iznenada zbunim ako je najzad bio priseban, — nisam te slušao. Razmišljao sam o nečemu. Pitam se...

— Pitomi mogu biti — rekao mi je, — bez ikakve mane. Izgubljene duše, napaćene tugom, ponudimo ćutanje, kad čujemo im plač. Al' kad težinu bola osetimo, sami sebi žaliti se trebamo.

— Poezija! — viknuo sam. — Za ime sveta, poezija! Kao da ovo do sada nije bilo dovoljno...

Uspravio se i podigao na noge i počeo da igra, trapavo i da peva:

— Vatra gori, svinja je ispala iz rupe. Sat udara dvanaest po zvonu; moja draga me ljubi u obraz. Vrela je jer je meso hladno; meso je hladno jer nisi došao kući; nisi došao jer nemaš stomak; nemaš stomak jer nisi moj...

Zastao je i začuđeno me pogledao.

— Moj — rekao je, — broj, kroj, soj.

Na kraju se barem vratio u normalu.

Ponovo se skupio kraj vatre, ne govoreći mi više ništa već mrmljajući nešto za sebe.

Mrak se produbljavao i galaksija se rascvetala na nebu, prvo briljantni sjaj središnjog jezgra koje je visilo tik iznad istočnog horizonta, a zatim, kako je noć napredovala, postala je vidljiva i krhka konstrukcija spiralnih grana, prvo kao srebrnasta izmaglica koja je postajala sve sjajnija što je noć bila starija. Dim logorske vatre je išao pravo ka nebu nekoliko metra i zatim bi se nagnuo u stranu i odlazio nošen lakim noćnim vetrom. U daljini su se čuli meki

zvuci, a u blizini su sitne životne forme šuš kale i protrčavale po samom rubu svetlosnog kruga koji je bacala vatra.

Šekspir? Da li je to Rosko recitovao Šekspira? Reči su me na njega podsećale, ali nisam mogao biti siguran. Prošlo je mnogo godina otkako sam uopšte i pomislio na Šekspira. A ako i jeste, kako je Rosko znao za njega? Da li je u dugim letovima kroz galaksiju i tokom napornog marša po ovom tragu, Vitez čitao naglas kraj logorske vatre? Da li je u rancu ili džepu nosio knjigu poezije ovog drevnog pisca?

Završio sam sa večerom, oprao sudove u potoku kraj kojeg smo se ulogorili i ostavio ih za ujutro. Rosko je i dalje čučao kraj vatre i pisao kažiprstom po prašini.

Uzeo sam Vitezovu drvenu kutiju i otvorio je. Kutija je bila skoro do vrha ispunjena debelim štosom papira. Podigao sam prvi list i okrenuo ga tako da mogu čitati na svetlosti vatre:

Plavo i visoko. Čisto. Nepodnošljivo plavo.

Šum vode. Zvezde ispred. Zemlja neplodna.

Smeh visoko iznad i plav. Plavi smeh. Krećemo se neoprezno. Lako misliti...

Rukopis je bio loš, slova sitna i teško prepoznatljiva. Polako sam razabirao reči:

...i tanko. Nema kraja ni početka, nema kraja da dođe. Večitost i više. Plava večnost. Lovci na ništavilo. Ništavilo u praznini. Praznina je gola. Govor je ništavilo. Dela su praznina. Šta naći osim prazno? Ništa, stiže odgovor. Visoko i plavo i prazno.

Bilo je to trabunjanje i to gore od onog Roskovog. Pogledao sam dalje niz rukopis i bilo je isto. Podigao sam prstima stranice i izvukao još jednu. Strana 52, pisalo je u gornjem desnom uglu. I tekst:

...daleko je udaljeno. Udaljenosti su duboke. Ni kratke ni dugačke, već duboke. Neke su bez dna. I ne mogu se izmeriti. Nema čime. Purpurne udaljenosti su najdublje od svih. Niko ne može da prevale purpurnu udaljenost. Purpur vodi nikuda. Tamo je ništa što vodi ka...

Vratio sam stranice u kutiju, zatvorio je i čvrsto pritisnuo poklopac da slučajno ne izađu. Ludak, pomislio sam, koji živi u grčkoj dolini svoj ludi život u začaranosti. A to je mesto na kom je sada i Sara. Ne znajući. Ne mareći ako je i znala.

Suzdržavao sam se da ne ustanem i počnem da vrištim. Istom snagom kojom sam držao poklopac kutije, držao sam i sebe da ne ustanem i potrčim nazad putem kojim smo došli.

Zato što, rekao sam sebi, nemam prava da to učinim. Jednom u životu, moram da mislim i na nekog osim sebe. Ona je odabrala da ode nazad u dolinu. Bilo je nečega što ju je tamo vuklo. Sreća, pomislio sam i pitao se kako se ona računa?

Vitez je bio srećan, pišući svoje smeće, ne znajući da je smeće, ne mareći što je smeće. Umotan u čauru sreće, imajući osećaj da je postigao svoj životni cilj, bio je zarobljen i ne znajući, ne mareći što je to iluzija.

Da je samo Huk sada ovde, pomislio sam. Pa ipak, znam šta bi mi on rekao. Nema uplitanja, rekao bi, ne smeš se uplitati. Pričao je o sudbini. A šta je sudbina? Možda ona nije bila upisana u zvezdama, nego u genima čoveka i upravljala činovima i željama i kako će tražiti ono što želi najviše?

Samoća se spustila na mene i skupio sam se kraj vatre, kao da će me njena toplota i svetlost zaštititi od samoće. Od svih sa kojima sam putovao ostao je samo Rosko, a on nije mogao da mi razbije samoću. I on je bio usamljen baš kao i ja.

Svi ostali su dosegli tu polu-videnu viziju koju su sledili. Možda zato što su negde duboko u sebi znali za čime tragaju. A ja, šta sam ja tražio? Pokušao sam da se setim.

XXIV

Ujutro smo pronašli Takovu lutku, tamo gde ju je ispustio pored puta. Lako se mogla videti, nekoliko metara od puta. Teško mi je bilo razumeti kako smo je mimoišli ranije. Pokušao sam da se setim mesta pitajući se da li smo ga ovuda tražili, ali nije u okolini bilo nikakvog orijentira koji mi je ostao u sećanju. Ranije i nisam imao priliku da je bolje osmotrim. Jedini put sam je izbliza video one noći kada smo bili nasukani u onoj zgradi od crvene stene, izvan grada. Sada sam imao priliku da je pogledam da u potpunosti apsorbujem taj izraz tuge na izrezbarenom licu. Onaj koji je ovo napravio, pomislio sam, ili je primitivac, koji je slučajno postigao tako upečatljiv efekat, ili vrhunski umetnik koji je sa nekoliko jednostavnih poteza u

taj komad drveta urezao sav jad i beznađe inteligentnog bića koje se suočava sa univerzumom i gubi se u njemu.

Lice nije bilo u potpunosti humanoidno, ali dovoljno ljudsko da mu se ljudskost može pripisati, ljudsko lice izobličeno zbog neke velike istine, sigurno ne istine za kojom je tragalo, neć neke koja mu je bačena u lice.

Pokušao sam da je odbacim, ali nisam mogao. Pustila je korenje u meni i nije puštala. Stajao sam tako i stezao je u šaci, pokušavajući da je bacim, ali prsti nisu popuštali stisak, niti se ruka pomerila.

Tako je bilo i sa Takom, pomislio sam, jedino što je Tak u njoj pronašao neko značenje i privlačnost koju ja nisam. On je bio voljni zarobljenik. Možda mu je govorila stvari koje je on nosio u sebi. Zato, možda, što je u toj lutki video način kako da postigne ono što želi. Madona, rekla je Sara jednom. To je moglo biti tako, ali ja u tome nisam video madonu.

I tako sam nastavio, držeći tu prokletu stvar, besan na sebe, ne toliko što nisam mogao da je se otresem već više zato što sam unekoliko postao Takov krvni brat. Smetala mi je pomisao da u bilo čemu imam sličnosti sa Takom, jer ako sam nekoga u životu prezirao, onda je to bio on.

Kretali smo se preko plavog platoa i iza nas su planine izgubile detalje i rastvorile se u purpurni oblak. Pitao sam se da Vetezova fasciniranost plavim, kao što sam video iz prvih paragrafa njegovog teksta, ne potiče možda od plavetnila ovih prostranstava koja je prešao da bi stigao do planina i doline, ostavljajući Roskoa pred ulazom da bi ovaj odlutao nazad do grada i tamo, u svojoj gluposti, postao zarobljenik gnoma.

Nakon nekoliko dana, više iz dosade nego iz radoznalosti, ponovo sam otvorio kutiju i uzeo rukopis. Počeo sam od samog početka, vrlo pažljivo, ne naravno sve odjednom, jer bio je to grozan rukopis i mnogo stranica. Proučavao sam to kao kakav drevni sveštenik koji u manastiru proučava stari pergament, i tražio sam, čini mi se, ne toliko informacije, koliko, da saznam kakva svest je u stanju da piše ovakvo smeće i pokušavao sam da kroz sva ta lutanja svesti dokučim istinu koja je mogla još uvek da postoji u podsvesti čoveka.

Ali ničega nije bilo, barem ničega što sam ja mogao pronaći. Bilo je to totalno neinteligentno i sasvim nerazumno osim možda za onoga

iz koga su sve te reči otrgnute, bez obzira šta znače.

Tek desete noći, kada smo već bili na dva dana marša do pustinje, naišao sam na deo teksta koji je izgledao kao da ima smisla:

...I ovi tragaju za plavim i purpurnim znanjem. Traže ga iz celog univerzuma. Hvataju u klopku sve koji su misleći. Ne samo plavo i purpurno, već ceo spektar znanja. Hvataju ih na dalekim planetarna, na rubu univerzuma i u dubini vremena. U plavetnilu vremena. Drvećem hvataju i uhvaćeno se čuva do vremena zlatne žetve. Veliki zasadi moćnog drveća koje se uzdiže kilometrima uz nebo. Upijajući misli i znanje. Kao što druge planete upijaju zlato sunca. A ovo znanje je njihovo voće. Voće je mnogo stvari. Okruglo i dugo, tvrdo i meko. Plavo je i zlatno i purpurno. Ponekad crveno. Zrije i pada. Sakuplja se. Jer sakupljanje je žetva, a zrenje je rast. I plavo i zlatno...

I onda je ponovo odlazio u besmisleno trabunjanje u kome su boja i oblik i veličina, kao i u ostatku rukopisa, igrali glavnu ulogu.

Pročitao sam ovaj odlomak ponovo i vratio se kroz rukopis ne bih li našao nešto što bi mi ukazalo na to ko su »ovi«, ali ništa nisam pronašao.

Ostavio sam rukopis i do kasno sedeo kraj vatre, grozničavo razmišljajući. Da li je taj paragraf bio slepo lutanje napola lude svesti kao što je bio i ostatak rukopisa? Ili je to napisao u jednom trenutku lucidnosti. Da li je u tom trenu napisao neke činjenice za koje je smatrao da su važne? Ili Vitez uopšte nije bio toliko lud koliko sam ja to mislio i možda je sve ovo napisano smeće u stvari bilo samo kamuflaža za poruku koju je hteo uputiti bilo kome ko je se dokopa? Ali ovo je bilo vrlo neverovatno jer da je bio pri čistoj svesti, odavno bi već klisnuo iz te doline i pokušao da pronađe neki način da ode sa ovog planeta.

Ukoliko su te reči zaista skrivena poruka, kako je on mogao znati? Postoji li negde u gradu zapis koji otkriva tajnu? Ili je možda razgovarao sa nekim ili nečim što je došlo u kontakt sa njim, a posedovalo je znanje o tome zašto je ova planeta morala da bude veštački vrt? Da li je možda Rosko bio taj koji je shvatio istinu? Bilo je načina da Rosko sazna takve informacije jer on je bio, na kraju krajeva, telepatski robot. Iako sada nije ličio na tako nešto. Ponovo

se skupio kraj mene, izravnao prašinu i počeo da piše simbole, mrmrljajući nešto za sebe.

Skoro sam ga zapitao, ali sam na kraju odustao. Nije bilo ničega, u to sam bio uveren, što bi iko mogao da sazna od ovog izmučenog robota.

Sledećeg jutra smo nastavili put i stigli drugog dana do skrovišta sa hranom i vodom koje smo napravili. Izvukli smo vodu i napunili jedan kontejner i pokupili nešto hrane. Sa vodom i zalihama hrane na Roskovim leđima, suočili smo se sa pustinjom.

Dobro smo napredovali. Prešli smo preko poljane gde sam se sukobio sa kentaurom, a zatim smo došli i do jaruge u kojoj smo pronašli Starog Pejnta i prošli kraj nje. Provodili smo noći na starim logorskim vatrama i usput smo prepoznavali teren kojim smo prolazili. Mogli smo i čuti, a u daljini i videti razna pustinjska stvorenja, ali nama se ništa nije postavljalo na put i mirno smo nastavljali.

Sada su nam se pridružili drugi, sablasne senke saputnika; Sara na Starom Pejntu, Tak u svojoj širokoj, dugačkoj, smeđoj odori sa rukom Džordža Smita koji je posrtao i teturao u svojoj mucu, Huk je bio daleko ispred, uvek daleko ispred, izviđajući naš put. Uhvatio sam sebe kako ga dozivam, budalasto od mene, jer bio je predaleko da bi me čuo. Čini me se da je bilo trenutaka kada sam zaista verovao da su sa nama iako sam uglavnom bio svestan da ih nema. Pa čak i kada sam znao da ih nema bilo je prijatno zamišljati da su tu. Bila je tu i jedna stvar koja me je zbunjivala. Tak je nosio lutku čvrsto privijenu uz grudi, dok sam ja nosio istu tu lutku u džepu od jakne.

Lutka više nije bila prilepljena za moju ruku. Mogao sam da je ostavim, ali sam nastavio da je nosim. Ne znam zašto sam to činio. Jednostavno, jesam. Noćima sam sedeo i gledao je, napola fasciniran a napola sa odvratnošću, ali iz noći u noć, odvratnosti je nestalo i ostala je samo fascinacija. Ili sam sedeo i gledao lutku, nadajući se da ću jednom moći da svojom svešću obuhvatim sve ono što sam na njoj video, ili sam čitao rukopis koji se nastavljao u svom sumanutom ritmu sve do pred kraj teksta kada se ovo pojavilo:

...Drveće je visokost. Drveće seže visoko. Nikada zadovoljno. Nikada ispunjeno. Šta sam napisao o drveću i znanju uhvaćenom u klopku, je istina. Vrhovi su kao para, plava para...

Šta sam napisao o drveću i znanju uhvaćenom u klopku, je istina...

Da li je ta rečenica ubačena između bezveznog brbljanja da bi ojačala i potvrdila ono što je bilo napisano pre mnogo stranica? Još jedan blesak lucidnosti u moru ludila? Bio sam sklon da u to poverujem, ali nije bilo moguće da budem siguran.

Iduće noći sam završio sa čitanjem rukopisa. Nije ničeg više bilo.

I trećeg dana od tada, ugledali smo grad, u daljini, kao snegom pokrivenu planinu što štrči u nebo.

XXV

Drvo je i dalje ležalo onako kako sam ga posekao laserskim zrakom, visoki panj je štrcao u nebo. Krošnja se prosula nadaleko po okolini, postala je smeđe boje i otkrivala je polako drveni skelet.

Iza toga se uzdizala građevina od crvene cigle u koju nas je drvo sateralo svojim bombardovanjem. Gledajući u to zdanje, ponovo sam u mašti i sećanju čuo zvuk miliona nevidljivih krila koja lete ispod krova na svom putu iza ničega u ništa.

Neprijatan, gorak miris se širio od drveta i kada smo prišli bliže, mogao sam videti da se onaj travnjaku nalik, okrugli prostor oko drveta ulegao i sada je tu bila jama. Miris se dizao iz jame i sa mesta na kom sam stajao mogao sam videti sitne skelete, čudnog oblika ali ipak skelete, koji su plutali u uljastoj tečnosti koja je do pola ispunjavala jamu.

Ne samo jedan život, rekao sam sebi, ne same život drveta, već život cele jedne zajednice — mala, vrištava stvorenja koja su nakon obaranja drveta izašla pred nas da nam objave svoj jad i prezir, a sada evo i još jedna zajednica koja je živela ispod drveta u rezervoaru ispunjenom tečnošću. Život koji je bio povezan sa životom drveta i koji nije mogao bez njega da preživi, koji je mogao živeti samo da bi i drvo živelo. Pogledao sam okolo u potrazi za nekim tragom onih jadnih stvorenja koja su izmileda iz krošnje, ali ništa nisam mogao da pronađem. Da li su se u svojoj smrti, pitao sam se, isušili skoro do ništavila i bili razneti vetrom.

Ja sam bio taj, pomislio sam. Moja je ruka pustila smrt. Nameravao sam da ubijem samo drvo, a ubio sam mnogo više. Pitao sam se šta mi je da tako razmišljam. Pa sami su krivi, zar ne? Drvo nas je

napalo i ja sam imao svaki moralni razlog i pravo da uzvratim. To je u osnovi bila moja veroispovest izgrađena kroz život. Ništa nije moglo grubo nasrnuti na mene, a da ja još grublje ne uzvratim. I to je funkcionisalo, rekao sam sam sebi mrko. Za vreme našeg dugog puta do doline i sada natrag, nijedno drvo nas nije napalo. Poruka je nekako prenetá: ostavite ovog tipa na miru, pravi je otrov ako nešto pokušate. Nisu znali da ja više nemam lasersku pušku i očigledno nisu imali ni nameru da proveravaju.

Osetio sam da me Rosko udara po ramenu i okrenuo sam se da vidim šta hoće. Pokazao je nazad, u pravcu iz kog smo došli.

I tada sam ih ugledao, čitavo krdo. Nije moglo biti greške. To su bile iste onakve monstruoze zveri, ali u mesu i krvi, kakvima su pripadali i oni skeleti u jaruzi iz koje smo izvukli Starog Pejnta. Bile su to ogromne životinje koje su trčale na jakim zadnjim nogama, dok su im debeli repovi bili podignuti kako bi pravili ravnotežu sa ogromnim telom i masivnim glavama. Podignute prednje noge su bile naoružane oštrim i sjajnim kandžama. Glave su se kezile ka nama i čak sa te udaljenosti moglo se videti zlo upisano na tim licima. Moguće je da su nas pratili već duže vreme, ali sada su se prvi put pokazali.

Bili su veliki i ružni i primicali su se brzo. Video sam šta mogu da urade i nisam imao nameru da ih pustim da to i pokažu na meni. Zapalio sam odatle, brzinom lastinog repa u pravcu grada. Štit me je pritiskao i odbacio sam ga. Mač u koricama me je tukao po bedru i pokušao sam i njega da se otresem i dok sam to pokušavao, pojas mi se zapleo u noge i u sledećem trenutku sam se kotrljao. Trenutak pre nego što sam nakon kotrljanja pao pravo na lice, nešto me je podiglo za pojas sa mačem i držalo tik iznad tla koje je promicalo ispod mene. Visio sam tako u Roskovoju ruci, njišući se iznad tla i krajičkom oka sam video Roskove noge kako se pokreću takvom brzinom da su bile tek zamagljen oblik.

Gospode, kako je on mogao trčati.

Pokušao sam da izvijem vrat kako bih video gde se nalazimo, ali sam bio prenisko da bih išta video. Nije mi bilo udobno niti prijatno, ali nisam mario. Rosko je prelazio razdaljinu na vrlo zadovoljavajući način, mnogo brže nego što bi mogao da je morao da čeka na mene.

Konačno sam ugledao pločnik ispod nosa i Rosko me je trzajem podigao i postavio na noge. Malo mi se vrtelo u glavi i skoro sam zateturao, ali sam video da se nalazimo u uzanoj ulici sa ravnim, belim zidovima koji su se uzdizali nebu pod oblake.

Ljutito frktanje i preteće trubljenje se začulo iza mene i kada sam se okrenuo, video sam zveri koje su nas gonile, kako se bacaju na ulaz u ulicu, besno i uzaludno pokušavajući da dođu do nas. Ali mi smo bili na sigurnom. Konačno sam imao odgovor na pitanje zašto su ulice morale da budu tako uske.

XVI

Sablasni svemirski brodovi su i dalje bili u belini sletnog polja oko kojeg su se uzdizale visoke litice zidova grada. Polje je bilo čisto kao i uvek i sve je pritiskala smrtna tišina. Nije bilo ni daška vetra.

Iskrivljeno, zdepasto telo gnoma je mlitavo visilo na kraju konopca u sobi sa zalihama. Prostorija je izgledala kao i pre, sa kutijama i svežnjevima naslaganim visoko. Nije bilo ni traga od hobija. U velikoj sobi do koje je vodila ulična rampa i dalje su bili paneli i kraj njih veliki, kružni kontrolni birač. Jedan od panela je svetleo i na njemu se video svet noćnih mora, nešto što je ličilo na nov-novcat planet čija je polutečna, polukristalizovana površina polako pulsirala, načičkana kraterima sa užarenom masom, gezirima koji su izbacivali dim i vodenu paru. U daljini su vulkani bljuvali oblake dima i vatre.

Rosko je spustio zalihe odmah kod ulaza i sada je čučnuo dole grebući kažiprstom po podu, ali ovaj put ne ostavljajući nikakvih tragova i konačno, nije mrmeljao.

Ja sam se dao na razbijanje drvene klupe iz sobe sa zalihama da bih održao vatru koju sam naložio na sredini poda. I evo mene pomislio sam, modernog varvarina, kako kampujem u gradu davno nestale rase, sa još jednim varvarinom koji visi na kraju konopca u susednoj prostoriji i komadom veštačke inteligencije koji radi na nekom problemu, nikom poznatom, a ponajmanje izgleda njemu samom.

Nemoguće je da je Rosko znao šta radi. Nikada ne bi bilo potrebe da ga neko programira za kalkulacije kojima se on, izgleda, ipak bavio. Da li je bilo moguće, pitao sam se, da su udarci koji je njegov

mozak u kontejneru primio dok je služio kao polo-loptica, ne samo izbacili robota iz ravnoteže, nego još napravili od njega genija?

Sunce je prošlo zenit i donji deo ulice je pao u tamu, ali sam još uvek mogao videti, doduše uz krivljenje vrata, svetlost kojom su bili obasjani viši nivoi ogromnih zgrada. U tim višim nivoima sam mogao čuti nežan zvuk vetra. U podnožju građevina nije bilo ni daška.

Napušteni grad i zašto je napušten? Šta je poteralo njegov narod napolje i da li su bili oterani? Možda je grad njima poslužio u neku svrhu i kada su završili sa tim, jednostavno su otišli, Jer, možda je bilo još planeta gde su oni imali posla i to možda istog posla kao i ovde. Da li je ta svrha bila, možda, sadnja drveća i briga o njima dok ne dosegnu veličinu koja im obezbeđuje samostalnost? Prošla bi stoleća, možda i milenijumi pre nego što bi ovo drveće moglo da bude samostalno. Samo pripremni radovi, ispitivanje pogodnih mesta za zasad i ostala preliminarna ispitivanja bi oduzela mnogo godina. Pa i nakon izgradnje jama za skladištenje semena i uzgajanja rase glodara koji ih skupljaju, bilo bi još mnogo posla.

Ipak, bilo bi vredno i truda i vremena, ako je drveće posađeno sa onom svrhom koju je Vitez nagovestio u svom rukopisu. Svako drvo je prijemna stanica koja skuplja informacije na način koji ja ne mogu ni da zamislim (hvatanje mentalnih talasa, možda), a koje stižu iz galaksije. Milioni receptora koji vise po galaksiji, sakupljajući znanje, a zatim ga skladište do dana kada će doći oni koji su posadili drveće u periodičnim intervalima, da pokupe i izvuku prikupljeno znanje. A gde bi to znanje moglo biti pohranjeno? Sasvim sigurno ne u samom drveću, već možda u semenu, smešteno u DNK-RNK kompleksima, u kojima se, osim čisto bioloških podataka na bazi kiselina i hemijskih reakcija, mogu smestiti i mnoge druge informacije.

Znojio sam se razmišljajući o tome. U jamama u koje su glodari ubacivali seme drveća, ležalo je blago veće nego što bi iko mogao i da sanja. Ako hi neko uspeo da provali šifru i tehniku ekstrahovanja znanja iz semena imao bi znanje univerzuma u svom malom prstu. Ako bi neko preduhitrio vlasnike ovog voćnjaka u berbi, bilo bi tu mnogo toga da se ubere. Svesni te činjenice, vlasnici su se osigurali na sve načine da vest o ovoj planeti nikada ne ode sa nje. Outsajderi su mogli da dođu ovamo, čak su bili ohrabrivani na to, kada dođu u

blizinu, ali kada se nađu na planeti, izgledalo je, nije bilo načina da se vrate i odnesu vest o onome što su pronašli.

Koliko često su dolazili oni koji su zasadili voćnjak, pitao sam se. Možda svakih hiljadu godina. Najverovatnije da bi se u svakih hiljadu godina skupilo dovoljno znanja. Ili, možda, više nisu ni dolazili? Da li im se desilo nešto što ih je sprečilo da dolaze ovamo u berbu. Ili su možda ceo projekat napustili kao bezvredan? U milenijumima koji su protekli od nastanka grada i zasada je možda došlo do promene vrednosti i gledišta, pa ta rasa, sada ili senilna ili zrelija, gleda na sve kao na dečiji program izveden u entuzijazmu mladosti.

Noge su počele da mi trnu od čučućeg položaja i kako sam ispružio ruku pripremajući se da sednem, napipao sam lutku. Nisam je pokupio. Nisam želeo da je pogledam. Samo sam prevukao prstima preko izrezbarenog lica i dok sam to činio pomislio sam da oni koji su sagradili grad i zasadili drveće nisu bili prvi. Pre njih, ovde je živela druga rasa, narod čiji su pripadnici izgradili onu zgradu od crvene stene izvan grada. Jedan od njih je izrezbario ovu lutku i može biti, rekao sam sebi, da je to umetničko delo bilo inteligentnije, a sasvim sigurno emocionalnije od pravljenja ovog grada, i sadnje drveća.

Ali sada nijedna rasa nije bila ovde. Ja, pripadnik jedne druge rase, možda ne tako inteligentne ali sigurno isto tako za napredak motivisane, bio sam tu. Bio sam ovde i znao sam priču i znao sam za blago koje je bilo vrlo solidna stvar, mnogo vrednije od onoga za kojim je tragao Vitez. Bilo je to nešto što se može prodati, ja sam stvari u tom kontekstu mnogo bolje razumevao nego mitove. Vitez je verovatno znao, jer drugačije nije mogao napisati ono što je napisao, ali do vremena kada je saznao, verovatno je sasvim upao u klopku, toliko potonuo u lažnu sreću za kojom je tragao, da je pored ovoga prošao kao pored nečeg bezvrednog.

Jedna budala, propustiti ovakvu šansu, pomislio sam. Pa ipak, shvatio sam, možda je zaboravio na ovo tek kada je shvatio da nema načina da ode sa ove planete.

Ja još nisam bio u to ubeđen, rekao sam sam sebi. Mora da postoji način. Uvek postoji način, ako se čovek dovoljno potrudi. Nikakva banda glupih baštovana neće mene ovde zadržati.

Prvo nešto da pojedem, odmorim se, pa ću pregledati one svetove. Uprkos onome što je Sara rekla o njima, ipak je postojala šansa da na nekom od njih postoji inteligencija sposobna za putovanje svemirom. A to je bilo sve što mi je potrebno. Samo da položim ruke, po bilo koju cenu, na brod, bilo kakav brod.

Pitao sam se šta bi trebalo da učinim sa gnomom i odlučio sam da ga ostavim da se njiše na kraju konopca. Čak i kada bih ga skinuo, ne bih znao šta da radim sa njim, niti šta bi on želeo da uradim. Hteo je da visi i sada je tako i neću se uplitati. Ipak sam se pitao zašto je to učinio. I shvatio sam da način na koji je to učinio otkriva da je humanoid. Nikada se ništa osim humanoida nije obesilo.

Pogledao sam Roskoa. Završio je sa svojim računanjem i sada je sedeo, nogu pruženih ispred sebe, zagledan u prostor. Kao da je iznenada shvatio neku veliku istinu i sledio se na mestu kako bi je razmotrio.

XVII

Sara je bila u pravu. Nikud se nije moglo otići. Svetovi nisu nudili izlaz. Pregledao sam ih sve, terajući sebe i spavao sam samo onda kada sam se plašio da ću zbog premora prevideti neki svet koji bi poslužio svrsi. Nisam požurivao stvar. Verovatno sam proveo mnogo više vremena nego što je za to bilo zaista potrebno, trudeći se da svaki svet dobro pogledam.

Trebalo mi je nešto vremena da savladam tehniku upravljanja velikim točkom koji je služio kao birač planeta, ali kada sam ušao u štos, nisam obraćao pažnju ni na šta, osim na planete koje su promicale pred mojim budnim pogledom. Rosko mi nije dosađivao, a ja zauzvrat nisam obraćao mnogo pažnje na njega osim što sam primećivao da veći deo vremena nije bio u blizini. Imao sam utisak da on luta po gradu, ali nisam razmišljao šta bi mogla da bude svrha tog njegovog lutanja.

Naravno, nije bilo načina da saznam da li neki od svetova na sebi ima i tehnologiju za kojom sam ja tragao. Uvek se mogao videti samo mali deo svakog sveta i za mene bi bila propast da uđem u neki od njih, a da na njemu ne bude ono što tražim. Jer kada bih ušao u neki od njih, šanse za izlazak su bile gotovo jednake nuli. Bez Huka i onog stvorenja u točku, verovatno nikada sami ne bismo

uspeli da se izvučemo sa onog pešćanpg sveta. Ali činjenica je da nisam naišao ni na jedan jedini svet koji bi me potakao da uđem u njega, ni jedan svet sa bilo kakavom inteligencijom. Sve su to bili uglavnom divlji i surovi svetovi, paklena džungla ili smrznute planete ili još uvek u fazi formiranja kontinenata. Bilo je i onih na kojima je bilo guste atmosfere sa vrtlozima gasova koji su me terali da se zagrcnem pri samom pogledu na njih. Bilo ih je i nekoliko koji su očigledno bili mrtvi svetovi, velika prostranstva bez vegetacije zamagljeno osvetljena crvenilom umirućih sunaca.

Bio je tu i jedan svet kao od pepela, izgoreo i spaljen u eksploziji koja je njegovo sunce pretvorila u novu.

Zašto su svi otvori ka planetama bili tako slični, pitao sam se? Ako bi iko hteo da ih upotrebi za dolazak na te planete, postavio bi ih u blizini naselja, grada ili barem sela. Niko ne bi hteo da se spusti u džunglu, ledenu vodu ili usred pepela. Je li moguće da im je jedina svrha bila otresti se nepoželjnih posetilaca. , Ali ako je tako, jedan svet ili njih nekoliko bi bilo sasvim dovoljno. Ne bi bilo potrebe za stotinama planeta. Nije bilo vidljivog razloga za toliki broj i takvu raznovrsnost planeta. Ipak sam znao da verovatno postoji neki logičan razlog za tu drugu rasu, a koji meni ne mora biti shvatljiv jer jednostavno nije u parametrima ljudske logike.

I tako sam stigao do kraja, a da se nisam pomerio sa početka. Čak i gore, jer kada sam počeo postojala je nada, a sada je i nada nestala.

Otišao sam do vatre, ali vatra je bila ugašena. Pritisnuo sam dlan na pepeo i nije bilo ni traga toploti. Rosko nije bio tu. Nisam se mogao setiti da sam ga video proteklih dana.

Napustio me je. Možda me nije istinski napustio nego je jednostavno odlutao i nije se zamarao time da se vrati. Ovo je možda, morao sam to sebi priznati, kraj svega. Verovatno ne postoji više ništa što čovek može da učini.

Seo sam kraj mrtvog pepela i zagledao se u sumrak ulice.

Postoji možda još načina, negde u gradu bi se mogao naći ključ ili rešenje. Možda negde na planeti, ka istoku, jugu ili zapadu pre nego ka severu gde se uzdižu planine, možda čeka odgovor. Ali ja nisam imao volje za to. Nisam želeo da se mrdam. Nisam želeo da pokušavam ponovo. Bio sam spreman da odustanem.

Kreni za gnomom, rekao sam.

Ali to je bilo pogrešno, znao sam. Pričanje defetiste. Bilo je to dramtizovanje. Kada dođe vreme da se ponovo pokuša, kada se ukaže tračak nade, ja ću biti spreman da pođem.

Ali sada sam samo sedeo i žalio samog sebe. I ne samo sebe nego i ostale. A nisam u stvari ni znao zašto bih žalio Taka, Smita ili Saru, oni su dobili ono što su želeli.

Dole, u senci ulice, pomerila se senka. Tama na sivilu i žmarci straha su mi pojurili uz kičmu, ali nisam se pomerio. Ako tamo ima ičega što bi htelo da dođe po mene, pronaći će me kako sedim kraj pepela vatre. Još uvek sam imao mač i još uvek sam bio nespretan s njima, ali sam bio voljan da se borim.

Moji nervi mora da su bili sasvim istanjeni, čim sam ovako razmišljao. Nije bilo nikakvog razloga da pomislim da u gradu ima ičega što bi mene želelo. Grad je bio napušten i ništa se osim senki nije micalo.

Ali senka je, dok sam posmatrao, nastavila da se pokreće. Napustila je nivo ulice i krenula uz ulaznu rampu ka meni, krećući se u trzajima, kao starac koji se kreće nesigurnim, uzanim putem.

Video sam da je to Rosko i bilo mi je drago da se vratio. Kada je prišao bliže, podigao sam se da ga pozdravim.

Zaustavio se tik ispred ulaza i progovorio lagano, kao da se bori protiv želje da počne da slaže stihovane reči, polako i određeno, sa pauzom između svake reči:

— Poći ćeš samnom.

— Rosko — rekao sam, — hvala što si se vratio. Šta se dešava?

Stajao je u mraku, gledajući glupavo u mene, a zatim je rekao, i dalje polako, silom gurajući reči iz sebe:

— Ukoliko matematika radi... — A zatim se zaustavio. Reč matematika zadala mu je dosta teškoća. — Imao sam nevolje — rekao je, — bio sam zbunjen. Ali prebrodio sam to i sada mi je bolje. Shvatanje mi je pomoglo da se oporavim. — Govorio je sa nešto manje teškoća, ali još uvek mu nije bilo lako. Dugačak govor je bio napor za njega. Prosto sam mogao osetiti njegove napore da govori ispravno.

— Polako, Rosko, — savetovao sam ga. — Nemoj se previše truditi. Dobro ti ide. Sada samo polako.

Ali on nije hteo ništa polako. Bio je prepun onoga što je hteo da kaže. Nalazilo se to u njemu dugo vremena i sada je htelo da iskipi napolje.

— Kapetane Ros, — rekao je, — plašio sam se neko vreme. Plašio sam se da neću uspeti da rešim problem. Jer na ovoj planeti postoje dve stvari i one se bore međusobno da dođu do izražaja i nisam mogao da razlučim, naučim, dokučim...

Hitro sam mu prišao i zgrabio ga za ruku. — Za ime božije — molio sam, — polako. Imaš sve vreme ovoga sveta. Nema nikakve žurbe. Ja ću čekati dok mi sve ne kažeš. Nemoj pokušavati da govoriš tako brzo.

— Hvala, kapetane. — rekao je sa naporom i velikim ponosom. — Hvala za strpljivost.

— Prevalili smo dugačak put — rekao sam mu, — pa možemo priuštiti sebi malo vremena. Ako imaš neke odgovore, ja mogu čekati na njih. Što se mene tiče u nestašici sam sa odgovorima.

— Postoji struktura — rekao je, — bela struktura od koje je načinjen grad i pista na sletnom polju i kojom su zapečaćeni svi brodovi na njemu.

Zaustavio se i napravio toliku pauzu da sam se već uplašio da mu se nešto desilo. Ali nakon nekog vremena je nastavio.

— Obično — rekao je, — veze u materijalu se svode na spoljni oklop atoma. Da li me razumete?

— Mislim da da — rekao sam, — ali prilično nejasno.

— Kod belog materijala veze idu dublje od spoljnih orbita elektrona, duboko u jezgro. Shvatate li implikaciju?

Zastao mi je dah kada sam shvatio barem deo onoga o čemu je govorio.

— Čitav pakao — rekao sam, — ne bi mogao da slomi tu vezu.

— Upravo tako — izjavio je. — To je i ono šta sam ja mislio. A sada ćete poći samnom, kapetane, molim vas.

— Ali samo trenutak — protestovao sam, — nisi rekao sve. Rekao si da postoje dve stvari.

Uputio mi je dug pogled kao da razmišlja da li dalje da mi govori, a zatim me je upitao:

— Šta vi kapetane znate o realnosti?

Slegnuo sam ramenima. Bilo je to glupo pitanje.

— Nekada bih ti rekao — počeo sam sumnjičavo, — da mogu da prepoznam realnost. Sada više nisam siguran u to.

— Na ovoj planeti postoje slojevi realnosti. Postoje najmanje dve, a možda ih ima i mnogo više.

Sada je govorio skoro sasvim tečno iako je ponekad zamucio i prisiljavao se da poneku reč izgovori ispravno.

— Ali kako — upitao sam, — ti znaš sve ovo? O vezi u materijalu i realnostima?

— Ne znam, — rekao je. — Znam samo da znam. A sada, molim, možemo li poći?

Okrenuo se i krenuo niz rampu, a ja sam ga sledio. Šta sam mogao da izgubim? Nisam imao ništa ispred sebe, a nije imao ni on i možda su sve to što je rekao samo prazne reči, ali ja sam bio u poziciji u kojoj sam bio spreman da se uhvatim za svaku slamku.

Ideja o materijalu sa tesno povezanim atomima je davala osećaj slabosti, iako sam se preslišao i nisam shvatao kako bi to bilo moguće. A ono o višeslojnoj realnosti je bilo obično smeće. Tu nije bilo nikakvog smisla.

Stigli smo do ulice i Rosko se uputio ka astrodromu. Nije više mrmlijao za sebe i koračao je žustro pa sam morao požuriti kako bih održao korak sa njim. Rosko se promenio, nije bilo sumnje u to, ali sam u mislima imao teških trenutaka razmišljajući da li je on to najzad došao sebi ili je ovo najnovija faza njegovog ludila.

Kada smo sa ulice izbili na astrodrom, video sam da je jutro. Sunce je bilo na pola puta po istočnom nebu. Svemirska luka, sa svojom mlečno-belom površinom, okružena belinom grada bila je kristalno čisto mesto i u tom sjaju su stajali svemirski brodovi kao dnevni duhovi.

Zašli smo u ogroman prostor svemirske luke. Rosko kao da se kretao malo brže nego ranije. Zaostajući, morao sam da potrčim povremeno da bih održao korak sa njim. Hteo sam da ga pitam šta sve ovo znači, ali nisam imao daha, a i da sam imao, nisam bio siguran vredi li ga pitati jer mi možda ne bi odgovorio.

Bilo je to dugo pešačenje. Dugo je izgledalo da uopšte ne napredujemo, a onda, skoro iznenada, bili smo udaljeni od zidova grada i blizu brodova.

Bili smo prilično blizu Sarinog broda kada sam ugledao gomilu u njegovom podnožju. Bila je to ludo sklepana stvar sa nečim što je ličilo na ogledalo i nečim za šta sam pretpostavio da je baterija (ili barem izvor snage) i lavirintom žice i cevi. Nije bilo veliko, možda metar u visinu i tri u širinu i sa ove daljine je izgledalo kao umetnički naslagana gomila smeća. Izbliza nije izgledalo kao gomila smeća. Više je podsećalo na nešto što su deca skrpila od raznoraznih nađenih delova, pretvarajući se da je to neka čudesna mašina.

Zaustavio sam se i zablenuo u to čudo, nesposoban da išta izustim. Od svih mogućih budalaština koje sam u životu video, ovo je bila najgora. Sve vreme dok sam se preznojavao pregledajući sve one svetove, ovaj luckasti robot je lutao gradom i tražio sve vrste kojekakvih otpadaka i zaboravljenog smeća da bi ih ovde dovukao i ovo čudo sastavio.

Čučnuo je pored onoga za šta sam zamišljao da on zamišlja da je kontrolna ploča i posegnuo je rukom za prekidačima i dugmadima na njoj.

— Sada kapetane — rekao je, — ako je matematika ispravna.

Aktivirao je stvar i tu i tamo su cevi zadrhtale i sevnule i usledio je zvuk kao kod razbijanja stakla i pljusak staklastih delova koji su otpadali sa broda i razbijali se o tle i brod je najzad stajao oslobođen od mlečno-bele glazure koju je po njemu išpricala ona bubolika mašina.

Stajao sam, sleđen. Nisam mogao da se pomerim. Luda mašina je radila i brod je bio slobodan i spreman za poletanje, a ja nisam mogao da se pomerim. Bilo je to neshvatljivo. Nisam mogao da verujem svojim očima. Rosko nije mogao ovo da izvede. Ne onaj mrmljavi, smotani Rosko kojeg sam znao. Ovo je bio san. Ja sam to samo sanjao.

Rosko se podigao i došao do mene. Stao je ispred mene i stavio obe ruke na moja ramena i stisnuo me.

— Učinjeno je — rekao je, — i za brod i za mene. Kada sam oslobodio brod, oslobodio sam i sebe. Sada sam ponovo ja. Onaj stari.

I zaista, izgledao je tako, iako ja nisam znao kakav je on bio ranije. Nije više imao nikakvih teškoća u govoru i stajao je i kretao se prirodnije, više kao čovek, a ne kao rasklimani robot.

— Bio sam zbunjen — rekao mi je, — svim onim što mi se desilo, promenama u mom moždanom kontejneru, promenama koje nisam shvatao i nisam znao kako da upotrebim. Ali sada kada sam ih upotrebio i dokazao da su upotrebljive, sada sam ponovo ja.

Shvatio sam da je paraliza koja me je držala sada nestala i okrenuo sam se tako da mogu da potrčim ka brodu, ali on me je čvrsto držao za ramena i nije puštao.

— Huk Vam je govorio o sudbini, — rekao mi je. — Ovo je moja sudbina. Ovo i više. Pokretači univerzuma, ma šta da su oni, imaju različite načine da upravljaju drugim sudbinama. Kako drugačije objasniti činjenicu da je udaranje palica po mom mozgu dovelo do takvih promena u njemu da sam postao sposoban da razumem nešto o čemu ranije ništa nisam znao?

Oslobodio sam se njegovog stiska.

— Kapetane, — rekao je.

— Da.

— Vi to čak ni sada ne verujete. Još uvek mislite da sam ja jedan zvekan. Možda sam to i bio. Ali više nisam.

— Ne, — rekao sam, — pretpostavljam da nisi. Ne postoji način da ti zahvalim.

— Mi smo prijatelji — rekao je. — Nema potrebe za zahvaljivanjem. Vi ste me oslobodili Kentaura. Ja Vas oslobađam ove planete. To bi trebalo da nas čini prijateljima. Sedeli smo kraj mnogih logorskih vatri. To bi trebalo da nas čini prijateljima...

— Zaveži! — lanuo sam na njega. — Prekini sa tom sentimentalnošću. Gori si i od Huka.

Obišao sam ga i popeo se uz lestve broda. Rosko se penjao tik iza mene.

U pilotskoj stolici sam posegnuo rukom i potapšao kontrolnu ploču.

To je najzad bilo to. Mogli smo se podići kad god smo to hteli. Mogli smo otići sa planete i odneti sa sobom njenu tajnu. U tom trenutku još nisam znao kako čovek može pretvoriti ovakvu vrstu blaga u gotovinu, ali znao sam da ću se snaći. Kad god čovek ima nešto da proda, on će naći način da to i uradi.

A da li je to na čemu ja treba da se zaustavim, upitao sam se? Da imam nešto što mogu da prodam? Ne samo još jedna planeta (jer mogao sam i planetu da prodam) nego i znanje pohranjeno na

planeti u obliku semena, znanje prikupljeno uz pomoć drveća koje je bilo prijemnik misli. Prijemnici koji su skupljali znanje, ostavljali ga u semenu, razbacivali ga da bi ga kolonije sitnih glodara sakupile, ne da bi ga jele, nego pohranile u jame do dana zlatne berbe.

Ali tu je bilo više od toga, rekao sam sebi. Više od grada i drveća koje sakuplja znanje. Bio je ovo i svet na kome čovek jednostavno može nestati (ili izbledeti, kao Tak) a kada izblede ili nestanu, kuda odlaze. Da li odlaze u drugu realnost, drugi život, kao što je Huk otišao u drugi život? Postojala je još jedna kultura, pre one koja je sagradila veliki beli grad. Kultura koja je sagradila sada praznu zgradu od crvene stene van grada i koja je izrezbarila lutku koja je sada bila u mom džepu. Da li bi ta kultura, u slučaju da je opstala, mogla da kaže kako čovek može da nestane?

Rosko je govorio o slojevitoj realnosti, pa da li je u tome bila stvar? Ukoliko je to tačno, da li takvi slojevi realnosti postoje samo na ovoj planeti ili ih ima isto tako i na drugim svetovima?

Ja sam o tome razmišljao kao o bezvezarijama, a možda su to i bile, pa iako je Rosko bio u pravu što se tiče matematike (ili kako god on to naziva) koja je oslobodila brod. Da nije on u pravu i što se tiče realnosti?

Ali sve to, rekao sam samom sebi, nema nikakve veze samnom. Pitao sam se ranije šta ja to želim i to nije bilo ni ono što je Sara želela niti ono što su ostali želeli. Ja sam hteo samo da kidnem sa ove planete i sada sam mogao to i da ostvarim. Na kraju je svako od nas dobio ono što je želeo. Sve što je meni ostalo da uradim je da zatvorim ulaz i aktiviram motore.

Bilo je to sasvim prosto, pa ipak, ja sam se kolebao. Ostao sam da sedim u pilotskoj stolici i da zurim u kontrolnu ploču. Zašto i otkud, pitao sam se, ova nevoljkost da krenem?

Je li moguće da je to zbog drugih? Došlo je nas četvoro. Da li me obeshrabruje što se samo ja vraćam?

Sedeo sam tako i pokušavao da budem iskren sam sa sobom i shvatio sam koliko je to teško.

Tak i Džordž su bili van domašaja, i Huk takođe. Nije bilo svrhe tražiti ih da se vrata. Ali tu je još uvek bila Sara. Do nje sam mogao stići i mogao sam je izbaviti, to sam mogao nekako da izvedem.

Sedeo sam i pokušavao da se iznova sa time izborim i osetio sam čudno peckanje u očima i sa nečim sličnim užasu, ustanovio sam da mi se suze slivaju niz obraze.

Sara, rekao sam sebi, za ime božije, zašto si morala da odeš i pronađeš ono za čime si tragala? Zašto ne možeš da se vratiš i odeš kući samnom? Zašto ne mogu da odem po tebe?

Setio sam se naše poslednje zajedničke noći kraj logorske vatre i onoga što je rekla o nama — kako bi bilo tako dobro između nas da se nismo otisnuli na put u lov na legendu. I zašto je ta glupa legenda morala da bude istinita i da nam sve pokvari?

Setio sam se i onoga dana kada me je primila u svojoj predivnoj kući na Zemlji i kako smo ruku pod ruku odšetali od sobe gde su Tak i Džordž čekali na nas.

Ni Tak ni Džordž ni Huk, jer oni su bili van domašaja. Ni Sara jer nisam sebe mogao naterati da to učinim. Ali bio je tu još neko.

Podigao sam se iz stolice i otišao do odeljenja iza pilotske kabine. Odatle sam uzeo rezervnu lasersku pušku.

— Idemo nazad — rekao sam Roskou.

— Nazad? — Rekao je Rosko. — Po gospođicu Foster?

— Ne, — rekao sam, — po Pejnta.

XXVIII

Bio sam blesav, naravno. Pejnt je bio samo običan hobi. Još uvek bi bio u onoj jaruzi izvrnut na leđa da nije bilo mene. Rekao je da želi da ide na Zemlju, a šta je on uopšte i znao o Zemlji? Čak je morao da me pita šta sam mislio kada sam pomenuo Zemlju. Nije ni hteo da ide dok mu nisam rekao šta je to. Ipak nisam mogao da se otremem onog prizora kada je lagano išao ka dolini tako da čuje ako ga ja pozovem. A sećam se i kako me je hrabro nosio u sukobu sa Kentaurom. Iako, kada razmislim o tome, ni on ni ja nismo imali tu nekih zasluga. Sara je bila zaslužna za pobedu.

— Voleo bih — rekao je Rosko koračajući kraj mene, — da mogu razumeti u potpunosti koncept multi-realnosti. Siguran sam da sve to imam u glavi samo ne mogu da sastavim sliku. To je kao da imaš slagalicu i sve što treba učiniti jeste da je sastaviš i kada učiniš to upitaš se kako to nisi ranije video.

Bilo bi mu bolje, pomislio sam, da se vrati svom mrmljanju. Tako bi bilo manje uznemiravajuće. Nisam morao da slušam njegovo mrmljanje jer nije imalo nikakvog smisla. Ali morao sam da slušam sada, jer možda je bilo nečega važnog u onome što je govorio.

— To je nova sposobnost — rekao je, — i to vrlo konfuzna. Osećanje okoline bi valjda bio ispravan termin za to. Bez obzira kuda ideš, osećaš faktore okoline.

Nisam obraćao previše pažnje na njega jer sam imao o čemu da razmišljam. Nisam bio čak ni sasvim siguran da bi trebali ponovo da idemo na ovaj put. Logična stvar je bila da zatvorim ulaz i odeletim sa ove planete. Ipak, ako bi trebalo da unovčim sve ovo, trebalo bi imati šaku onog semena da se odnese na testiranje da se proveriti da li zaista sadrži znanja. Mogli smo otići, rekao sam sebi, čiste savesti. Svi računi su bili sređeni. Svrha putovanja je bila ispunjena i svako je dobio ono što je želeo.

Nekoliko puta sam bio spreman da se vratim nazad, ali svaki put sam nastavljao da idem. Bilo je to kao da me neko širokom rukom gura u leđa i tera napred.

Kada smo izašli iz grada nije bilo ni traga onim monstuoznim zverima koje su nas naterale unutra. Napola sam očekivao da će nas čekati i skoro sam poželeo da tako i bude. Sa laserskom puškom, ne bih se zbog njih znojio. Ali nije ih bilo na vidiku i nastavili smo put kraj crvene građevine koja se kupala u svetlosti sunca i pored oborenog moćnog stabla.

Put je izgledao kraći nego kada smo ga prvi put prelazili. Terali smo sami sebe kao da postoji neka velika hitnost. A noću, kraj logorske vatre, Rosko bi izravnao tle pred sobom i izvodio beskrajne računice, mrmljajući pola meni, a pola za sebe.

Iz noći u noć sam sedeo kraj njega, slušao njegovo mrmljanje i pitao se zašto smo ovde, zašto nismo milionima kilometara odavde, na putu kroz galaksiju. I jasno mi je bilo da to nije bio samo Pejnt iako je Pejnt bio deo toga. Bilo je to više od Pejnta. Sara je bila ta koja me je vukla nazad preko beskrajnih prostranstava i praznih kilometara. Video sam njeno lice, osvetljeno plamenom, preko puta mene, sa onim čuperkom koji joj je večito padao u oči, sa umorom od puta na njenom obrazu, kako me postojano gleda.

Ponekad bih izvukao lutku iz džepa i gledao u to lice, u to užasno izmučeno lice, možda da bih odagnao ono drugo lice koje me je gledalo sa druge strane vatre, možda u iracionalnoj nadi da će se te drvene usne otvoriti i dati mi odgovor. Jer, opet iracionalno, lutka je bila deo svega toga, deo svih onih nemogućnosti koje su zatvarale krug nad putevima koji vode u propast.

Najzad, nakon mnogih dana, popeli smo se na greben i ugledali pred sobom početak poslednjeg dela pustara, gde su nas hobiji napustili i gde smo u jaruzi pronašli Pejnta.

Put je vodio dole, pa preko polja, pa se podizao polako, uvijajući i zalazio u pustare.

Daleko niz put, upravo tamo gde je nestajao iz vidokruga, nešto se micalo, mala tačka koja je slala odblesak sunca. Gledao sam, začuđen, a tada se tačka pomerila niže ka delu gde je pozadina bila tamnija. I nije moglo biti greške — njihajući, poskakujući kas.

— To je Pejnt — rekao je tiho Rosko, stojeći kraj mene.

— Ali Pejnt ne bi došao bez...

I već sam trčao niz padinu, mašići i vičući, sa Roskom za petama.

Iz daljine nas je ugledala i odmahнула, sitna tačka na Pejntovim leđima.

Pajnt je dolazio kao vetar. Jedva je doticao tle. Sreli smo se na ravnom delu i Pejnt se klizeći zaustavio. Pre nego što sam mogao da je dosegnem, Sara je kliznula sa Pejnta. Besnela je na mene. Bilo je kao u stara vremena.

— Ponovo si to uradio! — lanula je na mene. — Nisam mogla da ostanem. Sve si mi pokvario. Bez obzira koliko se trudila, nisam mogla da zaboravim šta ste mi ti i Huk rekli. Znao si da će tako biti. Sve si znao. Bio si toliko siguran da si ostavio Pejnta da me dovede.

— Sara, zaboga, — protestovao sam. — Budi razumna.

— Ne, ti slušaj, — vikala je. — Sve si mi pokvario. Odneo si magiju i...

Zaustavila se u pola rečenici lice joj se zgrčilo kao da pokušava da zadrži suze.

— Ne, nije tako — rekla je. — Nije samo zbog tebe. Zbog svih nas. Ja...

Brzo sam zakoračio ka njoj i imao sam je u rukama. Privila se uz mene. Mrzeći me možda, ali ja sam bio poslednja stvar uz koju je

mogla da se privije.

— Majk, — rekla je, a glas joj je bio prigušen jer joj je glava bila u mojim grudima, — nećemo uspeti. Jednostavno je nemoguće. Neće nam dozvoliti da uspemo.

— Ali nije tako — rekao sam joj, — brod je slobodan. Rosko je pronašao način. Idemo nazad na Zemlju.

— Ako bi velikodušno ljudsko biće samo načas pogledalo, — rekao je Pejnt, — shvatiće o čemu ona govori. Prate celim putem. Stalno su nam se približavali.

Trgao sam glavu i tamo su bili, ispunjavajući horizont nad pustarama. Moćno krdo masivnih zveri, onakvih kakve su svoje kosti ostavile u jaruzi.

Nadirali su napred, gurajući se i neke od njih su bile prisiljene da odu u stranu da bi napravile mesta za druge koje su nadirale iza njih. Bilo ih je na stotine. Verovatnije na hiljade. Nisu izgledali kao da se kreću, dolazili su kao bujica, prosipajući se niz padine, prelivajući se preko prevoja, šireći se na svaku stranu.

— Nalaze se i iza nas — rekao je Rosko pretihim glasom, praveći napor da obuzda rastuću paniku.

Okrenuo sam se i tamo, preko grebena koji smo mi maločas prešli, nadirali su.

— Našao si lutku? —? rekla je Sara.

— Kakvu lutku? — upitao sam. U ovakvoj situaciji od svih gluposti...

— Takovu lutku — rekla je. Posegnula je i izvadila je iz mog džepa.

— Da li znaš da je sve vreme što ju je Tak imao, ja nisam ni videla?

Gurnuo sam je u stranu i podigao lasersku pušku. Rosko me je uhvatio za ruku.

— Ima ih previše — rekao je.

Divljački sam istrkao ruku. — A šta bi ti hteo da uradim? — Dreknuo sam na njega. — Da ih pustim da nas pregaze?

Bilo ih je neverovatno mnogo i to u bilo kom pravcu da sam pogledao. Bili smo opkoljeni. Nadirali su sa svih strana. Bilo je to ogromno krdo, a mi smo bili usred njega. Sada su išli polako. Nigde im se nije žurilo. Imali su nas i mogli su nas srediti kad god su to hteli.

Rosko se spustio na tlo, izravnao prašinu pred sobom.

— Do đavola! — lanuo sam.

Opkoljen čuvodišnim ljudožderima, a tu je bila i Sara gledajući fascinirano u lutku i ovaj mrmrljavi idiot od robota koji je izvodio svoje kalkulacije.

— Ponekad svet ima malo — rekao je Pejnt, — ali ako vi i ja budemo na oprezu...

— Ti se u ovo ne mešaj! — lanuo sam i na njega. Imao sam i drugog posla osim da razmenjujem učtive reči sa glupim hobijem.

Nisam mogao sve da ih sredim, naravno, ali ću uspeti većinu. Spaliću na hiljade njih i pretvoriti u nagorelo meso i možda ih obeshrabriti. Bili su hrabri i samouvereni. Nikada se nisu suočavali sa puškom. Odlaziće u oblačićima dima, samo će planuti i neće ih biti.

Kad god se odluče da napadnu, platiće za to.

Ali znao sam da ih je previše. Bili su svuda oko nas i kada krenu, biće to sa svih strana.

— Kapetane Ros, — rekao je Rosko, — mislim da sam konačno uspeo.

— Pa dobro za tebe — rekao sam.

Sara mi se približila. Puška joj je visila preko ramena i držala je lutku čvrsto uz grudi, baš kao što ju je Tak držao.

— Sara, — počeo sam da govorim ono što nisam mislio da kažem, nisam planirao da kažem, što sam jedva znao da želim da kažem, gubeći dah, stegnutog grla kao kakav školarac. — Sara, ako se izvučemo iz ovoga, možemo li ti i ja početi iznova? Možemo li početi upravo odande kada smo prošli kroz vrata tamo na Zemlji kada si me čekala? Imala si na sebi zelenu haljinu...

— A ti si se zaljubio u mene — rekla je Sara, — i onda si me vređao i ismejavo i ja sam uzvratila i cela stvar je otišla do đavola...

— Tako dobro smo se borili zajedno — rekao sam, — bilo bi sramota da nas išta spreči da nastavimo.

— Ti si sirovina — rekla je Sara, — i ja sam te mrzela. Bilo je trenutaka kada sam te toliko mrzela da sam ti mogla skinuti glavu. Ali kada se prisetim, mislim da sam volela svaki trenutak toga.

— Kada krenu na nas — rekao sam, — sagni se ispod, linije vatre. Pucaću u svim pravcima i...

— Postoji još jedan način — rekla je Sara. — Tak ga je upotrebio. Lutka. Stara rasa je napravila lutku. Rasa koja je razumela...

— Sve je to bez veze — viknuo sam. — Tak je samo jedan običan zvekan...

— Tak je razumeo — viknula je i ona na mene. — On je shvatio kako da upotrebi lutku. Džordž je znao nešto od toga, čak i bez lutke. Huk bi razumeo.

Huk, pomislio sam. Zdepast kao burence, sa mnogo nogu, sa licem prepunim pipaka i tri života da živi, sada otišao u nepovrat u svoju treću fazu i odneo deo mene sa sobom i kada bi samo sada bio ovde, znao bi...

Dok sam o tome razmišljao, on je bio tu, izranjajući u mojoj glavi, onako kako sam ga znao u onom trenutku našeg poslednjeg kontakta, kada smo isprepletenih ruku i pipaka bili jedno. Ponovo je sve bilo tu, sve što sam znao i osećao, sve što sam pokušavao da prizovem u sećanje ali bez uspeha do sada. Sva slava, sjaj, čuda i užas, jer kod svake spoznaje mora biti i bar malo užasa. I iz mora čuda i znanja, neke činjenice su se izdvojile iz te mase i stajale predamnom, kristalno jasne. A ja sam stajao tako, pola ja pola Huk i ne samo Huk, već i svi oni ostali zajedno samnom, a bili su tu samo zbog onoga što mi je Huk dao, sposobnost da posegnem, izronim i dodirnem svesti drugih, kao da za tren to nisu bile mnoge svesti, već samo jedna. A tu i ja, zaboravljeni rubovi mene, neotvorene dubine moje svesti.

Sarina intuicija, simbolizam lutke jasno pokazan, filozofske propovedi hobija koji je vekovima bio izvrnut na leđima, značenje kalkulacija koje je Rosko izvodio na tlu. I onaj trenutak sebe, kada sam napola mrtav, napola živ, video slojeve u litici pustara i osetio njihovu hronologiju, nazirući vreme i događaje koji su se u tim vremenima dešavali na ovoj planeti.

Sada, sasvim iznenada, bio je tu drugi sloj, drugi nivo. Video sam ga jasno kao što sam video one druge, ali ne ja sam, naravno, nego ja plus Huk, plus svi ostali samnom. Bilo je mnogo univerzuma i mnogo nivoa stvarnosti i u izvesnim vremensko-prostornim intervalima postajali su očigledni i svaki od njih je postajao stvaran, realan kao i geološki slojevi koje je geolog mogao izbrojati. Jedino što ovde nije bilo brojanja, nego je stvar bila u dsećanju, viđenju i saznanju da su oni tu.

Starosedeooci ovog sveta su znali pre nego što su ih oterali oni koji su zasadili drveće, znali su ili osećali i izrezbarili su lutku sa licem punim čuđenja, pitanja, šoka i nešto užasa saznanja. Džordž je znao možda bolje nego svi ostali i Tak sa svojim snovima ispunjenom svešču, je udario vrlo blizu istine i pre nego što je našao lutku. Rosko je do saznanja došao zbog udaraca palicama Kentaura a da nije ni znao šta je saznao.

I sada, u mojoj glavi, sve se skupilo zajedno.

Prsten monstuoznih zveri napadao nas je u gromoglasnom naletu, nogama su podizali zaslepljujući oblak prašine. Ali oni više nisu bili bitni jer su bili iz drugog sveta, iz drugog vremena i prostora i sve što je trebalo da uradimo bilo je da napravimo jedan mali korak, ne toliko da bismo pobešli od njih, koliko da bismo našli bolje mesto za život, bolji svet.

Bilo je to mesto koje je ostavljalo utisak tapiserije, osećaj nerealnosti, pa ipak, vrlo prijateljske nerealnosti. Izgledalo je kao da je to mesto tišine, mira i nepokretnosti, kao da ljudi tamo nikada ne govore, kao da se čamac nikada neće pomeriti po površini reke — kao da su selo i reka, drveće, nebo, oblaci, ljudi i psići svi bili elementi jednog kompleta, ispletenog pre mnogo vekova i netaknutog od strane vremena, bojani konci prepleteni i ostavljeni da stoje u mestu zauvek, sleđeni u mestu. Nebo je bilo žučkasto i takav odsjaj je bio i u reci, kućice su bile od smeđe i crvene cigle, a drveće zeleno, ali ne onako zeleno kako bi se moglo očekivati, nego kao deo kompozicije koja je okačena o zid. Pa ipak, čovek je imao osećaj tople ljudske dobrodošlice, i uverenje da ako side dole nikada neće poželeti da ode, nego će se utopiti u materijal od kojeg je to sazdano, postati deo tapiserije i bilo je ugodno razmišljati o takvoj mogućnosti.

Stajali smo na uzvišici iznad sela, iznad reke i svi smo bili tamo, svi osim lutke. Lutka je ostala iza nas, možda za nekog drugog da je nade. Lutka i oružja. Sara više nije imala svoju pušku, niti ja moju lasersku. Postoje i pravila pomislio sam. Postoje izvesne stvari, izvesni stavovi svesti, možda koji ne mogu biti doneseni u ovu zemlju.

— Majk, — rekla je Sara mekim glasom, — ovo je mesto kome smo krenuli. Ovo je mesto za kojim je Vitez tragao. Ali on ga nikada nije

našao jer nije našao lutku. Ili je bilo nešto drugo što je propustio. Mora da je postojalo mnogo stvari koje su ga mogle dovesti ovamo.

Prigrlio sam je čvrsto i podigla je glavu i poljubio sam je i oči su joj sjale od zadovoljstva.

— Nećemo, se vratiti — rekla je. — Nećemo više pomisliti na Zemlju.

— Ne možemo se vratiti — rekao sam. — Nema načina da se vratimo.

Ionako nikada neće biti potrebe za vraćanjem. Sve smo ostavili iza sebe, sve što smo znali, kao što dete ostavlja iza sebe igračku kada je preraste.

Selo i reka su ležali pod nama, a polja i šume su se pružale daleko, sve do horizonta. I znao sam nekako da je ovo svet bez kraja, kao i da je ovde kraj vremena, mesto večno i nepromenljivo sa prostorom za svakoga.

Negde u ovoj zemlji su bili Džordž i Tak, pa možda čak i Huk, ali mi ih verovatno nikada nećemo naći, jer nećemo tragati za njima. Udaljenosti su velike i neće biti potrebe za putovanjem.

Nerealnost je nestala, iako je tapiserija ostala. I čamac je krenuo po reci uz bleskanje vesla. Dečaci, devojčice i kućići, vičući i lajući, trčali su uz padinu da nas pozdrave, a ljudi u selu su se okrenuli da nas vide i neki od njih su mahali.

— Hajdemo dole da ih pozdravimo — rekla je Sara.

Nas četvoro, rame uz rame, krenuli smo u jedan drugi život.

Sadržaj

PUTEVI KOJI VODE KA PROPASTI

I

II

III

IV

V

VI

VII

VIII

IX

X

XI

XII

XIII

XIV

XV

XVI

XVII

XVIII

XIX

XX

XXI

XXII

XXIII

XXIV

XXV

XVI

XVII

XXVIII